

Speciale
udarbejdet af Line Rørmand
CLM tysk - Profil TT

Vejleder: Jan Engberg
Tysk institut

KVALITET I OVERSÆTTELSER

-

En oversættelseskritik af Langå kommunes turistbrochure

Handelshøjskolen i Århus
September 2009

Resümee

Heute wird eine Übersetzung sehr oft auf die leichte Schulter genommen, was insbesondere großen Einfluss auf die Übersetzungsqualität hat. Darüber hinaus gibt es verschiedenen Auffassungen vom Begriff „Qualität“, was sich auch anhand der vielen schlechten Übersetzungen zeigt. Da gute Übersetzungen aber das „A und O“ unserer globalen Gesellschaft sind, da wir ohne nicht mit einander kommunizieren können, habe ich, als angehende Übersetzerin, dieses Thema als sehr interessant und relevant gefunden.

Das Ziel dieser Aufgabe ist es deshalb, anhand einer Übersetzungskritik von der Tourismusbroschüre der Gemeinde Langå zu untersuchen, aufgrund welcher Kriterien die Qualität einer Übersetzung als gut oder schlecht charakterisiert werden kann.

Um mein Ziel zu erreichen, präsentierte ich verschiedene Übersetzungstheorien, die auch zeigten, dass die Theoretiker verschiedene Auffassungen vom Begriff „Qualität“ haben. Demnächst habe ich den relativen Begriff „Qualität“ diskutiert, da ich der Meinung war, dass der Begriff in Bezug auf mein Ziel definiert werden sollte, bevor ich meine Methode beschreiben konnte.

Als ersten Schritt in der Analyse habe ich den Übersetzungsauftrag analysiert, um die Übersetzungsstrategie für diese Aufgabe festlegen zu können. Da ich in dieser Arbeit Fokus auf Qualität habe, werde ich den Zieltext in Bezug auf die optimale Übersetzung analysieren. Der Zieltext sollte alleine in der Zieltextkultur funktionieren können, weshalb ich die Übersetzungsstrategien als instrumentell definiert habe. Der Zieltext sollte in Dänemark, Langå, und in Deutschland erhältlich sein. Der in Langå vorhandene Text sollte vorwiegend über die Stadt und deren Aktivitäten informieren, während der Text, der in ausgewählten Reisebüros in Deutschland verfügbar sein sollte, primär als eine Art Werbung funktionieren sollte und die Empfänger dazu überzeugen Langå als Reiseziel zu wählen.

Den Zieltext habe ich dann mit Ausgangspunkt in den vier Kategorien von Reiss Lexik, Grammatik, Stilistik und Verständnis sowie eine fünfte Kategorie Rechtschreibung analysiert. Es stellte sich heraus, dass der Text insgesamt 501 Fehler enthielt. Die Fehler der Kategorie Lexik waren oft der Grund dafür, weshalb der Text an mehreren Stellen nicht verständlich war, da es häufig nicht nur ein einziges Wort war, das falsch übersetzt wurde, sondern mehrere Wörter nach einander. Aus den grammatischen Fehlern ging hervor, dass der Text eine Übersetzung war, welche nicht mit der Übersetzungsstrategie übereinstimmte und ein Grund dafür war, dass der Text an Glaubwürdigkeit verlor. Auch die stilistischen Fehler deuteten auf eine schlechte Übersetzung hin und zeigten, dass der Sender wenig Wissen über die deutsche Kultur noch über die deutsche Sprache besaß. Der Zieltext enthielt leider viele Fehler in der Kategorie „Verständnis“, weshalb der Text für die Empfänger unverständlich war. Fehler in der Rechtschreibung waren nicht von so großer Bedeutung, sie hinterließen jedoch auch einen schlechten Eindruck vom Sender.

Danach habe ich den Ausgangstext anhand von Nord analysiert, um die verschiedenen Faktoren des Ausgangstextes zu betrachten und dadurch feststellen zu können, wie diese in der Zieltextkultur übertragen werden sollten. Letztendlich habe ich die drei Ergebnisse mit einander verglichen, um eine Bedeutungshierarchie der fünf Analysekatoren aufstellen zu können. Ich habe in dieser Situation die Kategorie „Verständnis“ als wichtigste Kategorie eingestuft, da die Empfänger, falls sie den Text nicht verstehen, nicht rezipieren können. Da die Lexik großen Einfluss auf das Verständnis des Textes haben, wurde diese Kategorie als zweite eingeordnet. Auf dem dritten Platz habe ich die grammatischen Fehler mit den stilistischen gleichgestellt, da aus diesen hervorging, dass die Übersetzung nicht mit der Übersetzungsstrategie einer instrumentellen Übersetzung übereinstimmte. Letztendlich habe ich die Kategorie „Rechtschreibung“ als die letzte Kategorie bewertet, da diese keinen Einfluss auf das Verständnis des Textes hatte, aber gleichzeitig auch einfach zu vermeiden war. Es hat sich außerdem gezeigt, dass diese Hierarchie sich ausschließlich auf diese Übersetzung bezog.

Das Ziel meiner Diplomarbeit war es zu untersuchen, anhand welcher Qualitätskriterien eine Übersetzung charakterisiert werden konnte. Anhand der

Analysen von den Ziel- und Ausgangstexten sowie dem Übersetzungsauftrag habe ich festgestellt, dass die Übersetzungsqualität nicht absolut war. Die Qualität sollte anhand des zu übersetzenden Textes sowie des Übersetzungsauftrages definiert werden. Demnach bestimmte die Situation, in der die Übersetzung funktionieren sollte, aufgrund welcher Kriterien sie als gut oder schlecht eingestuft werden konnte. Da der Zieltext aber nicht mit dem Übersetzungsauftrag und -strategie übereinstimmte und somit nicht ihren Zweck erfüllte, kann die Übersetzung der Broschüre von Langå als schlecht charakterisiert werden kann.

Zeichen 4.285

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	4
1.2 Struktur	5
1.3 Datagrundlag og afgrænsning	7
2. Oversættelsesteorier og -kritik	8
2.1. Katharina Reiss	8
2.1.1 Reiss' metode til oversættelseskritik	9
2.1.1.1 Muligheder	10
2.1.1.2 Grænser	15
2.2. Christiane Nord	18
2.2.1 Den funktionelle oversættelse	18
2.2.2 Instrumentel versus dokumentarisk oversættelse	20
2.2.3 Oversættelsesprocessen	20
2.2.3.1 Nords cirkelmodel	21
2.2.4. Den didaktiske oversættelseskritik	23
2.2.4.1 Den omvendte oversættelsesproces	24
2.2.5 Oversættelsesfejl	25
2.3. Radegundis Stolze	26
2.3.1. Oversættelsen som produkt	26
2.3.2. Oversættelse som led i oversættelsesprocessen	27
2.3.3. Oversættelse som analyseobjekt	28
2.3.4 De translatoriske kategorier	29
2.3.4.1 Tema	30
2.3.4.2 Vokabular	30
2.3.4.3 Pragmatik	30
2.3.4.4 Stilistik	30
2.4 Heidrun Gerzymisch-Arbogast et al.	32
2.4.1 Vidensystem	32
2.4.2 Oversættelsesproblematik	33
2.5. Gabriele Vollmar	34
2.5.1 Kvalitetssikring i to skridt	34
2.5.1.1 Den formelle kvalitetssikring	35
2.5.1.2 Den sproglige kvalitetssikring	36
2.6 Resume af teori	37
3. Turistbrochuren som genre	38
3.1 Graham Dann	38
4. Oversættelseskvalitet	40
4.1. Oversættelseskvalitet versus oversættelsesfejl	40
4.2 Fejlkategorier	42
4.3 Kvalitet som begreb	43
4.3.1 Kvalitetens tre dimensioner	44
4.3.1.1 Individet	44
4.3.1.2 Situationen	45
4.3.1.3 Funktionen	45

5. Metode til oversættelseskritik	47
5.1 Oversættelsesopdrag.....	48
5.2 Oversættelsesstrategi.....	49
5.3 Analyse af måltekst	50
5.3.1 Reiss' fire kategorier.....	51
5.4 Analyse af udgangstekst.....	52
5.4.1 Nords skema til analyse af udgangstekst	52
6. Analyse af turistbrochuren.....	55
6.1. Oversættelsesopdrag.....	55
6.1.2 Situation.....	56
6.1.2.1 Tid.....	56
6.1.2.2 Sted.....	56
6.1.2.3 Medium.....	57
6.1.3 Målgruppeprofil.....	59
6.1.4 Funktion.....	60
6.2. Oversættelsesstrategi.....	61
6.3 Analyse af måltekst	62
6.3.1 Analysekategorier	63
6.3.1.1 Leksik.....	63
6.3.1.2 Grammatik.....	63
6.3.1.3 Stilistik.....	63
6.3.1.4 Mening.....	64
6.3.1.5 Retskrivning.....	64
6.3.2 Eksempel på analyse.....	65
6.3.2.1 Analyse af side 3.....	65
6.3.3 Resultat af måltekstens analyse	69
6.3.3.1 Leksikalske fejl.....	70
6.3.3.2 Grammatiske fejl	70
6.3.3.3 Stilistiske fejl.....	71
6.3.3.4 Meningsforstyrrende fejl.....	73
6.3.3.5 Retskrivningsfejl	74
6.3.4 Analyse af målteksten som turistbrochure.....	74
6.3.4.1 Positive virkemidler.....	75
6.3.4.2 Det personlige pronomener "vi"	75
6.3.4.3 Indhold og struktur.....	76
6.3.5 Endelige bemærkninger til måltekstens analyse.....	77
6.4 Analyse af udgangstekst.....	78
6.4.1 Analyse af interne og eksterne faktorer	79
6.4.1.1 Teksteksterne faktorer.....	80
6.4.1.2 Tekstinterne faktorer.....	83
6.4.1.3 Virkning	88
6.4.2 Manglende overensstemmelse ml. udgangs- og måltekst.....	88
7. Sammenholdelse af resultater	91
7.1 Kvalitetskriterier.....	91
7.1.1 Modtager.....	91
7.1.2 Situation.....	93
7.1.3 Funktion.....	95

7.2 <i>Kvalitetskriterier i forhold til Reiss</i>	96
7.2.1 Kvalitetskriteriet - Mening	97
7.2.2 Kvalitetskriteriet - Leksik	97
7.2.3 Kvalitetskriteriet - Grammatik.....	97
7.2.4 Kvalitetskriteriet - Stilistik	98
7.2.5 Kvalitetskriteriet - Retskrivning	98
8. Konklusion.....	99
8.1 <i>Kvalitet i henhold til de forskellige teoretikere</i>	100
8.2 <i>Loyalitet</i>	101
9. Litteraturliste.....	103

Bilag (i alt 16)

1. Indledning

Vi lever i en global verden, hvad der betyder en konstant udveksling af sprog mellem de forskellige kulturer. Oversættelse såvel mundtlig som også skriftlig er derfor alfa og omega i vores kommunikation med hinanden, og af samme grund forventer vi også oversættelser af en særlig kvalitet, for at kommunikationen kan lykkes. Men oversættelse er ikke ligetil og skal heller ikke tages let på, selvom den gængse opfattelse desværre er en anden. For det første går presset fra kunder om hurtig levering på ingen tid alt for ofte ud over kvaliteten af de oversættelser, vi finder ude i samfundet i dag. For det andet har den store mængde af ikke professionelle oversættere, som desværre mener, en almen forståelse af et sprog er nok til at oversætte, også indflydelse på oversættelseskvaliteten. Sidst, men ikke mindst synes omfanget af dårlige oversættelser at skyldes de forskellige opfattelser af det ubestemte begreb kvalitet. Kvalitet er nemlig mange ting. Det er, hvad opdragsgiveren vil have, hvad modtageren forventer, og hvad fageksperten mener, er den rigtige oversættelse. Mine overvejelser omkring oversættelseskvalitet går derfor på, at der grundet disse forskellige forståelser af kvalitet er en meget stor forskel i opfattelsen af, hvad der udgør en god oversættelse, og dermed hvornår kriteriet kvalitet i oversættelser er opfyldt. Af den grund har jeg fundet det interessant at undersøge kvaliteten i en udvalgt oversættelse og i den sammenhæng også de kriterier, der danner baggrunden for, at man kan bedømme kvaliteten af oversættelser.

Formålet med dette speciale er dermed med udgangspunkt i en oversættelseskritik af turistbrochuren fra Langå kommune at undersøge, hvilke kriterier der er afgørende for, om kvaliteten af en oversættelse kan karakteriseres som god eller dårlig?

Resultatet af min undersøgelse er ikke kun interessant for kommende oversættere, men den henvender sig også til såvel modtager som afsender af oversættelser. For det første belyser den processen og overvejelserne omkring oversættelseskritikken og begrebet kvalitet. Dette kan give såvel modtager som også især afsender en forståelse af, at oversættelse ikke er noget, man lige klarer i frokostpausen. Således kan urimelige deadlines muligvis undgås. For det andet, anskueliggør min undersøgelse, hvordan kvaliteten ikke på forhånd er noget fast eller en subjektiv opfattelse blandt de forskellige deltagere i kommunikationsprocessen ”oversættelse”. Ligesom en oversættelse i sig selv er individuel, da den bl.a. afspejler den situation, den modtages i, og den pågældende oversætters evner og temperament, hvorfor vi heller aldrig vil

finde to oversættelser, der er fuldstændig ens, er kvaliteten også afhængig af forskellige kriterier og faktorer. Hvilke disse er, og deres betydning i forhold til den pågældende oversættelse vil jeg derfor undersøge i dette speciale, således at også modtager og afsender kan få en anden og mere faglig tilgang til oversættelseskvalitet.

Jeg har valgt at skrive specialet på dansk og ikke på tysk, da opdragsgiveren er dansk, og jeg derfor forestiller mig, at han har en særlig interesse i, at oversættelsen af turistbrochuren fra Langå kommune (bilag 1) vurderes. Formålet for afsender er dermed at se, hvordan teksten modtages, eller i givet fald, hvorfor teksten ikke modtages. Derudover giver det ham også en ide om, hvordan teksten som turistbrochure afspejler destinationen Langå.

1.2 Struktur

Specialet er opbygget af 3 hovedafsnit: teori, metode og analyse.

I det første afsnit vil jeg starte med at beskrive de mest fremtrædende oversættelsesteorier, der har relevans for netop dette speciale, da disse skal danne grundlaget for, hvad oversættelse er, hvordan der skal oversættes, samt hvordan man foretager en oversættelseskritik. Derfor er de også udgangspunktet for min egentlige kritik af turistbrochuren fra Langå kommune. I den sammenhæng vil jeg også komme ind på de forskellige teoretikers opfattelser af netop oversættelseskvalitet. Jeg vil således som den første præsentere den tyske sprogforsker Katharina Reiss, da hendes teorier er udgangspunktet for oversættelsesvidenskaben i dag. Derefter vil jeg fremstille hhv. Radegundis Stolzes og Christiane Nords teorier samt deres metoder til oversættelseskritik. Da jeg også har fundet det vigtigt, at undersøge andre tilgange til oversættelseskritikken, vil jeg i teoriafsnittet også beskrive oversættelseskritik vha. videnssystemer, samt hvordan man ud fra stikprøver kan vurdere kvaliteten af en oversættelse.

Som sidste del af teoriafsnittet finder jeg det relevant at undersøge den genre, som datagrundlaget for dette speciale tilhører. Nemlig turistbrochuren. I den forbindelse vil jeg derfor i det andet afsnit se nærmere på turismens sprog samt dens placering og betydning i den daglige kommunikation. Dette skal hjælpe mig med at belyse tekstens funktion og de særlige kendetegn ved turistbrochuren. Hertil vil jeg benytte mig af Graham Dannels teori.

I metodeafsnittet vil jeg, før jeg giver mig i kast med min beskrivelse af den egentlige metode, diskutere begrebet kvalitet samt de forskellige teoretikers opfattelse heraf, da kvalitetsbegrebet har indflydelse på mit valg af teori til den senere analyse, hvorfor det skal fastlægges først. Jeg vil i dette afsnit først sammenfatte de præsenterede teoretikers opfattelser af oversættelseskvalitet og oversættelsesfejl samt derefter vurdere, hvilke teorier, der synes relevante for netop min oversættelseskritik. Grundet de forskellige holdninger til, hvordan man vurderer og opfatter kvaliteten i oversættelser, anser jeg ikke kvalitet for at være et absolut begreb. Således mener jeg heller ikke, jeg kan analysere turistbrochuren uden forudgående kendskab til fokuset for min opgave: Nemlig kvalitet. Forud for min analyse af måltekten vil jeg derfor diskutere kvalitetsbegrebet på basis af de tre dimensioner for kvalitet, som Peter Kastberg, lektor på Handelshøjskolen i Århus, har fremstillet.

På baggrund af min diskussion af kvalitetsbegrebet vil jeg herefter beskrive min metode til oversættelseskritikken. Jeg begynder med en analyse af oversættelsesopdraget for derigennem at kunne klarlægge den oversættelsesstrategi, som oversættelsen skal vurderes ud fra. Ud fra det fastlagte oversættelsesopdrag og -strategien samt den valgte teori vil jeg således analysere turistbrochuren. Endelig vil jeg analysere udgangsteksten og dennes faktorer samt undersøge, hvordan disse faktorer så i lyset af mit oversættelsesopdrag skal overføres til målsproget.

I sidste hovedafsnit beskæftiger jeg mig med de egentlige analyser. Forudsætningen for en oversættelse er et oversættelsesopdrag, der derfor beskrives først. Analysen af måltekten har til formål at sammenholde oversættelsesstrategi med de kriterier, der i henhold til teoriafsnittet var relevante for undersøgelsen af oversættelseskvaliteten i brochuren. I den forbindelse vil jeg fremstille en eksempelbaseret analyse samt efterfølgende sammenholde mine resultater fra analysen i et skema. Udgangsteksten betragtes til sidst. Som afsluttende del af analyseafsnittet vil jeg sammenholde resultaterne fra de forskellige analyser for først og fremmest at undersøge, om resultaterne passer sammen, da dette umiddelbart synes afgørende for kvaliteten af oversættelsen. Derudover skal resultaterne betragtes i relation til diverse kvalitetskategorier, for at jeg til sidst kan afsløre, hvilke kriterier der er bestemmende for, om en oversættelse kan karakteriseres som god eller dårlig.

Sidst, men ikke mindst følger konklusionen, hvor jeg vil opsummere mine resultater og besvare det spørgsmål, der ifølge problemformuleringen var formålet med min opgave.

1.3 Datagrundlag og afgrænsning

I dette speciale er mit empiriske materiale en turistbrochure, som Langå kommune udgav i 1990. Turistbrochuren er delt op i tre sprog: dansk, tysk og engelsk. Jeg vil i denne opgave dog udelukkende beskæftige mig med den danske og den tyske tekst.

Selvom omfanget og betydningen af de visuelle midler i turistbrochurer i dag er meget store, har jeg alligevel valgt i dette speciale kun at koncentrere mig om det lingvistiske i brochuren. Derfor vil jeg heller ikke komme nærmere ind på brochurens nonverbale virkemidler, som layout, format eller billeder, da disse ikke er genstand for min analyse. Jeg vil udelukkende koncentrere mig om selve teksterne, da fokus for mit speciale er den skriftlige oversættelse, og jeg på basis af turistbrochurens lingvistiske del vil undersøge kvalitetskriterierne for en god oversættelse.

Turistbrochuren består principielt af 14 afsnit, som jeg har fundet på en tysk hjemmeside (bilag 2 og 3). Da jeg desværre kun har haft adgang til de første seks sider af såvel udgangs- som måltekst vil udgangspunktet for min analyse være disse seks sider. Grunden til, at jeg vurderer de første seks til at være tilstrækkeligt materiale til formålet med min opgave, er, at jeg til min bedømmelse af oversættelseskvaliteten har brug for såvel mål- som også udgangstekst, hvoraf det desværre kun har været de første seks sider, der har været tilgængelige. Jeg skønner desuden, at disse seks sider er et udmærket grundlag for at forfølge min videnskabelige problemstilling, da jeg på baggrund heraf godt kan karakterisere de kvalitetskriterier, der gør sig gældende for netop denne oversættelse.

2. Oversættelsesteorier og -kritik

Jeg vil i denne opgave præsentere et par forskellige teorier både inden for oversættelse generelt, men også inden for oversættelseskritikken. Grunden hertil er den, at jeg vil belyse, hvordan disse giver oversætteren en mulighed for at vælge den retning og metode, der passer bedst til den givne oversættelsesopgave og -situation. Ud fra de undersøgelser, jeg indtil nu har foretaget, lader det dog til, at opstillingen af deciderede kriterier for oversættelseskritikken bliver færre og færre, hvorfor jeg også anser det for en mulighed evt. at foretage et kvalitetstjek af turistbrochuren på baggrund af faktiske oversættelsesstrategier, da en velovervejede oversættelsesstrategi afspejler sig i kvaliteten af målteksten. Af den grund vil jeg i mit speciale også diskutere de mest anvendte og omtalte oversættelsesstrategier, som f.eks. skoposteorien.

Jeg vil starte med at introducere Katharina Reiss' teori, da hun danner grundlaget for de to efterfølgende teoretikere: Christiane Nord og Radegundis Stolze, der begge tager udgangspunkt i dele af Reiss' teorier. Da jeg i min søgen efter teoretisk materiale dog også stødte på andre måder at foretage oversættelseskritik på, vil jeg derudover i de kommende afsnit præsentere Gabrielle Vollmar og Heidrun Gerzymisch-Arbogast et al., der begge leverer to alternative metoder til vurdering af en oversættelse. Da datagrundlaget for min opgave er turistbrochuren, vil jeg til sidst i dette kapitel komme nærmere ind på denne tekstgenre.

2.1. Katharina Reiss

Den tyske sprogforsker Katharina Reiss går som en af de første mod strømmen af forskere inden for oversættelsesvidenskaben, da hun tager afstand fra den dengang gængse ide om, at oversættelse handler om en ord-for-ord oversættelse. Ifølge Reiss er en ordret oversættelse ikke mulig alene pga. det faktum, at de forskellige sprogs ord – jo mere forskellige sprogenes strukturer er – ikke kan erstatte hinanden (Reiss 1986: 61-62). Derfor kan man ikke oversætte ord for ord, men man må derimod ud fra målkulturen og dennes normer forsøge at finde passende ækvivalenter mellem udgangs- og målsproget.

”Jeder Übersetzungsprozess ist ein bipolarer Vorgang, der sich in der Gestaltung eines zielsprachlichen Textes unter ständiger Rückbindung an einen ausgangssprachlichen Text erfüllt. Dabei muss der Übersetzer sich ständig bemühen, optimale Äquivalenzen in der Zielsprache zu finden und sich ebenso konsequent am ausgangssprachlichen Text orientieren, um sich der Adäquatheit dieser Äquivalenzen zu versichern. Soll dann das Resultat dieses Prozesses, die konkret vorliegende Übersetzung beurteilt werden, so bedarf es dazu objektiver und sachgerechter Kriterien. Nur so ist es möglich, die mehr oder weniger spontan betriebene übersetzungskritische Praxis auf den Nenner einer objektiven Übersetzungskritik zu bringen.” (Reiss 1986:11-12)

Som det fremgår af ovenstående citat skal der i oversættelsesprocessen tages hensyn til såvel mål- som også udgangstekst. Grunden hertil er, at man i løbet af processen skal kunne kontrollere, om de fundne ækvivalenter stemmer overens med begreberne i udgangsteksten. Dette er kun muligt, hvis man har kendskab til begge tekster. Derudover skal enhver vurdering af en oversættelse - såvel god som dårlig – kunne begrundes udførligt samt indeholde belæg (Reiss 1986: 12). Således forsøger Reiss i sin bog *”Möglichkeiten und Grenzen der Übersetzungskritik – Kategorien und Kriterien für eine sachgerechte Beurteilung von Übersetzungen”* fra 1986, at opstille kriterier for oversættelseskritikken. Ifølge Reiss er formålet med oversættelseskritikken ikke at vurdere oversættelsens litterære kvalitet, forfatterens mange ideer, dens videnskabelige eksakthed, men snarere objektivt at bedømme, om og i hvor stort omfang målteksten gengiver udgangstekstens indhold (Reiss 1986: 13). Senere bevæger såvel Reiss som også andre studier og teoretikere sig dog længere væk fra udgangsteksten og belyser, at omdrejningspunktet for en oversættelse ikke længere er udgangsteksten, men at fokus skal flyttes over på målteksten, dennes situation og funktion.

2.1.1 Reiss’ metode til oversættelseskritik

Forud for enhver oversættelseskritik anbefaler Reiss dog, at der fastlægges en oversættelsesstrategi, og at det anskueliggøres, hvilken tekst der er tale om. Grunden hertil er, at vi kun kan bedømme en oversættelse, hvis vi forstår, hvilke overvejelser

der ligger til grund for oversættelsen, hvorfor vi må sætte os ind i udgangstekstens teksttype for derigennem at forstå oversætterens oversættelsesstrategi. I forbindelse med oversættelsen af forskellige teksttyper støder man nemlig også på forskellige problemer, hvorfor det heller ikke er den samme oversættelsesmetode, der skal anvendes til alle tekster. Oversættelseskritikken skal i sidste ende derfor også tage hensyn til de forskellige aspekter, der kendetegner lige præcis den pågældende teksttype, samtidig med at de sproglige faktorer ikke må negligeres. Kun på baggrund af en sådan oversættelseskritik, kan kritikeren siges at have været objektiv og faglig (Reiss 1986:23-24). Her er jeg uenig med Reiss, da jeg mener, det ikke primært er teksttypen, der afgør, hvilken oversættelsesstrategi man skal benytte sig af. Derimod skal man, ud fra oversættelsesopdraget og de eksterne faktorer, der gør sig gældende for målteksten, fastlægge sin oversættelsesstrategi, da disse beskriver den situation, som teksten skal modtages i.

Udgangspunktet for Reiss' teori er, at oversættelseskritikken består af såvel muligheder som også grænser. Jeg vil nu først beskrive mulighederne inden for oversættelseskritikken for derefter at belyse de grænser, man kan støde på, når man skal vurdere en oversættelse.

2.1.1.1 Muligheder

2.1.1.1.1 Den måltekstafhængige kritik

Den måltekstafhængige kritik skal betragtes som det første skridt i oversættelseskritikken direkte efterfulgt af den udgangstekstafhængige kritik. Formålet med en forudgående analyse af målteksten, dvs. den måltekstafhængige kritik, vil jeg mene er, at kritikeren herigennem får mulighed for objektivt at kunne vurdere oversættelsen uden forudgående indflydelse fra udgangsteksten, da denne endnu ikke er blevet analyseret. Reiss deler den måltekstafhængige kritik op i 4 kategorier (Reiss 1986: 19-22):

1. Den første kategori beskæftiger sig med den leksikalske adækvathed. Formålet med dette kriterium er altså for kritikeren at vurdere, hvorvidt oversætteren har formålet at

bruge den rette terminologi og derudover, om der er fundet de rette ækvivalenter, der samtidig passer ind i den givne måltekstsituation.

2. Den anden kategori handler om en kontrol af grammatikkens adækvathed.

Kritikeren har her til opgave at kontrollere, om oversætteren forstår at anvende den rigtige grammatik for målsproget, hermed menes f.eks. morfologi og syntaks. Der er tale om den rigtige grammatik, når oversætteren både formår at forstå den udgangssproglige grammatik samt omsætte denne og anvende målsprogets grammatiske strukturer. Her ville en ord-for-ord oversættelse gengive udgangstekstens grammatik og ikke målsprogets, hvilket også forklarer, hvorfor Reiss tager afstand fra denne slags oversættelser, hvilket jeg også nævnte tidligere i dette afsnit. En undtagelse ville selvfølgelig være, hvis udgangsteksten netop har til formål at forklare eller vise et andet sprogs grammatiske strukturer, i hvilket tilfælde en ord-for-ord oversættelse skal anvendes.

3. Den tredje kategori omhandler den stilistiske adækvathed. Da stilistikken handler om, hvordan vi bruger sproget i forskellige kontekster og situationer, skal der undersøges, om oversættelsen passer ind i den givne situation. Et eksempel herpå er f.eks. den danske brug af det personlige pronomen ”du” og den tyske brug af hhv. ”du” eller ”Sie”. Her er det situationen og konteksten der afgør, hvilket pronomen, der ville være mest passende. Er der f.eks. tale om en samtale mellem unge mennesker eller en tekst, der henvender sig til unge, er det uformelle ”du” det bedste valg. Har vi derimod at gøre med en tekst, der henvender sig til forretningsmænd ville ”du” være yderst malplaceret og forkert, og det formelle ”Sie” ville falde i bedre jord.

4. Med den sidste og fjerde kategori beskriver Reiss kontrollen af modstridende meninger eller manglende forståelse af de to tekster. Denne kategori kræver som den eneste af de fire kategorier en sammenligning med udgangsteksten, da kritikeren ellers ikke kan afdække evt. fejl, som f.eks. forkerte tal, manglende ord, misforståelser osv.

Jeg mener, at Reiss er for generaliserende i sin opstilling af kategorier. Såfremt en oversættelse bestemmes af dens målgruppe, funktion og situation, som det også

senere skal vise sig i analysen, må enhver oversættelse altså være unik. Burde den så ikke betragtes og bedømmes som en sådan? Jeg vil derfor mene, at Reiss' kategorier kan være et godt udgangspunkt, men at de ikke er endelige, da kategorierne afhænger af den pågældende situation. Således vil jeg allerede nu vove at påstå, at man i nogle tilfælde bliver nødt til at tilføje yderligere kategorier eller evt. dele nogle af kategorierne op i underkategorier, så kategorierne passer til den pågældende oversættelse, og man derigennem derfor bedre kan undersøge mere specifikke områder og fejl. Jeg synes, at Reiss' kategorier er fine som udgangspunkt for en analyse, men at hun i hvert fald burde give udtryk for, at kategorierne ikke er endelige.

Samtidig mener jeg dog også, at Reiss, ved ikke at stille kategorierne hierarkisk op, betoner, at de netop er situationsbestemte, og at man derfor først kan vurdere om, den ene vigtigere er end den anden, når man kender til oversættelsessituationen. Ser vi f.eks. på en oversættelse af et skilt, der skal advare om, at isen på en sø er tynd, og man derfor skal ikke gå ud på isen. Man kan i dette tilfælde sige, at det ikke er nær så vigtigt, at oversættelsen er grammatisk eller stilistisk korrekt, så længe budskabet kommer frem. Derimod skal en oversættelse, der offentliggøres af et professionelt firma, være såvel grammatisk som også stilistisk korrekt, da teksten er firmaets produkt og dermed har indflydelse på dettes image.

Som det fremgår af de ovenstående punkter, er det umiddelbart kun det fjerde punkt, der ifølge Reiss kræver sammenligning med udgangsteksten. De første tre vedrører kun målteksten. Selvom Reiss altså kun henviser til udgangsteksten i et ud af fire punkter, mener hun dog stadig, at der på baggrund af den måltekstafhængige kritik, skal ske en sammenligning med udgangsteksten, da der ikke kan foretages oversættelseskritik, uden at man også ser på udgangsteksten. Ifølge Reiss er det, hvad den måltekstafhængige kritik mangler, hvorfor den skal suppleres med en udgangstekstafhængig kritik (Reiss 1986:17). Netop tanken om, at man ikke skal undersøge en oversættelse alene, men at man også skal tage udgangsteksten med i vurderingen af oversættelseskvaliteten, finder jeg også meget vigtig, da der stadig er tale om en oversættelse og ikke en almindelig tekstproduktion.

2.1.1.1.2 Den udgangstekstafhængige kritik

1) Den litterære kategori

Det første skridt i oversættelseskritikken kalder Reiss den litterære kategori. Nærmere bestemt er der her fokus på teksttypen. Udarbejdelsen af en teksttypetypologi er yderst nødvendigt med henblik på kravene om en adækvat oversættelse og en faglig oversættelseskritik. Reiss skelner i den forbindelse mellem den informative, appellative, ekspressive og audiomediale teksttype (Reiss 1986: 32). Jeg vil i det følgende ikke komme nærmere ind på den audiomediale teksttype, da jeg i min oversættelseskritik vil tage udgangspunkt i det skriftlige medium, hvorfor den audiomediale ikke er relevant for min opgave. Afhængigt af den enkelte teksttype skal der med oversættelsen formidles forskellige aspekter, som oversætteren derfor skal fokusere på i sine overvejelser omkring udformning og indhold af teksten. F.eks. er der i informative tekster fokus på indholdet, hvorimod appellative tekster har fokus på tekstens effekt på modtageren, mens ekspressive tekster formidler et udtryk (Reiss 1986: 32). Når vi bedømmer en oversættelse, skal vi derfor ikke klamre os til enkelte elementer og udsnit af teksten, men nærmere bestemt tage udgangspunkt i de enkelte aspekter, der kendetegner den pågældende teksttype. Man kan f.eks. ved appellative tekster anskueliggøre, om målteksten opnår den samme effekt hos modtageren som udgangsteksten. Reiss' opdeling af teksttyper i kun fire kategorier finder jeg en meget grov opdeling og på ingen måde fyldestgørende. Kigger vi f.eks. på den tekst, jeg i denne opgave har tænkt mig at analysere – turistbrochuren - ville man ifølge Reiss karakterisere denne teksttype som informativ og appellativ. Men turistbrochuren er inden for de sidste mange år jo faktisk blevet en teksttype i sig selv, da man som forbruger bliver eksponeret for så mange turistbrochurer, at man allerede på forhånd har en forventning til dens indhold og udformning. Derfor vil jeg også til sidst i dette kapitel beskrive turismens sprog og fremhæve de særlige kendetegn ved turistbrochuren og dens sprog, som jeg vha. Reiss' fire teksttyper ikke ville være kommet frem til.

Som det fremgår af ovenstående afsnit, tildeler Reiss teksttypen en meget stor betydning for selve oversættelseskritikken, da den afspejler sig i tekstfunktionen. Alligevel mener Reiss ikke, at man kan komme med en samlet vurdering af en oversættelse alene ud fra teksttypen, men at der også skal tages hensyn til andre

faktorer, som tekstinterne og teksteksterne faktorer (Reiss 1986: 23-24). Dette kan på mange måder siges at være rigtigt, da det i hvert fald umiddelbart synes at være en blanding af mange elementer, der hver vægter forskelligt, og som afgør, om en oversættelse er god eller dårlig. Teksttypen synes at være af essentiel betydning i forbindelse med oversættelser, dog vil jeg vove at påstå, at semantik og grammatik også spiller en meget vigtig rolle, da fejl af denne type, som vi især støder på i Langå kommunes turistbrochure, ikke kun virker forstyrrende og til tider meget morsomme, men også kan føre til manglende tekstforståelse hos modtageren. I forlængelse heraf vil jeg derfor nu præsentere Reiss' anden kategori i den udgangstekstafhængige kritik, som skal bidrage til en konstruktiv oversættelseskritik.

2) Den sproglige kategori

Som andet kriterium opstiller Reiss det sproglige. Her skal en detaljeret undersøgelse af målteksten vise, om oversætterten har formået at finde de rette ækvivalenter til udgangsteksten. I forbindelse med det sproglige kriterium handler det ifølge Reiss om at betragte semantik, ordvalg, grammatik og stilistik (Reiss 1986: 56-57). Vigtigt er det også som tidligere nævnt i dette afsnit, at kritikeren ikke glemmer teksttypen i sin vurdering (Reiss 1986: 61-62).

3) Den pragmatiske kategori

I sin beskrivelse af den pragmatiske kategori kommer Reiss ind på de teksteksterne faktorer, dvs. de pragmatiske kontekstafhængige elementer som situation, kultur og modtager, da disse har indflydelse på den sproglige udformning af teksten (Reiss 1986: 70). Reiss' tanke om de teksteksterne faktorerers betydning for sproget stammer fra Georges Mounin:

”Heute bedeutet Übersetzen nicht nur, den strukturalen und linguistischen Sinn des Textes, also seinen lexikalischen und syntaktischen Inhalt respektieren, sondern den gesamten Sinn der Mitteilung, mit dem Milieu, dem Jahrhundert, der Kultur und, falls notwendig, der vielleicht völlig anderer Zivilisation, der er entstammt.” (Georges Mounin – die Übersetzung; München 1967, s. 121 i Reiss 1986: 71)

Mounin forklarer fint situationens betydning for sprogvvalg og udformning af en tekst. Alligevel synes Mounin dog at mangle enkelte faktorer, som også kan karakteriseres som yderst relevante for sproget i en tekst, f.eks. modtager, sted, teksttype og den nærmere situation (Reiss 1986: 72). I forbindelse med f.eks. kulturen er oversættelsen også afhængig af, hvilken teksttype udgangsteksten er, samt hvem den henvender sig til. Er der f.eks. tale om en reklame for appelsinjuice, har sloganet "en smag af sydens sol" ikke samme effekt på en spansk forbruger som på en dansk. Et andet eksempel er en juridisk tekst, der på den ene side skal afspejle og dokumentere den gældende ret i udgangskulturen, samtidig med at oversætteren skal anvende gængse formuleringer i målsproget. Der er således mange teksteksterne faktorer, som såvel oversætteren skal tage hensyn til i oversættelsesprocessen, men som også kritikeren skal tage med i sine overvejelser i bedømmelsen af samme oversættelse. En anden tekstekstern faktor er oversætteren. Forudsætningen for en god oversættelse er nemlig, at oversætteren råder over den nødvendige faglige viden til at kunne udforme en måltekst så adækvat som muligt. Dette gør sig særligt gældende i svære fagtekster, hvor termini og formuleringer skal gengives korrekt, dvs. som man normalt ser dem i tekster på målsproget (Reiss 1986: 73). Et eksempel herpå er igen juridiske tekster. Det er særlig vigtigt, at oversætteren formår at anvende de specifikke begreber og formuleringer, der normalt anvendes i den pågældende ret, da hvert begreb har et særligt indhold og en speciel betydning. Formår oversætteren ikke at gengive teksten eller i nogle tilfælde bare ord eller formuleringer korrekt, kan det have retslige konsekvenser for såvel modtager og afsender som også for oversætteren. Af den grund er oversætterens sproglige og faglige egenskaber essentielle.

Reiss beskæftiger sig dog ikke kun med mulighederne inden for oversættelseskritikken, men også med grænserne.

2.1.1.2 Grænser

Her skelner hun mellem to aspekter: de grænser ved oversættelseskritikken, som man som kritiker af en måltekst støder på, samt det at vide, hvori disse grænser så rent faktisk ligger. Ved det første aspekt handler det hovedsageligt om, hvor målteksten sagligt afviger fra udgangsteksten, også kaldet de objektive grænser. I værste fald kan

målteksten afvige så meget fra udgangsteksten, at der ikke længere er tale om en oversættelse. Det andet aspekt tager fat i en vigtig del af oversættelseskritikken, nemlig de subjektive grænser, der selvsagt har indflydelse på kritikerens objektive vurdering af teksten (Reiss 1986: 90-93).

2.1.1.2.1 Objektive grænser

De objektive grænser betegner Reiss også som ”de funktionelle”, da der her er tale om en ændring af tekstfunktionen, dvs. at udgangs- og måltekst har to forskellige funktioner. Et sådant tilfælde kan efter Reiss’ mening ikke betegnes som en oversættelse, men en såkaldt ”Übertragung”, da der hermed ikke kun er tale om to forskellige tekster, men som sagt også om to forskellige funktioner (Reiss 1986:90). Nord mener derimod godt, at der stadig kan være tale om en oversættelse, selvom funktionen har ændret sig (Nord 1999:7). Umiddelbart vil jeg i dette tilfælde til en hvis grad give Nord ret. Ser vi f.eks. på en tekst, der i første omgang har til formål at informere om sammenhængen mellem appelsiner og sundhed. Efterfølgende beslutter man sig for, at den samme tekst skal oversættes til et tysk publikum dog ikke længere med et informativt, men derimod et appellativt formål. Her kan der efter min mening stadig være tale om en oversættelse. Den nye tekstfunktion vil imidlertid betyde et andet ordvalg og en anden sproglig udformning af teksten, men dette er jo netop ideen bag en oversættelse. Man tilpasser målteksten til en given målkultur og situation.

2.1.1.2.2 Subjektive grænser

Ved de subjektive er der tale om de personlige grænser, dvs. personlighed og forståelsesevne. Dette er grænser, som kritikerens ubevidst sætter selv, og som tager udgangspunkt i hans egen personlighed, forståelse og opfattelse af udgangsteksten. Oversættelser er i sig selv subjektive tekster, hvorfor der ikke findes to oversættelser, der er fuldstændig ens. Oversætterens vil altid have sin egen argumentation for, hvorfor han har valgt et begreb i stedet for et andet. Oversættelsesresultatet viser således på den ene side oversætterens forståelsesevne og interpretation af udgangs- og målteksten samt på den anden side dennes personlighed. Med personlighed menes, at han vælger ord og formuleringer ud fra sit temperament. Dette viser sig især i appellative tekster, hvor kreativiteten spiller en stor rolle. Der kan i disse tekster være store afvigelser i valget af begreber og formuleringer inden for de forskellige

oversættelsesversioner af en tekst. Således er det i oversættelseskritikken vigtigt, at man for det første har kendskab til dette aspekt og at man for det andet formår at forklare hvilke motiver, der ligger til grund for afvigelser fra udgangstekstens form og indhold. (Reiss 1986; 90-93)

Endelig kommer Reiss kort ind på et punkt, som også jeg finder yderst relevant for oversættelsesprocessen, nemlig problematikken blandt oversættere og kritikere omkring spørgsmålet om, hvorvidt det er oversætterens opgave at forbedre udgangsteksten. Reiss påpeger i den forbindelse, at dette ifølge oversætteren først kan blive en del af dennes arbejde, når kritikerne også inddrager udgangsteksten i deres bedømmelser. Dermed er det nemlig ikke oversætteren, der hæfter for mangler i udgangsteksten, men forfatteren (Reiss 1986: 67-68). Et dilemma jeg netop finder interessant, fordi man på den ene side som oversætter ikke kan eller vil lægge sit gode navn og ry til en dårlig tekst, samtidig med man heller ikke vil have en utilfreds kunde, der ikke altid kan forstå, hvis hans tekst er dårlig, og man derfor må ændre i teksten. Dette ses især, hvis der ikke er tale om deciderede fejl i udgangsteksten, men at man bare har at gøre med en dårlig tekst. Jeg vil mene, at man så vidt muligt skal søge at tage kontakt til opdragsgiveren og gøre opmærksom på fejl eller ved forbedringsforslag forsøge at forklare, hvorfor man mener udgangsteksten skal forbedres. Dette er desværre ikke altid muligt, hvorfor denne diskussion også stadig er relevant i dag. Desuden er det ikke alle tekster, der skal dokumentere udgangstekstens indhold, da nogle er såkaldte instrumentelle oversættelser. I denne situation kan man særligt sige, at der ikke er grund til at overføre fejl i udgangsteksten til målteksten. I sidste ende vil jeg dog mene, at det ikke tjener nogen, hverken opdragsgiver eller oversætter og særligt ikke modtager, hvis fejl i udgangsteksten overføres til målteksten.

Ifølge Reiss kan man som kritiker således bedømme en oversættelse, såfremt man i oversættelseskritikken tager hensyn til teksttype samt de tekstinterne og teksteksterne faktorer for såvel udgangstekst som også måltekst, da disse danner baggrund for en grundig oversættelseskritik. Da der dog er tale om en teori fra 1986, vil jeg også se nærmere på andre teoretikere for at belyse, om og i så fald på hvilken måde opfattelsen af oversættelseskritikken har ændret sig.

2.2. Christiane Nord

Jeg vil i dette afsnit først beskrive Nords tilgang til oversættelsesteorien, da dette danner grundlaget for hendes senere kriterier for og vurdering af oversættelsesfejl. Derefter vil jeg komme ind på hendes metode til oversættelseskritikken.

2.2.1 Den funktionelle oversættelse

Den funktionelle oversættelse bygger på skoposteorien af Reiss og Vermeer, der beskriver oversættelsesprocessen som en målrettet handling, inden for hvilken betingelsen for en succesfuld oversættelse er formålet (skopos). Dette formål defineres ud fra oversættelsens kommunikative situation, der er beskrevet i oversættelsesopdraget (Nord 1993:9). Derfor kalder Nord også oversættelsesopdraget for skopos (Nord 2009: 9). De vigtigste faktorer inden for denne kommunikative situation er den kommunikative funktion og modtageren eller recipienten. Nord gør her opmærksom på, at teksten som udgangspunkt ikke har nogen funktion i sig selv, men at den via faktorer som modtager, afsender, tid og sted får tildelt en funktion (Nord 1993:9). En oversættelse er vellykket, hvis teksten modtages, som den var intenderet af afsender, dvs. hvis tekstfunktionen realiserer intentionen bag oversættelsen. Forud for en oversættelse skal det altså gøres klart, hvad afsender ønsker teksten skal bevirke hos modtager. Da tekster for det meste ikke kun består af en tekstfunktion, skal der i oversættelsesprocessen også tages hensyn til tid, sted og ikke mindst kulturforskelle (Nord 1993:10).

Forudsætningen for en oversættelsesproces er et oversættelsesopdrag. I opdraget forklarer kunden enten eksplicit eller implicit, hvem tekstens målgruppe er, til hvilket formål teksten skal produceres, oversættelsessituation osv. Da tekstfunktionen, og dermed også oversættelsesstrategien, afgøres af situationen, skal oversættelsesopdraget indeholde klare informationer om den påtænkte måltekstsituation. Her er der særligt tale om modtager, tid, sted, medium osv. Jo bedre og mere tydeligt modtageren er beskrevet, jo lettere er det for oversætteren at træffe sine beslutninger i løbet af oversættelsesprocessen, hvorfor det nogle gange er nødvendigt at henvende sig til opdragsgiveren, hvis opdraget er mangelfuldt (Nord

2009:10). Såfremt dette ikke er angivet, skal oversætteren selv analysere sig frem til den situation, som teksten skal modtages i. I den forbindelse skal der bl.a. overvejes:

- 1) Hvilken viden kan man forvente hos modtageren i målkulturen mht. forfatter, tema, udgangskultur. Ifølge Nord kan man herved afdække betingelserne for, hvordan oversættelsen skal udformes, for at den realiseres som tiltænkt.
- 2) Hvordan adskiller målkulturen sig fra udgangskulturen og på hvilke måder ligner de hinanden? Dette spørgsmål skal danne grund for, hvordan teksten sprogligt skal formuleres.
- 3) Er der allerede en interesse for udgangstesten, forfatteren, temaet el. lign, eller skal en sådan interesse først vækkes?

Hertil kommer viden om stilistik, syntaks, retorik, forventninger til oversættelsen i målkulturen, som oversætteren også skal have for øje i oversættelsesprocessen. Resultaterne heraf - en såkaldt "funktionsprofil" - sammenholdes til sidst med de konventionelle eller mulige midler, med hvilke man kan opnå den ønskede funktion i målkulturen (Nord 1993:15-16). Herefter foretages en analyse af udgangsteksten, som derefter sammenholdes med resultaterne af funktionsprofilen. Her skal man ifølge Nord undersøge, hvordan funktionen er realiseret i udgangssproget, da det i sjældne tilfælde kan være muligt at anvende samme midler og metoder i målsproget. Oftest er dette dog ikke tilfældet, da translation, som Nord bruger som overbegræb for oversættelse og tolkning, handler om formidling af kommunikation mellem medlemmer af forskellige kulturer, hvis handlen og adfærd bestemmes af forskellige normer og konventioner (Nord 2004: 17).

Nords teori om en funktionel oversættelse bygger videre på skoposteorien af Reiss og Vermeer, dog vælger Nord at supplere med kriteriet om loyalitet, som hun anser som værende en væsentlig del af oversættelsesprocessen. Loyalitet tager nemlig hensyn til betingelserne inden for de forskellige kulturer og kulturfællesskaber (Nord 1993:17). Loyalitet betegner Nord som værende oversætterens pligt til at stå til ansvar for såvel opdragsgiver som også modtager og forfatter, der alle på baggrund af kulturelle konventioner og normer har en forestilling om og forventninger til målteksten (Nord 1993:18). Dette aspekt er for en oversætter svært at opfylde, da de alle grundet deres

forskellige forventninger til oversættelsen har en anderledes opfattelse af, hvad en god oversættelse er.

2.2.2 Instrumentel versus dokumentarisk oversættelse

Da man som oversætter skal tage hensyn til den givne oversættelsessituation, som f.eks. hvilken virkning en bestemt formulering har på en bestemt modtager, og hvilken virkning samme formulering har på en anden modtager, skal man forud for en oversættelse analysere oversættelsessituationen og -opdraget (Nord 2004: 17). Før enhver oversættelse må oversætteren således gøre op med sig selv, hvilken funktion oversættelsen skal have i relation til udgangsteksten for derigennem at kunne beslutte sig for en oversættelsesstrategi. Oversættelsesstrategien afhænger af, om der skal være tale om en instrumentel eller dokumentarisk oversættelse. En instrumentel oversættelse har til formål at tjene som instrument eller værktøj for modtageren til at forstå udgangsteksten. Samtidig skal en instrumentel oversættelse kunne fungere alene i målkulturen og uafhængigt af udgangsteksten (Nord 1993:25). Man skal så og sige ikke kunne se, at man har at gøre med en oversættelse. Et eksempel herpå kunne f.eks. være en brugsanvisning. Her handler det for modtageren af målteksten ikke så meget om, hvad der præcis står i udgangsteksten, og hvordan denne er formuleret, men nærmere om, om oversættelsen fungerer i målkulturen og dermed for modtageren. En dokumentarisk oversættelse skal derimod dokumentere, hvad der står i udgangsteksten (Nord 1993:24). Man ved altså, at man har med en oversættelse at gøre. Dette ses ofte i forbindelse med især juridiske dokumenter, hvor oversættelsen skal dokumentere den gældende ret i udgangskulturen.

2.2.3 Oversættelsesprocessen

Helt basalt starter oversættelsesprocessen med, at en opdragsgiver eller initiator henvender sig til en oversætter, fordi vedkommende har brug for en bestemt måltekst til en bestemt modtager, eller fordi initiatoren gerne vil kunne læse en tekst, der er skrevet af en producent på udgangssproget (Nord 2009: 5).

2.2.3.1 Nords cirkelmodel

Teoretisk set kan oversættelsesprocessen beskrives ud fra et såkaldt to- eller tre-skridt-skema eller et af Nord udviklet cirkelskema, da oversættelsesprocessen ifølge Nord ikke er en lineær proces, men en proces der kræver og tillader, at man vender tilbage til forskellige steder i processen (Nord 2009:33). Her vil jeg give Nord ret. Oversættelsesprocessen er på ingen måde en ”fra A til B” proces, men da der i oversættelsesprocessen er tale om, at flere elementer har indflydelse på hinanden, og at disse er afgørende for tekstens udformning, er der netop brug for, at man kan gå tilbage og kontrollere de forskellige beslutninger, man har taget forskellige steder i processen. Da jeg altså er af samme mening som Nord, har jeg valgt ikke at præsentere to- og tre-skridt-skemaerne, men derimod udelukkende anskueliggøre Nords cirkelmodel.

Nord beskriver således første skridt i oversættelsesprocessen, som værende en analyse af skopos (Nord 2009:36). Underligt nok, så nævner Nord tidligere i samme bog, at første skridt i oversættelsesprocessen er en forståelse og hermed læsning af udgangsteksten. Ifølge Nord er oversættelsesvidenskaben inden for de seneste år nemlig blevet mere eller mindre enige om en ting: Forud for enhver oversættelse og dermed som første skridt i oversættelsesprocessen, skal der foretages en oversættelsesrelevant tekstanalyse af udgangsteksten, da denne danner baggrunden for en omfattende forståelse af udgangsteksten samtidig med, og dette finder Nord især vigtigt, at oversætteren efterfølgende bevidst kan træffe sine valg i løbet af oversættelsesprocessen (Nord 2009: 1). Grunden til Nord anbefaler, at udgangsteksten læses før oversættelsesopdraget er, at oversætteren således ikke allerede har en mening og tanker om oversættelsessituationen og derigennem nøgternt og objektivt kan betragte og kritisere teksten (Nord 2009:11). Jeg vil mene, at første skridt i oversættelsesprocessen er viden om og en analyse af skopos. Hvordan kan man ellers vurdere og betragte udgangsteksten, hvis man ikke har kendskab til formålet med oversættelsen? De tanker, man ved læsning af udgangsteksten gør sig, burde således tage udgangspunkt i skopos, da der netop er tale om en oversættelse, og ikke bare en læsning af en generel tekst.

Men lad os se nærmere på Nords cirkelmodel. Som andet skridt nævner hun analysen af udgangsteksten, forud for hvilken man kort skal vurdere, om oversættelsesopdraget eller skopos hænger sammen med udgangsteksten. Dvs. om oversættelsesopdraget kan realiseres. Ved analysen af udgangsteksten skal oversætteren have særligt fokus på de kendetegn, der i henhold til skopos har betydning for måltekstsituationen (Nord 2009:36). Når man analyserer udgangsteksten, betragter man to slags faktorer, de teksteksterne og de – interne. De teksteksterne er de faktorer, der omhandler afsender, formål, modtager, medium, tid og sted. De tekstinterne vedrører de sproglige elementer, så som tema, præsuppositioner, opbygning, syntaks osv. Da de teksteksterne faktorer bestemmer de tekstinterne foreslår Nord, at man først analyserer de eksterne (Nord 2009:40). Som resultat af udgangstekstens analyse udvælges nu de midler, der er nødvendige for produktionen af målteksten. Til denne proces har Nord udviklet nedenstående analysemodel, der skal hjælpe oversætteren til at bemærke de enkelte faktorer i udgangsteksten. På baggrund heraf kan oversætteren bedre overveje samt vurdere, hvordan disse skal overføres til målteksten (Nord 2009: 160). Jeg vil i forbindelse med min analyse komme nærmere ind på de enkelte faktorer.

	Analyse af udgangstekst	Transfer	Måltekstprofil
	<i>a. Teksteksterne faktorer</i>		
Afsender			
Intention			
Modtager			
Medium			
Sted			
Tidspunkt			
Anledning			
Funktion			
	<i>B. Tekstinterne</i>		

	<i>faktorer</i>		
Tema			
Indhold			
Præsuppositioner			
Opbygning			
Nonverbale elementer			
Leksik			
Syntaks			
Suprasegment			
	<i>C. Virkning</i>		
Virkning			

Endelig udarbejder oversætteren som sidste skridt målteksten, der efterfølgende igen skal sammenlignes med udgangsteksten, oversættelsesopdraget og -strategien (Nord 2009:36).

2.2.4. Den didaktiske oversættelseskritik

Ifølge Nord vurderes og kritiseres oversættelser oftest i målkulturen og uafhængigt af udgangsteksten (Nord 2009:182). Dette er for mig en selvfølge, da modtagerne i målkulturen ikke kan tage udgangsteksten med i deres vurdering, da de selvsagt ikke kan forstå den. Derfor har de heller ikke mulighed for at betragte målteksten i forhold til udgangsteksten. Desuden synes de også at være de rigtige til udelukkende at vurdere målteksten, da de er tiltænkt som dens modtagere.

En metode til oversættelseskritik er Reiss' måltekstafhængige kritik, som vi så på tidligere. En anden metode handler om at sammenholde analyserne af såvel udgangs- som også måltekst. Herved er der for det første fokus på strukturen i de to tekster, dvs. ligheder og forskelle, for det andet den individuelle oversættelsesproces og for det tredje oversætterens valgte oversættelsesstrategi, der sammenholdes med oversættelsesopdraget. Ifølge Nord kan sammenligningen af de to tekststrukturer, dvs. også grammatikken og stilistikken, kun betragtes som del af den didaktiske

oversættelseskritik, såfremt samme sammenligning vedrører måltekstfunktionen og den oversættelsesstrategi, som oversætteren har valgt til opgaven. Nord mener således at den didaktiske oversættelseskritik handler om at betragte oversættelsesprocessen og – strategien, de faktorer, der afgør disse som f.eks. oversættelsesopdraget, samt om målteksten lever op til det givne formål (Nord 2009:183).

Til oversættelseskritikken har man som kritiker brug for en referenceramme, der tjener som målestok for ens vurdering, og som dermed danner grundlaget for ens kritik. Hvis man som kritiker derfor ikke har kendskab til oversætterens strategi, er en mulighed, at man ud fra sammenligningen af udgangs- og måltekst selv klarlægger den anvendte oversættelsesstrategi og kontrollerer, om den holder stik. En anden mulighed er, at kritikeren selv udarbejder en oversættelsesstrategi for derefter på baggrund heraf at vurdere oversættelsen (Nord 2009:185). I dette tilfælde vil jeg på den ene side mene, at resultatet af en oversættelseskritik, der ikke tager udgangspunkt i oversætterens strategi, men i kritikerens, ikke vil få et særligt positivt resultat, da oversættelser burde stemme overens med den pågældende strategi og med mindre oversætter og kritiker har anvendt samme strategi, vil man få forskellige oversættelsesresultater. På den anden side kan man sige, at oversættelsesstrategierne burde ligne hinanden så meget som muligt, da formålet med teksten burde være det samme, og ikke er afhængigt af, hvem der oversætter, men af oversættelsesopdraget. Men dette punkt vil jeg komme nærmere ind på i forbindelse med mit metodevalg (se afsnit 5).

2.2.4.1 Den omvendte oversættelsesproces

Oversættelseskritikken er ifølge Nord en omvendt oversættelsesproces, hvor man tager udgangspunkt i resultatet og går tilbage til udgangspunktet. Således begynder oversættelseskritikken med en analyse af en måltekstsituation, hvor man ved sammenligningen af tekstinterne og teksteksterne faktorer kan vurdere, om målteksten stemmer overens med situationen, den skal modtages i, og om funktionen kan realiseres. Nord bemærker her, at denne metode kan sammenlignes med Reiss' måltekstafhængige kritik, men hvor kritikeren dog også tager hensyn til de teksteksterne faktorer (Nord 2009: 185). I et eksempel fra Spanien, hvor turister via

en tresproget (tysk, spansk og fransk) rundskrivelse bliver bedt om at lægge mærke til badeflagene, betegner Nord den tyske version som ikke særlig godt oversat. Alligevel betoner hun, at det ved kritikken ikke handler om små fejl og delelementer af teksten, men nærmere om teksten som helhed, om den lever op til oversættelsesopdraget, og om den opfylder måltekstfunktionen. I dette tilfælde mener hun, at oversættelsen, selvom den ikke stemmer overens med den tyske kulturs normer, lever op til sit formål, nemlig at bemærke flagene på stranden (Nord 2009: 186). Dog forekommer det mig en smule mærkeligt, at en oversættelsesteoretiker som Nord ikke stiller, om man så må sige, ”større” krav til en oversættelse. Hvis det kun handler om, at teksten skal opfylde sin funktion, og alt andet sprogligt derefter kan være lige meget, så har man jo ikke brug for oversættere. Og det kan umuligt være det hun mener. Jeg vil diskutere grunden hertil nærmere i afsnittet om kvalitet (se afsnit 4).

Efter analysen af måltekstsituationen skal kritikeren undersøge oversætterens oversættelsesstrategi og oversættelsesopdraget, såfremt han har mulighed for det. Er dette ikke muligt, kan man gå videre til analysen af udgangsteksten. I den forbindelse skal man lægge særligt mærke til de steder, som man i målteksten fandt svære eller tvivlsomme. På baggrund af resultaterne fra analysen af måltekstsituationen og analysen af udgangsteksten kan man nu vurdere den egentlige måltekst. Man kan her også forsøge at rekonstruere oversætternes formodede oversættelsesstrategi, i så fald kan man dog kun bedømme, om målteksten er konsistent med denne strategi eller ej. Tager man derimod udgangspunkt i et eksplicit oversættelsesopdrag, kan man ved sammenligningen af oversættelsesopdraget og selve oversættelsen konkludere, om den lever op til sin funktion (Nord 2009: 187).

2.2.5 Oversættelsesfejl

Hvad angår oversættelseskritik, handler det derfor i første omgang for Nord ikke om at se på oversættelsen af de enkelte ord, metaforer, sætninger osv., men netop om at betragte funktionen (Nord 1993:23). I henhold til Nord består hver tekst af særlige elementer, der er afhængige af hinanden, og som i sidste ende bestemmer tekstens funktion. Ændrer et af disse elementer sig, har dette også indflydelse de andre elementer. Da oversættelse handler om kommunikation mellem forskellige sprog og

kulturer, vil der i en oversættelse altid være et element, der ændres. Nemlig modtageren. For selvom der er tale om mere eller mindre den samme modtager i udgangs- og måltekstsituationen, f.eks. med hensyn til alder, køn, uddannelse osv. vil de to modtagere altid have en afgørende ting, der gør dem forskellige. Nemlig deres sprog (Nord 2009:26). Og lige præcis denne lille forskel har afgørende betydning på måltekstens udformning og sproglige elementer.

”Translation ist die Produktion eines funktionsgerechten Zieltextes in einer je nach der angestrebten oder geforderten Funktion (Translatkopos) unterschiedlich spezifizierten Anbindung an einen vorhandenen Ausgangstext” (Nord 2009:30)

Ud fra teorien om den funktionelle oversættelse beskriver Nord således oversættelsesfejl som afvigelser fra tekstfunktionen i måltekstsituationen. Der er altså kort sagt tale om en oversættelsesfejl, når oversættelsesopdraget ikke overholdes (Nord 2009: 190).

2.3. Radegundis Stolze

Radegundis Stolze tager udgangspunkt i Reiss og Vermeers teori om, at en oversættelse kan betragtes som et informationstilbud, hvor elementerne tekstgenre, situation og den sociokulturelle kontekst har betydning for oversættelsens sproglige midler og dermed informationstilbuddets verbale form (Stolze 1999:17).

Ifølge Stolze skal der i forbindelse med oversættelseskriterier først klarlægges, om oversættelsen skal betragtes som et produkt, der skal købes, som led i en oversættelsesproces eller som et analyseobjekt (Stolze 1999: 240).

2.3.1. Oversættelsen som produkt

Opdragsgiverens kvalitetskrav tager udgangspunkt i oversættelsen som et produkt. I erhvervslivet er kvalitet et tegn på, at de forskellige krav til et produkt er blevet opfyldt (Stolze 1999:240). Her møder man normerne ISO og DIN, der er standardiserede normer eller regler for, hvordan oversættelsesprocessen bedst planlægges, og hvordan den skal forløbe, for at oversættelsen kan leve op til de af ISO eller DIN angivne kvalitetskrav. I den forbindelse forklarer Stolze, at kvalitet altså

hverken er noget absolut eller det maksimalt mulige, men derimod kan man tale om kvalitet, når oversættelsen svarer til de definerede krav (Stolze 1999:240). Denne tese ville betyde, at det er op til ISO og DIN normer at definere, hvad der er en god oversættelse, dog tages der hverken hensyn til de enkelte oversættelsessituationer eller udgangsteksten, hvorfor jeg vil mene, denne tese om oversættelseskvalitet ikke er fyldestgørende, og at den heller ikke tager udgangspunkt i eller afspejler kendskab til selve oversættelsesvidenskaben.

De krav, som kritikerne i praksis stiller til en oversættelse som produkt, hænger ikke sammen med udgangsteksten, men vedrører kun målteknsten:

- 1) Layout: Her undersøges om oversættelsens layout stemmer overens med kravene om fuldstændighed, tekstlængde osv.
- 2) Kohærens: Formålet med dette punkt er at sikre, at oversættelsen er forståelig og ikke indeholder grammatiske fejl eller stavefejl.
- 3) Terminologi: Dette punkt er særlig interessant for kunden, da der undersøges, om der er brugt den samme terminologi gennem hele teksten (Stolze 1999: 24). Derudover vil jeg også mene, det er vigtigt at undersøge, om oversætteren har brugt den terminologi, der normalt anvendes i virksomheden.
- 4) Tekstgenre: Under dette punkt ser kritikerne nærmere på, om oversættelsen er korrekt for så vidt angår tekstgenren.
- 5) Stil: Endelig skal der tages stilling til, om oversættelsen er let at læse, eller om den indeholder forstyrrende stilelementer. (Stolze 1999:241)

2.3.2. Oversættelse som led i oversættelsesprocessen

Betragter man oversættelsen som led i en oversættelsesproces, sker dette oftest ud fra oversætterens synspunkt. Hvor det i forbindelse med undersøgelsen af oversættelsen som produkt handlede om at finde de enkelte fejl i en oversættelse, bestræber kritikerne sig i denne situation på at finde steder i teksten, der kunne skabe oversættelsesproblemer, for at sammenholde disse med den fastlagte oversættelsesstrategi. En kritik af oversættelsesprocessen forudsætter, at kritikerne, har en særlig sproglig kompetence, faglig viden og evnen til at formulere sig korrekt

og funktionelt. Den forestående oversættelse analyseres således ud fra tre overvejelser: Klarhed, nøjagtighed og måltekstens virkning. Vigtigt i forbindelse med "klarhed" er: tekstsituation, tekstens opbygning, teksttype, kulturelle forskelle mellem udgangs- og målsprog. Angående "nøjagtighed" undersøges de leksikalske forhold i teksten samt den nøjagtige terminologi. Den tredje ting, man skal overveje, er "måltekstens virkning", dvs. modtager, oversættelsesopdrag, tekstgenre osv. (Stolze 1999:241-242).

2.3.3. Oversættelse som analyseobjekt

Når en oversættelse skal bedømmes som analyseobjekt, anskues oversættelseskritikken som en statisk fejlanalyse, der sker som resultat af en sammenligning med udgangsteksten. Dette forekommer særligt i forbindelse med uddannelser, hvor læreren eller underviseren skal vurdere elevernes arbejde, eller eleverne skal bedømme andres eller deres eget arbejde. Stolze nævner dog i denne sammenhæng, at der endnu ikke er enighed om de forskellige kritik-punkter, som en oversættelse skal bedømmes ud fra. Som analysepunkter nævner hun dog seks punkter, der hver giver forskellige fejlpoint (Stolze 1999:242):

- 1 – grammatiske og syntaktiske fejl (3 point)
- 2 – uforståelige afsnit i teksten, udeladelse af vigtige afsnit, manglende kohærens o. lign. (3 point)
- 3 - meningsfejl grundet ord, der enten er blevet misforstået eller skrevet forkert, forkerte fagudtryk osv. (2 point)
- 4 – overtrædelse af typiske konventioner inden for en tekstgenre (2. point)
- 5 – fejl i ordvalg eller fejlagtigt valgte udtryk i forhold til målsproget og -kulturen. (1 point)
- 6 – stavefejl på målsproget (1 point) (Stolze 1999:242)

Desværre angiver Stolze ikke kilden for pointsystemet. Har hun selv udarbejdet det? I så fald på baggrund af hvilke undersøgelser og kriterier? Og hvis ikke, hvorfra har hun det så? Desuden finder jeg det en smule mangelfuldt, at Stolze ikke kommenterer, hvorfor et punkt anses for at være mere vigtigt end et andet. Et pointsystem kan vise

sig at være gavnligt inden for pædagogiske rammer som i forbindelse med oversættelsesopgaver på studier, der i dette tilfælde nævnes som eksempel, osv. da det giver underviseren et fast holdepunkt til deres bedømmelse af de enkelte opgaver. Derudover giver det også eleverne mulighed for også selv at vurdere deres egne præstationer i relation til disse kriterier. Men i forbindelse med denne opgave finder jeg det også yderst relevant at kende til baggrunden for disse fejlkategorier, da man på baggrund heraf bedre har en forståelse af, hvorfor den ene fejl er mere alvorlig end den anden. Af den grund kan de i forbindelse med min analyse kun give mig et pejlepunkt for, hvilke fejl jeg kan eller skal lægge mærke til, men de er umiddelbart ikke med til at forklare, hvad der karakteriserer en god eller dårlig oversættelse, da man ud fra pointsystemet stadig ikke kan besvare: Hvad karakteriserer en god oversættelse? For hvor mange fejl er for mange fejl? Også her vil jeg ligesom i forbindelse med Reiss' fire kategorier for analysen af målteksten, mene, at fejlpointene igen afhænger af oversættelsessituationen, og man derfor ikke på forhånd kan angive den ene fejl som værre end den anden, da det afhænger af den situation, teksten skal modtages i.

Opstillingen af de tre forskellige perspektiver, der alt efter den pågældende kritiker, det være sig enten opdragsgiver/kunde, oversætter eller lærer, adskiller sig på flere måder, bruger Stolze efterfølgende til en undersøgelse af, om disse forskellige synspunkter ikke kan sammenholdes og forenes.

2.3.4 De translatoriske kategorier

På grundlag af denne sammenholdelse danner Stolze sine egne "translatoriske kategorier": tema, vokabular, pragmatik og stilistik (Stolze 1992:89ff), som hun betegner som værende et instrument, der måske kan være med til bedre at definere det meget omdiskuterede begreb "oversættelses kvalitet" (Stolze 1999:243). Hver kategori kommer til udtryk på hver sin måde og i hver sit omfang alt afhængigt af den pågældende tekst.

2.3.4.1 Tema

Under kategorien tema forstås en analyse af udgangsteksten på basis af tekstinterne og teksteksterne faktorer. Formålet hermed er, at oversætteren læser og gennemgår udgangsteksten på en sådan måde, at han forstår semantikken, den tematiske struktur vha. konteksten, den tematiske udvikling osv. Disse punkter skal belyse kohærens i målteksten. Hvis man derfor negligerer denne kategori, kan det ifølge Stolze føre til alvorlige meningsfejl. Et vigtigt punkt i denne sammenhæng er også teksttypen, da et forudgående kendskab til den pågældende teksttype vil give oversætteren mulighed for at forstå sammenhængen i teksten samt dens kommunikative formål (Stolze 1999: 243-244).

2.3.4.2 Vokabular

Denne kategori omhandler fagterminologien i tekster (Stolze 1999: 244). Derudover skal oversætteren også have kendskab til aspektet om faglighed og fagsproglighed samt forstå, i hvilke tekster man udtrykker sig på en bestemt måde og hvordan. Et eksempel herpå kunne være brugsanvisninger, hvor man ofte støder på brugen af passiver, hvorimod den samme hyppige brug af passiver ikke er velkommen i litterære tekster.

2.3.4.3 Pragmatik

Den pragmatiske kategori refererer til adressaterne i målkulturen. Vigtigt for oversætteren er her ikke kun opdragsgiverens formål med teksten, men også, hvordan oversætteren rent sprogligt får formidlet budskabet til den pågældende modtager i målkulturen. Fokus er derfor på tekstfunktion, modtager og kommunikationsform.

2.3.4.4 Stilistik

Stilistikken skaber forståelse i en tekst på baggrund af sproglige og retoriske egenskaber, hvorfor oversætteren også skal tage hensyn til målkulturen og dennes konventioner og normer (Stolze 1999:244).

Til sidst kommer Stolze ind på flere elementer i oversættelsesprocessen, der har betydning for kvaliteten af en oversættelse. Da alle tekster kan betragtes som individer og som følge deraf med hver deres oversættelsesproblemer, er det ifølge Stolze, ikke oversætterens faglige og sproglige viden der er afgørende for oversættelseskvaliteten, men derimod det, om han kan bruge denne viden samt sammenholde den med den pågældende tekst (Stolze 1999:250). Jeg vil nu mene, at oversætterens faglige og sproglige viden helt klart er afgørende for oversættelseskvaliteten. Især inden for det sproglige er det netop vigtigt, at man forstår at tyde og udtrykke sig på såvel udgangs- som også målsproget. Derimod er det ikke nok for oversættelseskvaliteten, hvis man udelukkende har sproglige kundskaber og ingen faglige. Det er netop her mange går galt i byen, når de skal oversætte, fordi de tror, at man sagtens kan oversætte, så længe man kan sproget. Men hvis det bare var så let, ville oversættelseskvalitet heller ikke være et diskussionsemne, og oversættelsesvidenskaben ville heller ikke være en af de videnskaber, der stadig bliver forsket mere og mere i. Jeg vil derfor til dels give Stolze ret. Oversættelseskvalitet handler bestemt ikke kun om at have viden om sprog og oversættelse, men også om, at man forstår at anvende den i den pågældende situation. Samtidig skal oversætterens faglige og sproglige viden alligevel anses som værende essentiel for kvaliteten.

Den bedste oversættelseskvalitet opnås således ikke ved at betragte tekstens enkelte dele og elementer hver for sig og ude af kontekst, men ved konstant at betragte teksten som helhed og de enkelte dele i samspil med denne helhed. Oversættelse er ikke et enkelt foretagende, men en løbende proces, hvor det bedste resultat opnås ved, at oversættelsen i løbet af processen gentagne gange kontrolleres og revideres i forhold til sin modtager (Stolze 1999:252).

For også at efterforske anderledes teorier inden for oversættelse, der evt. kunne være nyttige i forbindelse med min oversættelseskritik af turistbrochuren fra Langå kommune, har jeg valgt at se på, hvordan man vha. videnssystemer kan afdække oversættelsesproblemer.

2.4 Heidrun Gerzymisch-Arbogast et al.

Heidrun Gerzymisch-Arbogast, Daniel Gile, Juliane House og Annely Rothkegel undersøger i værket ”Wege der Übersetzungs- und Dolmetschforschung” fra 1999 problematikken mellem kohærens og oversættelse samt forsøger eksplicit at forklare forholdet mellem den teksteksterne baggrundsviden og selve teksten. Formålet hermed er at opstille en metode, med hvilken det på trods af forskellig forhåndsviden blandt oversættere om udgangs- og målkulturen er muligt at opnå og udarbejde en kohærent oversættelse (Arbogast, Gile, House & Rothkegel 1999: 77). Metoden skal således hjælpe med at klarlægge de kohærens- og oversættelsesproblemer, man kan støde på i den pågældende tekst. Ligesom Reiss i 1986 nævnte, hvor vigtig oversætterens viden var for oversættelsesprocessen, fremhæver Arbogast også oversætterens viden, men modsat Reiss anerkender og kommer hun faktisk ind på, at oversættere har forskellig forhåndsviden inden oversættelsesprocessen, og derfor udarbejder hun en metode til, hvordan man qua systematiseret viden kan opnå en optimal oversættelse (Arbogast et al. 1999:77). Da vi alle får vores viden via vores erfaringer og oplevelser, kan vi derfor kun have forskellig viden om de kulturer, vi oversætter inden for. Således synes jeg, Arbogasts synspunkt er meget relevant for oversættelsesprocessen. Tanken er således, at man ud fra videnssystemer skal kunne klarlægge forskellig viden, der senere skal anvendes til at skabe kohærens i en tekst (Arbogast et al. 1999: 79).

2.4.1 Vidensystem

For at kunne skildre og sammenligne kohærensstrukturen i tekster fra forskellige kulturer og sprog nævner Arbogast en metode, hvor man hierarkisk opdeler den forventede forhåndsviden som videnssystemer og faktisk tekstinformation. Med metoden skal man for hver tekstenhed eller sætning vurdere, hvilke af disse, der kræver forklaring, en såkaldt ”relator”, og hvilke udtryk, der kan bruges som forklaring af relatorer, såkaldte ”argumenter”. Når sammenkoblingen af relatorer og argumenter er sket, såkaldte ”relationer”, kobles de sammen i forhold til tekstens opbygning. Disse danner i sidste ende et netværk. Man kan derfor ud fra denne metode konkludere, jo færre delnetværk en tekst fremviser jo mere kohærent er den. Jo flere løse ender - såkaldte ”øer” – teksten har, jo flere måder kan den interpreteres

på(Arbogast et al. 1999: 80). Ideen er således, at der udarbejdes to videnssystemer, et for udgangskulturen og et for målkulturen, der så efterfølgende sammenlignes (Arbogast et al. 1999: 93). Her sammenholdes de to videnssystemer med hinanden, og der undersøges forskelle på tre niveauer:

- 1) Forskelle på niveauet ”argument”
- 2) Forskelle på niveauet ”relator”
- 3) Forskelle i, hvordan de enkelte elementer er forbundet med hinanden (Arbogast 1999:96)

2.4.2 Oversættelsesproblematik

I forbindelse med oversættelser gælder det om at undersøge, om det omtalte videnssystem også er at finde inden for målsprogskulturen, og om det i givet fald er struktureret på samme måde. Hvis man alligevel i løbet af sine undersøgelser af paralleltekster kommer frem til, at dette ikke er tilfældet, må den pågældende tekst karakteriseres som umulig at oversætte, fordi de to kulturer er inkompatible. Arbogast mener altså, at der findes tekster, der ikke kan oversættes eller som i givet fald kræver, at man forud for oversættelsen udvikler særlige strategier, der skal bane vejen for en måde at komme uden om problemerne på (Arbogast et al. 87-88). Dog kommer Arbogast ikke ind på en sådan metode. Også Stolze taler om en teksts såkaldte ”Unübersetzbarkeit” (Stolze 1999:34). Jeg vil dog, ligesom Stolze senere konkluderer, mene, at alle tekster kan oversættes, fordi vi netop kan udtrykke alle ting uafhængigt af de enkelte sprog. Ifølge Stolze er grunden hertil netop, at vi i forbindelse med oversættelser ikke fokuserer på ordets form, men netop på ordenes indhold (Stolze 1999: 46-47). Vi oversætter altså ikke ord, men betydninger.

Arbogast nævner til sidst, at metoden ”videnssystemer” kan anvendes til oversættelseskritik, dog kræver dette en mere systematiseret og formaliseret fremgangsmåde i udarbejdelsen af videnssystemerne, således at man kan opbevare resultaterne i en databank, der i sidste ende letter oversættelsesarbejdet (Arbogast et al 1999:102). Denne metode synes relevant for selve oversættelsesprocessen, da jeg dog ønsker at opstille nogle kriterier, på baggrund af hvilke jeg vil undersøge en færdig

oversættelse og dermed kvaliteten af turistbrochuren fra Langå kommune, vælger jeg ikke at anvende denne metode til min kritik.

2.5. Gabriele Vollmar

Gabriele Vollmar beskæftiger sig i artiklen ”Damit die Qualität nicht in der Übersetzungsflut untergeht: Ein Modell für eine pragmatische Qualitätssicherung bei Übersetzungsprojekten” i oversætternes tyske tidsskrift ”Lebende Sprachen” af 2001 med det faktum, at de mange oversættelsesopgaver, som vi modtager som resultat af den globale verden, går ud over kvaliteten i oversættelserne. Vollmar mener dog ikke, at vi behøver vælge mellem kvalitet og deadline, hvorfor hun præsenterer modellen til en pragmatisk kvalitetssikring, der siden 1999 stadig testes af oversætterbureauet Transline Deutschland Dr. Ing. Sturz GmbH. Modellen købes af oversætterbureauer, hvorefter computerprogrammer automatisk evaluerer oversættelserne. Modellen er dog indtil nu kun blevet testet på tekniske oversættelser, da dette er Translines primære opgave og anvendes kun af anerkendte oversætterbureauer på det internationale marked (Vollmar 2001: 2-3). Alligevel synes jeg det kunne være interessant at se, om dette evt. var en metode, der også kunne anvendes på andre oversættelser, som f. eks. en turistbrochure.

2.5.1 Kvalitetssikring i to skridt

Den pragmatiske kvalitetssikring foregår i to skridt; den formelle og den sproglige kvalitetssikring. Den formelle kvalitetssikring kontrollerer udelukkende om formaliteterne i teksten er blevet overholdt, og den forudsætter derfor ingen kendskab til hverken udgangs- eller målsprog. Er dette opfyldt følger den sproglige kvalitetssikring, der foretages af en, som Vollmar betegner det, kvalificeret revisor (Vollmar 2001: 3) Her finder jeg dog, at Vollmar kommer til kort, da hun ikke kommer nærmere ind på, hvad der så faktisk karakteriserer en kvalificeret revisor. For kvalificeret er et relativt ord, og hvis man skal bedømme en oversættelse, ville det være rart at vide, hvem kritiker er.

2.5.1.1 Den formelle kvalitetssikring

Den formelle kvalitetssikring foretages af projektmanagerne, der kontrollerer, om oversættelsen er fuldstændig, dvs. om også alle fodnoter osv. er blevet oversat, og om den er formateret korrekt, f.eks. om kundens layout er blevet overført korrekt.

Oversætterbureauet får inden for hver kategori herefter en bedømmelse fra ”good” til ”average” til ”poor”. Viser en af kategorierne sig at være mangelfuld og dermed at kunne betegnes som ”poor”, sendes opgaven tilbage til bureauet, hvor den dernæst skal laves om, en såkaldt ”rework” (Vollmar 2001: 3). Ulempen ved en automatiseret bedømmelse, vil jeg dog mene er, at der ikke tages hensyn til de enkelte tekster. Det kunne jo f.eks. være der var en grund til, at en fodnote var blevet udeladt. Eller hvis der f.eks. er tilføjet noget i teksten for at hjælpe modtageren, vil dette betyde, at det blev opfattet som en forkert formatering, og teksten betegnes derfor som ”poor”.

Derfor synes jeg, det er farligt at inddele tekster i så stramme kategorier, der kun overlader meget lidt spillerum til oversættelsen af de enkelte tekster. I sidste ende kan det jo også betyde at oversættelsesarbejde ikke lettes ved denne model, som det jo egentlig var meningen, men at der kræves flere ”reworks”, end der faktisk er behov for. En anden faktor, som også kontrolleres, er antallet af ord samt den forventede ekspansion ved det enkelte sprog. Er ekspansionen større eller mindre end 30 %, modtager oversætterbureauet en advarsel, der ikke nødvendigvis betyder ”rework”, men som revisoren af den sproglige kvalitetssikring skal have in mente (Vollmar 2001:3). Jeg mener ikke en sådan standardisering af tekstomfang er at anbefale, da der igen ikke tages hensyn til den enkelte tekst eller dennes modtager.

Efter den formelle kvalitetssikring oplader programmet en bemærkning om oversætterbureauet i databanken for oversættere vedrørende:

- a) Fuldstændighed/formatering
- b) Pålidelighed angående levering
- c) Pålidelighed i forbindelse med fulgte anvisninger (Vollmar 2001:3)

Efter oversættelsen har bestået det formelle kvalitetstjek skal den kontrolleres vha. den sproglige kvalitetssikring.

2.5.1.2 Den sproglige kvalitetssikring

Den sproglige kvalitetssikring sker som resultat af en stikprøvekontrol, der vurderer oversættelsen i forhold til

- a) Oversætterbureauets status
- b) Kundens kvalitetskrav
- c) Resultaterne af den formelle kvalitetssikring (Vollmar 2001:4)

Jeg vil dog umiddelbart mene, at oversætterbureauets status, som værende god eller dårlig, ikke må have indflydelse på kvalitetssikringen af selve oversættelsen. Betyder det nemlig så, at en oversættelse fra et oversætterbureau, der er karakteriseret som dårligt, bedømmes anderledes, end hvis den kom fra et godt bureau? Desuden bedømmes den sproglige oversættelseskvalitet ikke på baggrund af hele teksten, men ud fra udsnit af teksten. Oversætterbureauets status bestemmer, hvor stor en del af teksten kontrolleres, dvs. jo bedre et bureau jo mindre dele af teksten kontrolleres (Vollmar 2001: 4). Denne metode er for mig under al kritik. For det første kan man ikke kvalitetssikre en oversættelse alene på basis udsnit af teksten. HELE teksten skal kontrolleres. For det andet kan man ikke i så overdrevet forstand favorisere et bureau i forhold til et andet, da alle til tider kan levere en dårlig oversættelse.

Endelig kontrolleres skridt to ud fra det standpunkt, at fejlene kun må udgøre 2 % af stikprøven. Fejlene deles op i såkaldte fejl kategorier:

- a) Kritiske fejl får det maksimale antal fejlpoint +1, der resulterer i ”rework”. Et eksempel herpå er fejl, der fører til manglende forståelse eller faktisk misforståelse af teksten.
- b) Grove fejl får fem fejlpoint og kunne f.eks. være en let fejl på et kritisk sted.
- c) Lette fejl får et fejlpoint. Er der tale om fejl i stilen, betegnes dette kun som et halvt fejlpoint.

Udover disse fejl kategorier, bedømmes oversættelser også ud fra følgende slags fejl: fuldstændighed, forståelse, terminologi, retskrivning og grammatik, stil og konsistens, der også bedømmes ud fra forskellige fejlpoint (Vollmar 2001: 4).

Formålet med denne metode er ifølge Vollmar ikke kun kvalitetssikring af oversættelser, men også af de enkelte oversættelsesbureauer, idet resultaterne af hver oversættelse lægges ind i en databank (Vollmar 2001:5). Hermed kan bureauerne holde sig selv i ørerne, da gentagne dårlige bedømmelser selvsagt fører til færre opgaver og dermed mindre udbytte. På baggrund af ovenstående præsentation af den pragmatiske kvalitetssikring, forekommer det mig dog som om, det primært handler om tid og penge, hvilket selvfølgelig også spiller en stor rolle i dag, men selve oversættelsen synes at negligeres. Det kommer særligt til udtryk, når Vollmar taler om den sproglige kvalitetssikring som værende en stikprøvekontrol. I mine øjne kan dette på ingen måde sikre kvaliteten i en oversættelse, hvilket ellers var formålet med metoden. Vollmar forklarer dog, at formålet i sidste ende ikke er en fejlfri oversættelse, idet ”*Qualität ist ein relativer, kein absoluter Begriff*” (Vollmar 2001: 6). Spørgsmålet synes så bare at være, hvad kunden siger til denne tankegang? Derudover kan man sige, at selvom kvalitet er relativt, betyder det ikke, at en tekst derfor ikke kan være fejlfri. Det betyder derimod, at der er forskellige kriterier for, hvad der karakteriserer fejl og deres betydning for kvaliteten.

2.6 Resume af teori

Som det fremgår af ovenstående fremstilling af de forskellige teorier inden for oversættelsesvidenskaben, så er der forskellige meninger om og holdninger til, hvordan man skal gribe oversættelseskritikken an. Grunden hertil synes særligt at være de forskellige teoretikers opfattelse af oversættelseskvalitet. Derudover hersker der heller ikke enighed om, hvad der kendetegner en oversættelsesfejl, eller om kvalitet i givet fald skal vurderes ud fra fejl eller tekstens evne til at opfylde skopos. Som resultat af min ovenstående gennemgang af de forskellige metoder til oversættelseskritikken kan jeg konkludere, at fremgangsmåden til vurdering af oversættelseskvalitet afhænger af den pågældende tekst, og den situation den skal modtages i, selvom ikke alle teoretikere gør tydeligt opmærksom herpå. Efter min beskrivelse af turistbrochuren som genre, vil jeg derfor forklare fremgangsmåden for min analyse af turistbrochuren.

3. Turistbrochuren som genre

3.1 *Graham Dann*

Flere af de fremtrædende og banebrydende teoretikere inden for oversættelsesvidenskaben som f.eks. Reiss, Vermeer og Nord betegner tekstfunktionen som værende alfa og omega for en oversættelse. Ifølge Nord er kendetegnene ved tekstgenren ikke kun relevant i forbindelse med tekstproduktion, men den er også med til at styre, hvordan teksten modtages. Konventionerne for de enkelte tekstgenrer tilhører kun én kultur og én tid (Nord 2009: 20). Derfor vil jeg gerne slutte dette kapitel af med kort at se på turistbrochuren som tekstgenre for dermed at kunne belyse dens funktion. I min beskrivelse af turistbrochuren vil jeg tage udgangspunkt i Graham Dann, der beskæftiger sig med turismens sprog, og som belyser turistbrochurens funktion og dens særlige sproglige kendetegn.

Ifølge Dann kan turismebrochuren betragtes som direkte reklame for et produkt, der præsenteres således, at den passer til forbrugers behov (Dann 1996:137). Formålet med turistbrochurer er primært at få folk til at vælge den præsenterede destination. Dette gøres bl.a. ved den frekvente brug af adjektiver og særligt de positive adjektiver, der betegner selve destinationen og samtidig også lægger sig til de attraktioner, den pågældende destination har at byde på. Af den grund kaldes turismens sprog for et ”ekstremt sprog”, da vi i turistbrochurer aldrig møder det normale eller almindelige ved destinationen, men overvældes af ord, der fremhæver det positive, det ekstreme og det altid fantastiske ved denne destination (Dann 1996:65). Samtidig har turistbrochurer ikke kun til formål, at præsentere de potentielle gæster for de mange forskellige aktiviteter og attraktioner, som stedet råder over, men de skal også inspirere dem til udflugter. Ofte ses denne form for præsentation, som et slags krav fra udbyders side. Den præsenterede attraktion er ofte kendetegnet for destinationen, hvorfor gæsten kan siges at have set det vigtigste, så længe han har set nogle, hvis ikke alle, af de attraktioner, der præsenteres i turistbrochuren. Et eksempel kunne være Paris, hvor de fleste vil mene, de har set hele Paris, når de bare har set Eiffeltårnet og triumfbuen. Dette aspekt kalder Dann ”tautologi” og ses særligt i turistbrochurer. (Dann 1996:66). For at vedligeholde kommunikationen med modtager tydes der inden for turismekommunikation, særligt

turistbrochurer, til en hyppig brug af de personlige pronominer ”vi” og ”vores”, der gør destinationen mere personlig, og som giver modtager et indtryk af, at afsender er en del af destinationen og derfor har et perfekt kendskab hertil (Dann 1996:37). Dette kan efter min mening også være med til at gøre udsagnene og informationerne mere troværdige, når man som modtager kan sætte en person bag ordene.

Ser vi herefter kort på turistbrochuren og dens sprog for så vidt angår oversættelse, så er der ifølge Radegundis Stolze tale om en såkaldt brugstekst, der anvendes i den daglige kommunikation, og som man derfor tit støder på i dagligdagen. Selvom denne slags tekster oftest er skrevet af såkaldte eksperter modtages de dog af lægmænd. Det betyder for tekstens udformning, at informationerne skal formidles i en mere eller mindre alment forståelig og bestemt facon, således at vi ”almindelige” mennesker også kan forstå den (Stolze 1999: 133-134). Alle faglige tekster har deres særlige kendetegn inden for de forskellige kulturer. Turistbrochuren er ikke en svær faglig tekst, der dermed heller ikke normalt er svær at forstå, men som vi kan se ud fra Dannels beskrivelse af denne genre, har den en særlig måde at formidle sit budskab på, som vi som oversættere skal forsøge at overføre til målsproget, således at budskabet forstås i målkulturen.

4. Oversættelseskvalitet

Forud for mit metodevalg finder jeg det relevant at opsummere og sammenholde, hvordan de teoretikere, som jeg præsenterede i det foregående afsnit, definerede begrebet oversættelseskvalitet samt beskrive deres forskellige opfattelser af oversættelsesfejl. Derudfra vil jeg skildre, hvad der kendetegner begrebet oversættelseskvalitet i forbindelse med netop denne opgave. Jeg vil i den forbindelse dog ikke komme nærmere ind på teorien fra Gerzymisch-Arbogast et al., da de ikke kommer med en forklaring på eller definition af oversættelseskvalitet eller oversættelsesfejl, men derimod kun med et bud på, hvordan man bedst administrerer oversættelsesproblemer.

4.1. *Oversættelseskvalitet versus oversættelsesfejl*

Reiss forklarede i 1986, at kvalitet i en oversættelse kan siges at være til stede, når målteksten gengiver, det udgangsteksten ønsker at formidle (Reiss 1986: 13). Siden denne "definition" har hun sammen med Vermeer udviklet skoposteorien, hvoraf man må udlede, at der ifølge Reiss nu er tale om kvalitet, når og hvis teksten opfylder skopos, altså sit formål. Denne opfattelse minder om Nords, da hun betegner kvalitet som værende det, at oversætteren formår at opfylde oversættelsesopdraget, hvilke Nord også betegner skopos (Nord 2009: 9). Derudover er der tale om kvalitet, når oversættelsen opfylder sin funktion (Nord 2009: 187). De to teoretikere adskiller sig dog i deres opfattelse af, hvad der kendetegner oversættelsesfejl. Reiss opstiller kategorier, hvorudfra man kan foretage sin oversættelseskritik, og i den forbindelse nævner hun oversættelsesfejl, som værende en manglende beherskelse af udgangs- og målsprogets leksik og grammatik. Alligevel mener Reiss ikke, at man i forbindelse med en konstruktiv oversættelseskritik udelukkende skal bedømme en tekst på baggrund af fejl (Reiss 1986: 22). Selvom hun ikke kommer nærmere ind på, hvilke faktorer der her er tale om, må man ud fra hendes metode til oversættelseskritikken gå ud fra, at hun f.eks. mener de subjektiver grænser, altså kritikerens personlighed. Nord derimod betragter det som en oversættelsesfejl, hvis oversættelsesopdraget og tekstfunktionen ikke er opfyldt, og hun anser dermed ikke fejl i syntaks eller leksik som egentlige oversættelsesfejl, eller som faktorer, der har afgørende betydning for oversættelseskvaliteten.

For Reiss og Nord handler oversættelseskvalitet altså om at opfylde tekstens skopos og dermed måltekstens funktion. Selvom Reiss anerkender, at leksikalske og grammatiske fejl er oversættelsesfejl og derfor også efter min mening må have indflydelse på kvaliteten, kommer hun dog ikke nærmere ind på, hvor meget disse fejl betyder for den faktiske kvalitet. Hun nævner heller ikke, hvor stor betydning de forskellige fejl har i forhold til hinanden. Man kunne tro, at grunden hertil er, at disse skal vurderes i forhold til den enkelte situation og derfor er der heller ingen nærmere forklaring på de enkelte fejls betydninger.

Modsat Reiss hverken behandler eller konkretiserer Nord, hvilken betydning sproglige fejl som f.eks. stavfejl eller grammatiske fejl har for oversættelseskvaliteten eller deres plads i fejlhierarkiet. Så længe tekstfunktionen er opfyldt, er oversættelsen ifølge Nord lykkedes. Dette virker for mig meget uforståeligt, da oversættelse handler om sprog, og forudsætningen for at være oversætter er kendskab til og viden om sprog. Således vil jeg vove at påstå, at man ikke kan udelukke den sproglige faktor i en oversættelse, da det for mig signaliserer, at sproglige fejl ikke har betydning for og ikke spiller nogen rolle i sikringen af oversættelseskvaliteten. Jeg mener ikke, at man kan vurdere en oversættelse uden også at tage faktorer som semantik, syntaks og grammatik med i sine overvejelser, da sådanne oversættelsesfejl ofte, hvis ikke altid, fører til at modtageren enten ikke forstår eller misforstår teksten. Så kan det godt være, både skopos og tekstfunktion er opfyldt, men er det virkelig nok? Igen kan man sige, at det kommer an på situationen. Hvis situationen tillader eller kræver, at funktionen overføres uden at der tages hensyn til grammatik el lign. så må dette jo være nok. Men kan man som professionel oversætter eller som modtager af en tekst stille sig tilfreds med en sådan oversættelse? Betragter man turistbrochurer generelt, kan man sige, at det ikke kun handler om tekstfunktionen, nemlig formidling af information og reklame, men også om at skabe og opretholde et image. Derfor ser man også i dag flere og flere tiltag inden for turismen, hvor det ikke kun handler om at præsentere en destination, men også at skabe et image via tiltag som f.eks. destinationsbranding og destinationsimage (bilag 4). I den sammenhæng kan det umuligt være positivt for en destinations image, hvis selve turistbrochuren, der skal repræsentere og præsentere de bedste sider af en

destination, er fyldt med grammatiske fejl og forkerte begreber. Problemet med Langås turistbrochure synes umiddelbart ikke at være oversætterens manglende forståelse og overførsel af skopos og tekstfunktion, men derimod dennes manglende beherskelse, forståelse af og omgang med målsproget. Dette vil jeg mene smitter negativt af på Langå kommunes image, og hermed kan man sige, at formålet og skopos i sidste ende altså ikke er opfyldt, da dette ikke kan være afsenders intention. Man kan i den sammenhæng også sige, at man som oversætter har et ansvar over for afsender. Dette kalder Nord loyalitet. Loyalitet over for afsender handler om at efterkomme dennes ønsker, og i dette tilfælde må det også være afsenders ønske, at teksten modtages godt af den tyske målgruppe i målkulturen. Jeg vil derfor mene, at oversættelsens mange sproglige fejl har indflydelse på, hvordan teksten modtages, hvorfor der også her er tale om en manglende loyalitet over for afsender, men dette vil jeg uddybe nærmere i forbindelse med min analyse af målteksten.

4.2 Fejl kategorier

En anden måde at betragte kvalitet på er ud fra fejl kategorier, som såvel Stolze som også Vollmar opererer med. Ud fra disse fejl kategorier kan kvaliteten af en oversættelse bedømmes.

Oversættelsesfejl kategoriseres, i henhold til Stolze, alt efter, om man betragter oversættelsen, som produkt, proces eller som analyseobjekt. I den forbindelse opdeler Stolze fejl i kategorier samt tildeler dem fejlpoint alt efter hvor graverende fejlen synes at være. Vollmar bedømmer derimod kvaliteten af en oversættelse ud fra fejl kategorierne: fuldstændighed, forståelse, terminologi, retskrivning og grammatik. Umiddelbart synes denne fremgangsmåde eller tankegang fornuftig, dog finder jeg grundlaget for oversættelseskritikken meget kritisabel, da bedømmelsen kun tager udgangspunkt i en lille del af oversættelsen. Stolzes grundlag virker samtidig umiddelbart mere relevant, da hendes undersøgelser og fejl kategorier tager udgangspunkt i oversættelser fra undervisninger i oversættelsesteori. Det skal dog hertil siges, at Stolze ikke eksplicit forklarer, hvorfra kategorierne stammer, men jeg kan forstille mig, at hun trækker på sin viden som underviser.

Men hvad kan man så bruge disse fejlkategorier til? Fælles for begge teorier er, at man på den ene side kan betragte fejlpointene som en målestok for kvaliteten af oversættelser, f.eks. hvis en oversættelse indeholder adskillige afsnit med mange alvorlige fejlpoint, kan man konkludere, at oversættelseskvaliteten er dårlig. På den anden side mangler der - i hvert fald fra Stolzes side - en forklaring på, hvor mange fejlpoint er for mange fejlpoint, hvorfor jeg mener hendes tilgang kan være svær at anvende som belæg for, hvorfor og om en oversættelse er dårlig. Vollmars bidrag til oversættelseskvalitetens smertetærskel er derimod ekspliciteret som 2 % af stikprøven. Som jeg dog også nævnte tidligere i det forrige afsnit, betragter jeg ikke en stikprøve af en oversættelse, som grundlag nok til at kunne karakterisere og bedømme en oversættelse som dårlig, hvorfor hendes fremgangsmåde ikke kan betegnes som værende optimal i vurderingen af oversættelseskvalitet.

Efter nu at have forklaret, hvorfor fejlkategorier og fejlpoint kan være relevante i forbindelse med oversættelseskvalitet finder jeg det også væsentligt at fremhæve, hvilke fejlkategorier Stolze og Vollmar har til fælles, da det i givet fald kan indikere hvilke fejl, der kan have betydning for bedømmelsen af oversættelsens kvalitet. Begge teoretikere synes at være enige om, at fejl, der fører til, at modtagerne ikke forstår eller sågar misforstår teksten, er de mest alvorlige. Derudover fremgår det af begge fejlkategorier, at grammatiske og syntaktiske fejl heller ikke er uden betydning. For Stolze hører disse fejl også til de mere alvorlige, hvorimod Vollmar desværre ikke kommer nærmere ind på deres placering i fejlhierarkiet.

Sammenholder man til sidst teoretikernes opfattelse af oversættelseskvalitet og fejl, må man konkludere, at en dårlig oversættelse, er en oversættelse, der ikke opfylder sin funktion og sit skopos samt indeholder mange grammatiske og syntaktiske fejl, der nemlig resulterer i, at modtagerne ikke forstår eller sågar misforstår teksten.

4.3 Kvalitet som begreb

Umiddelbart synes kvalitet at være noget subjektivt og et meget relativt og diffust begreb, som vi også har kunnet konstatere ud fra de forskellige teoretikers tilgange til oversættelseskritikken og dermed kvaliteten af oversættelser. Men for at kunne

forklare, hvorfor jeg vælger at anvende en teoretiker i stedet for en anden, må jeg først klarlægge, hvad kvalitet er, da begrebet er omdrejningspunktet og fokus for min oversættelseskritik.

At kvaliteten af en oversættelse siges at være meget relativ og yderst svær at beskrive, kan måske være forklaringen på, hvorfor det i løbet af denne opgave har været en smule svært at finde materiale, der faktisk og udelukkende omhandler begrebet oversættelseskvalitet, og som tager fat i spørgsmålet om, hvad der karakteriserer kvalitet, og hvordan vurderer man den.

Hvad det så er for nogle faktorer, man især skal have for øje, vil jeg komme nærmere ind på i min beskrivelse af Peter Kastbergs tre dimensioner om kvalitet.

4.3.1 Kvalitetens tre dimensioner

I en artikel af Kastberg for tidsskriftet ”Language at work” diskuterer han begrebet kvalitet i kommunikative sammenhænge. Ifølge Kastberg er der tre dimensioner, som man skal have med i sine overvejelser, når man skal beskrive det komplekse begreb ”kvalitet”. Nemlig individet, situationen og funktionen (Kastberg 2007: 42-46).

4.3.1.1 Individet

Dimensionen ”individet” handler om, hvem der vurderer og bedømmer den pågældende tekst. Som resultat af vores erfaringer og viden har vi alle en ide om, hvordan vi som kritikere opfatter kvalitet og dermed en forventning til, hvad kvalitet er. Disse erfaringer smitter selvfølgelig af på vores vurdering og bedømmelse af en tekst, men i dette tilfælde gør Kastberg opmærksom på, at vi i den forbindelse ikke må være for snæversynede og tro, at vores opfattelse af kvalitet er den rigtige. Og hermed den eneste rigtige (Kastberg 2007: 42). Ser vi i denne forbindelse også på oversættelser vil jeg mene, det derudover er yderst relevant at undersøge, hvem modtageren af teksten er, idet det ikke kun er kritikeren, der har forventninger til teksten, men også modtageren. Endelig er der altid et oversættelsesopdrag bag enhver oversættelse og dermed også en opdragsgiver og en kunde. Også han har forventninger til teksten. Selvom Kastbergs diskussion primært handler om kommunikation generelt, vil jeg mene at diskussionen qua det faktum, at oversættelse er

kommunikation mellem to kulturer, også kan ses i relation til oversættelser og oversættelseskritik. Vigtigt for sikringen af oversættelseskvalitet er altså, at kritikeren i sin bedømmelse tager med i sine overvejelser, at de enkelte modtageres forventning til teksten, det være sig enten den egentlige modtager, kunden eller kritikeren, også spiller en vigtig rolle i vores vurdering af tekstkvaliteten. Dog kan det være svært at stille alle parter tilfredse på samme tid.

4.3.1.2 Situationen

I forbindelse med dimensionen ”situation” tager Kastberg fat i den kendsgerning, at kvalitet synes at skulle fastlægges i den situation, hvori kommunikationen foregår og modtages (Kastberg 2007: 42). Det samme gælder for oversættelser, hvor situationen er med til at bestemme, hvordan teksten skal udformes, og derfor er det også vigtigt at have denne dimension med i sin bedømmelse af oversættelseskvaliteten. Hertil skal siges, at der i forbindelse med situationen er mange forskellige faktorer, der spiller ind på samme tid, som f.eks. sted og modtager. Ser vi f.eks. på to situationer, hvor kvaliteten af en oversat tekst skal vurderes. En faglig og fagsproglig tekst oversættes, og modtages dels af lægmænd og dels af eksperter. Hvis man bibeholder de faglige ord og fagsproglige formuleringer ville eksperterne umiddelbart vurdere teksten som god, mens den samme tekst ville falde i mindre god jord hos lægmænd, da de uden videre kendskab til faget og fagbegreberne ikke ville kunne forstå teksten. Omvendt ville eksperterne vurdere en faglig tekst, der ikke indeholder fagtermer og er nem at forstå, som dårlig, hvorimod lægmænd ville finde den god. Af den grund er det også vigtigt at have situationen for øje, når kvaliteten skal bedømmes.

4.3.1.3 Funktionen

Den sidste dimension er funktionen. Vigtig for vurderingen af tekstkvaliteten er også tekstfunktionen. Hvorfor udarbejdes teksten? Til hvilket formål? Denne dimension stemmer overens med Nords opfattelse af, at oversættelseskvalitet afhænger af pågældende teksts funktion. Forskellen mellem Kastberg og Nord er dog, at hvor Nord mener, at kvaliteten er sikret, så længe teksten opfylder sin funktion, nævner Kastberg blot at kvaliteten skal vurderes ud fra tekstens funktion, men at kvaliteten

ikke kan bedømmes, uden at kritikeren også tager de to andre dimensioner med i sin betragtning (Kastberg 2007: 43).

Ud fra Kastbergs artikel kan vi altså konkludere, at kvalitet ikke kun afhænger af oversættelsens evne til at møde sin tekstfunktion, men at også andre elementer er af afgørende betydning. Således fandt jeg det også tidligere uacceptabelt, at Nord lader sig nøje med den noget stramme opfattelse af, at oversættelsen er god så længe funktionen er opfyldt. Som professionel oversætter kan man ikke stille sig tilfreds med en så enkel opfattelse af kvalitetsbegrebet, men man vil forhåbentligt altid søge den ideelle oversættelse. Derfor undrer det mig også, at Nord som professionel og velanset oversætter, kan komme med et så ufuldstændigt krav til kvalitet. En forklaring herpå synes at være hendes funktionelle tilgang, der forklarer samspillet mellem situation og funktion (se afsnit 2.2.1). I den sammenhæng kan man sige, at spørgsmålet, om en tekst opfylder sin funktion eller ej, også afhænger af situationen. Et eksempel herpå kunne f.eks. være et skilt med påskriften ”adgang forbudt”, der på tysk oversættes til ”Zutritt verboten” i stedet for ”Kein Zutritt”. Funktionen er opfyldt, selvom ”Zutritt verboten” ikke er den gængse tyske formulering. Ser vi derimod på oversættelsen af turistbrochuren fra Langå tvivler jeg på, at Nord ville konkludere, at teksten opfylder sin funktion. Jeg er derfor enig i Kastbergs opfattelse af kvalitet og vurderer hans tre dimensioner, som skal tages med i overvejelserne, når man skal vurdere en tekst, som værende yderst relevante for min oversættelseskritik af Langå kommunes turistbrochure. Kvalitet synes nemlig at skulle fastlægges i en given situation, hvor også tekstfunktion og modtager spiller en afgørende rolle.

5. Metode til oversættelseskritik

På baggrund af den overstående undersøgelse og diskussion af kvalitetsbegrebet i forbindelse med oversættelser og oversættelsesteorier, vil jeg nu beskrive fremgangsmåden for min oversættelseskritik.

Idet udgangspunktet for enhver oversættelse er et oversættelsesopdrag, vil jeg starte med først at beskrive oversættelsesopdraget for turistbrochuren for derefter på basis heraf at udarbejde en oversættelsesstrategi. Ifølge Reiss og hendes teori om oversættelseskritik er det første skridt, efter man har fastlagt oversættelsesstrategien, den måltækstafhængige kritik, der derefter sammenholdes med en udgangstekstafhængig kritik (Reiss 1986: 17). Også Nord mener, det i oversættelseskritikken handler om en omvendt oversættelsesproces, hvor man derfor begynder med en analyse af måltæksten for efterfølgende at vende tilbage til udgangsteksten (Nord 2009: 185). Umiddelbart synes jeg dog man kan diskutere, om og hvorfor analysen af måltæksten skal komme før analysen af udgangsteksten. På den ene side er der ikke tale om læsning af en generel tekst, men om en oversættelse, der om ikke andet altid vil tage udgangspunkt i en given tekst, hvorfor man kunne argumentere for, at man ikke kan betragte oversættelsen uden først at have undersøgt udgangsteksten. I henhold til skoposteorien betragtes udgangsteksten som mere eller mindre overflødig (Ladegaard-Stein 2008: 8), hvorimod Nord mener, den ikke skal udelukkes, eller at den kan stå alene. Den skal netop ses i sammenhæng med måltæksten (Ladegaard-Stein 2008: 11). Dette kunne forklare, hvorfor udgangsteksten skulle analyseres først. På den anden side vil en analyse af måltæksten som første skridt give kritikeren en mulighed for at betragte oversættelsen objektivt, fordi denne ikke har et foregående kendskab til udgangsteksten. Samtidig kan man sige at alt efter, om der er tale om en dokumentarisk eller instrumentel oversættelse, vil analysen af udgangsteksten passende komme før eller efter analysen af måltæksten. I forbindelse med en instrumentel oversættelse vil det være oplagt at læse oversættelsen først, da denne skal kunne fungere alene i målkulturen og ikke er bundet af udgangsteksten. Derfor vil jeg også mene, at kritikeren derfor i denne situation burde kunne læse og forstå oversættelsen uden på forhånd at have kendskab til udgangsteksten. Er der derimod tale om en dokumentarisk oversættelse, der skal

dokumentere udgangstekstens indhold, kunne man bedre argumentere for, at kritikeren kendte til udgangsteksten, inden han læser oversættelsen. Da jeg allerede nu kan afsløre, at der i forbindelse med oversættelsen af turistbrochuren er tale om en instrumentel oversættelse, vil jeg derfor starte med en analyse af målteksten efterfulgt af en analyse af udgangsteksten, som også Nord og Reiss anbefaler det.

Nords fremgangsmåde i oversættelsesprocessen kendetegnes ved at være en cirkelmodel, ifølge hvilken der under hele processen er mulighed for at vende tilbage til forskellige faser for at justere, forbedre eller ændre evt. allerede foretagne valg (Nord 2009: 36). På dette punkt er jeg enig med Nord, da oversættelse på ingen måde er en lineær proces, hvorfor den heller ikke skal undersøges og vurderes som en sådan. Derfor vil jeg heller ikke udelukke at jeg i undersøgelsen af turistbrochuren oversættelseskvalitet vil afvige fra den her beskrevne fremgangsmåde.

5.1 Oversættelsesopdrag

I min kommende analyse og vurdering af kvaliteten af Langå Kommunes turistbrochure vil jeg starte med først at beskrive det oversættelsesopdrag, der ligger forud for oversættelsen. Da jeg dog ikke kender til oversættelsesopdraget og derfor ikke har noget decideret opdrag, hvorudfra jeg kan udvikle en oversættelsesstrategi, vil jeg i stedet forestille mig en situation, hvor en oversættelse af brochuren synes relevant. Som jeg nævnte i forbindelse med beskrivelsen af Nords funktionelle tilgang (afsnit 2.2.1) er udgangspunktet for en oversættelse et oversættelsesopdrag, der angiver tekstens målgruppe, formålet med teksten samt oversættelsessituationen.

I forbindelse med min beskrivelse af oversættelsesopdraget vil jeg derfor først jeg beskrive den situation, som teksten skal modtages i. Det er vigtigt at komme med informationer om tid, sted, medium osv. da disse faktorer udgør den påtænkte måltekstsituation (Nord 1993: 9). Derefter vil jeg fastlægge en målgruppe for oversættelsen. Umiddelbart synes det enkelt bare at beskrive modtagerne som ”tyske turister”, men eftersom målgruppen er essentiel for oversættelsens sproglige indhold mener jeg ikke beskrivelsen ”tyske turister” er tilfredsstillende. Grunden hertil er bl.a., at tyske turister om ikke andet må siges at søge andre oplevelser og have andre

forventninger til udbuddet af attraktioner, når de holder ferie i Danmark, end hvis de f.eks. planlagde en tur til Spanien, hvorfor de heller ikke alle skal skæres over én kam. Af den grund vil jeg ud fra en undersøgelse og en markedsprofil for Tyskland, der er blevet offentliggjort af turistbureauet VisitDenmark, udarbejde en mere specifik målgruppeprofil for oversættelsen. Som sidste led i opdraget vil jeg komme ind på tekstfunktionen, der skal belyse det egentlige formål med turistbrochuren.

Som det fremgår af ovenstående tre skridt er det præcis de samme punkter eller dimensioner, som Kastberg beskriver som værende afgørende i overvejelserne omkring vurderingen af kvalitet.

5.2 Oversættelsesstrategi

Formålet med en klar oversættelsesstrategi er at overveje, hvilken funktion målteksten skal have i forhold til udgangsteksten. Er der tale om en instrumentel eller dokumentarisk oversættelse? Denne beslutning har nemlig indflydelse på tekstens fysiske og sproglige udformning. På basis af mit ”givne” oversættelsesopdrag vil jeg således beskrive min oversættelsesstrategi, da denne bl.a. belyser, i hvor stort omfang oversættelsen skal være afhængig af udgangsteksten.

Forud for min kritik af oversættelsen samt min vurdering af samme synes jeg dog også det er vigtigt for oversættelsesstrategien at fastlægge, hvilken slags kvalitet jeg vil undersøge i forbindelse med turistbrochuren fra Langå kommune. Baggrunden for denne overvejelse er, at der som jeg også nævnte det i afsnittet om Nord (se afsnit 2.2.4), er to synspunkter, som man kan betragte en oversættelse ud fra. Nemlig oversætterens eller kritikerens oversættelsesstrategi (Nord 2009:185). Vil jeg vurdere oversættelsen ud fra, hvad der er den optimale oversættelse i situationen, eller vil jeg undersøge og bedømme oversættelsen på baggrund af, om oversætteren har været konsekvent i sin strategi eller ej? Da formålet med min opgave ikke er at undersøge oversætterens evne til at oversætte, men netop at bedømme kvaliteten af turistbrochuren, vil jeg have fokus på den optimale oversættelse i en given situation. Således vil jeg forud for min kritik og ud fra Nord's teori om en funktionel oversættelse udarbejde en oversættelsesstrategi, der tager udgangspunkt i

oversættelsesopdraget, og som derved tager hensyn til den givne situation og de dertilhørende faktorer. Dermed er det kritikerens oversættelsesstrategi, der er gældende i dette tilfælde.

5.3 Analyse af måltekst

Målteksten skal betragtes ud fra den fastlagte situation, den givne målgruppe og den ønskede funktion, da jeg på baggrund af disse dimensioner vil bedømme oversættelsens kvalitet. Da dette dog i første omgang kan virke noget uoverskueligt vil jeg opstille en matrix for, hvilke faktiske faktorer og områder jeg skal lægge mærke til. Formålet hermed er i sidste ende at kunne konkludere, hvorledes oversættelsen kan ses i forhold til de ovenstående tre dimensioner og dermed, om og i hvilket omfang den stemmer overens med begrebet kvalitet. I sammenhæng med min analyse af målteksten vil jeg i tilfælde af fejl også komme med forslag til forbedring for derigennem at kunne belyse, hvordan teksten kan opfylde de tre dimensioner.

Da det ikke umiddelbart lige er til at vurdere, om teksten opfylder sin funktion i den fastlagte situation, skal dette undersøges ud fra diverse faktorer, der alle er med til at bestemme og afgørende for modtagerens forståelse af teksten, samt om teksten kan opfylde sin funktion.

Jeg har til min analyse af målteksten og udgangsteksten valgt to forskellige teoretikere, hhv. Reiss' og Nord. Jeg vil til min analyse af målteksten benytte mig af Reiss' fremgangsmåde, fordi hun på basis af de fejlkategorier, hun har opstillet, muliggør, at man som kritiker kan tage fat i deciderede fejl i oversættelsen. Nord behandler grundet hendes opfattelse af oversættelseskvalitet ikke oversættelsesfejl og betragter f.eks. ikke leksikalske fejl som egentlige oversættelsesfejl. Da jeg dog mener, sproglige fejl er afgørende for oversættelseskvaliteten, vil jeg i min kritik netop gerne ind og se på betydningen af disse fejl. Derfor har jeg valgt Reiss' teori som udgangspunkt for min analyse af målteksten.

Til analysen af udgangsteksten vil jeg tage udgangspunkt i Nord, fordi det her ikke er fejlene, jeg vil have fokus på, men de enkelte faktorer, der har indflydelse på

udgangs- og måltekstens udformning. Nord belyser med sin fremgangsmåde desuden, at man skal være opmærksom på såvel de interne som også de eksterne faktorer i begge tekster, når man overfører indholdet af udgangsteksten til målkulturen. Reiss er i sin beskrivelse af analysen af udgangsteksten noget vag og adskiller derudover heller ikke de to analyser og den efterfølgende overførsel fra hinanden. Nords analyse er derfor mere overskuelig og giver mulighed for at fokusere på hvert enkelt skridt i processen, inden alle resultaterne sammenholdes. Derfor har jeg valgt Nord til min analyse af udgangsteksten.

Min argumentation for, at jeg godt kan vælge to forskellige teoretikere til mine analyser, og at jeg også efterfølgende kan sammenligne disse resultater, er at udgangspunktet for Nords og Reiss' oversættelsesteori samt deres egentlige opfattelse af oversættelseskvalitet i sidste ende er den samme. Nemlig skopos. Derfor mener jeg godt man bruge to forskellige teoretikere.

5.3.1 Reiss' fire kategorier

Jeg vil i min analyse af målteksten altså gå ud fra Reiss' fire kategorier (Reiss 1986: 19-22), for derigennem også at kunne vurdere, hvilke faktorer kvaliteten en tekst afhænger af.

1. Leksik
2. Grammatik
3. Stilistik
4. Mening og forståelse
- (5. Retskrivning)

Som jeg også kom ind på i forbindelse med teorien, skal kategorierne tilpasses den enkelte situation, som oversættelsen skal modtages i, hvorfor man evt. kunne udbygge hendes kategorier. I forbindelse med turistbrochuren, der som tekst er med til at give destinationen et særligt image synes jeg også, den måske i andre situationer ubetydelige faktor "retskrivning", skal undersøges. Som destination virker det nemlig umiddelbart ikke særlig professionelt, hvis den offentliggjorte tekst indeholder

stavefejl, særligt ikke hvis det er mange, da disse må siges at høre til de fejl, man nemmest kan undgå. Derfor tilføjer jeg til Reiss' fire kategorier kategorien "retskrivning".

Jeg vil i forbindelse med min analyse desuden præsentere en eksemplarisk analyse af en af de seks sider i brochuren for derigennem at kunne belyse min fremgangsmåde samt for at vise, hvordan jeg har forklaret de enkelte fejl.

Da oversættelsen ved første øjekast indeholder mange forskellige fejl, forestiller jeg mig derudover for overskuelighedens skyld, at jeg hertil vil opstille et skema, hvor jeg for hver side af turistbrochuren noterer, når jeg støder på en fejl i en af de ovenstående fem kategorier. Dette vil til sidst give mig et overblik over antallet af fejl i de enkelte kategorier, som i sidste ende skal være med til at afdække ud fra hvilke fejl, man kan vurdere en oversættelse som god eller dårlig. Da kvalitet er relativ og synes at skulle fastlægges i forbindelse med en særlig funktion i en given situation, må de kriterier jeg som resultat af min analyse finder frem til umiddelbart også være specifikke og kun gøre sig gældende i denne situation. Derfor må resultatet af min analyse ikke gælde for alle oversættelser, men netop kun for oversættelsen af turistbrochuren fra Langå.

5.4 Analyse af udgangstekst

I min sidste analyse, analysen af udgangsteksten, vil jeg undersøge, hvordan og med hvilke midler funktionen er realiseret i udgangsteksten for derefter at kunne vurdere, hvordan og med hvilke midler funktionen skal realiseres i måltæksten.

5.4.1 Nords skema til analyse af udgangstekst

Mit primære udgangspunkt hertil vil være Nords analysemodel for udgangstekst og oversættelsesopdrag (Nord 2009: 160), fordi jeg på baggrund heraf kan belyse, hvilke sproglige faktorer, der spiller en rolle i bedømmelsen af en oversættelse. I min analyse af udgangsteksten vil jeg med udgangspunkt i Nords analysemodel betragte de tekststjerne – og derefter de tekstinterne faktorer, der har betydning for måltækstens

indhold og udformning. Efterfølgende vil jeg forklare, hvordan de enkelte faktorer skal overføres til målkulturen.

På baggrund af opdragsprofilen og analysen af udgangsteksten har Nord udarbejdet nedenstående skema, som skal anskueliggøre de enkelte faktorer, man skal tage hensyn til i oversættelsesprocessen (Nord 2009: 160). Denne vil også være omdrejningspunktet for min analyse af udgangsteksten.

	Analyse af udgangstekst	Transfer	Måltekstprofil
	<i>a. Teksteksterne faktorer</i>		
Afsender			
Intention			
Modtager			
Medium			
Sted			
Tidspunkt			
Anledning			
Funktion			
	<i>B. Tekstinterne faktorer</i>		
Tema			
Indhold			
Præsuppositioner			
Opbygning			
Nonverbale elementer			
Leksik			
Syntaks			
Suprasegment			
	<i>C. Virkning</i>		
Virkning			

I forbindelse med min beskrivelse af fremgangsmåden for oversættelseskritikken finder jeg det vigtigt at fremhæve, at jeg ikke betragter det som en proces ”fra A til B”, men at jeg i løbet af de enkelte trin derfor godt kan gå tilbage og justere eller ændre nogle punkter. Af den grund kan jeg også allerede nu afsløre, at jeg efterfølgende vil sammenholde resultatet af udgangstekstens analyse fra ovenstående skema med de resultater, jeg kom frem til i forbindelse med min analyse af måltekten samt fra oversættelsesopdraget. Formålet hermed er, at jeg derigennem kan afsløre om strategi, opdrag og resultat i sidste ende passer sammen og dermed til sidst kan vurdere, om turistbrochures kvaliteten kan karakteriseres god eller dårlig og hvorfor.

6. Analyse af turistbrochuren

En vellykket oversættelse er ifølge Nord, hvis teksten modtages, som den var intenderet af afsender (Nord 1993: 10). Forud for en oversættelse skal det altså gøres klart, hvad afsender ønsker, teksten skal bevirke hos modtager, hvorfor jeg nu vil beskrive oversættelsesopdraget. Formålet med oversættelsesopdraget er at fastlægge situationen og dermed de eksterne rammer og faktorer for målteksten, da disse afgør dennes sproglige indhold. Sidst, men ikke mindst er det også på baggrund af oversættelsesopdraget, at jeg kan udvikle min oversættelsesstrategi.

6.1. Oversættelsesopdrag

Da jeg i forbindelse med turistbrochuren fra Langå Kommune ikke har noget decideret oversættelsesopdrag, hvorudfra jeg kan udvikle en oversættelsesstrategi, vil jeg i stedet forestille mig en situation, hvor en oversættelse af brochuren synes sandsynlig.

Grunden til, at man som destination eller kommune udvikler en turistbrochure, er et ønske om at præsentere en destination, gøre sine modtagere opmærksomme på denne for i sidste ende at overtale dem til at besøge netop denne destination. Endelig handler turistbrochurer også om at opretholde et image som destination. I en verden, hvor man som turist står over for så mange destinationer, seværdigheder og attraktioner, handler det nemlig for enhver destination om at kunne skille sig ud og have et godt omdømme. I forbindelse med at Langå kommune således ønsker at profilere sig som destination for at tiltrække nye samt bevare gamle besøgende beslutter turistudvalget i Langå kommune sig for, at de ikke kun vil henvende sig til de danske turister, men også til de tyske. Tyskland er ikke kun vores nabo, men udgør også det største udenlandske marked for dansk turisme (bilag 5: 1), hvilket gør tyske turister til en interessant og meget relevant målgruppe. Derfor skal den danske version af turistbrochuren oversættes til tysk. Oversættelsesopdraget består således i at oversætte den danske version af turistbrochuren til en tysk målgruppe. Turistbrochuren skal desuden være tilgængelig på Langå kommunes turistbureau for de turister, der allerede er i Danmark samt hos udvalgte turistbureauer i Tyskland.

6.1.2 Situation

Formålet med at fastlægge situationen er at beskrive den situation, som målteksten skal modtages i. Det er ikke kun målgruppen - som jeg vil beskrive senere i afsnittet - der er vigtig, men også faktorerne tid, sted og medium, da de ligeledes er med til at tildele teksten en funktion (Nord 1993: 9).

6.1.2.1 Tid

Forud for min beskrivelse af oversættelsesstrategien finder jeg det vigtigt, at afgøre, hvilket årstal jeg vil vurdere og bedømme oversættelsen ud fra, idet oversættelsen er fra foråret 1990, og oversættelseskritikken finder sted i 2009. Det er klart, at der er forskel på, om jeg vurderer teksten ud fra det tidspunkt, den blev oversat eller ud fra det nuværende tidspunkt. Grunden hertil er, at konteksten nu er en hel anden, end den var for nitten år siden, hvorfor også såvel målgruppe som også situationen er forandret. I forbindelse med min fremstilling af oversættelsesstrategien (2.3.2 oversættelsesstrategi), forklarede jeg ud fra hvilken vinkel, jeg ønskede at bedømme oversættelsen. Nemlig min egen. Grunden hertil er for det første, at det ikke er oversætterens evne til at oversætte, jeg ønsker at undersøge, men selve oversættelsen og dennes kvalitet, da jeg på baggrund heraf vil undersøge kvalitetskriterierne for en god oversættelse. For det andet har det i løbet af mine undersøgelser af konteksten være klart nemmere at finde aktuelle data end data tilbage fra 1990. Af den grund er årstallet for min kritik 2009. Så kan man selvfølgelig overveje, hvorfor jeg så har valgt en tekst tilbage fra 1990. Udgangspunktet for mit speciale og min undersøgelse er oversættelseskvalitet, og hvordan man vurderer kvaliteten i oversættelser. Således fandt jeg det passende at tage en tekst, der umiddelbart synes meget dårlig for derved at have nok materiale til at undersøge kvalitet og kvalitetskriterier.

6.1.2.2 Sted

Stedet for modtagelsen er som nævnt i forbindelse med oversættelsesopdraget Langå kommune for de tyske besøgende, der allerede er i Danmark. Derudover er det også opdragsgiverens ønske at Langå kommune skal markedsføres i Tyskland, hvorfor brochuren også skal være tilgængelig her. Ifølge en undersøgelse fra 2008 foretaget af ”Forschungsgemeinschaft Urlaub und Reisen” er der størst kundepotentiale i

beboerne i det nordlige Tyskland og Nordrhein-Westfalen (Tyskernes ferierejser – Opsummering af den tyske rejseanalyse 2008: 3), hvorfor brochuren skal være tilgængelig på udvalgte rejsebureauer i disse regioner.

At jeg vælger to steder for modtagelsen af samme brochure skal senere vise sig at være mere problematisk end først antaget. Ifølge Anh Thi Van Nguyen, der er ansat som assistent i marketingsafdelingen hos VisitDenmark i Hamburg, er det dog ikke atypisk blandt destinationerne, at de grundet de mange omkostninger typisk kun laver én brochure til alle målgrupper, og det er yderst sjældent, at de segmenterer indhold etc. på basis af det pågældende marked. Turistbureauerne kan således trykke et stort antal brochurer på samme tid, og de behøver derfor ikke investere tid og penge i flere brochurer på samme sprog. Men man kan i dette tilfælde diskutere, om en tysk målgruppe er den samme uafhængigt af, om den befinder sig i Tyskland eller Danmark? Det er netop derfor jeg finder det problematisk, at teksten skal modtages to steder. Efter min overbevisning, må man nemlig gå ud fra, at modtageren af en tysk tekst i Tyskland har en særlig forventning til dens sproglige niveau og indhold, hvorimod en tysk turist i Danmark sandsynligvis ikke har så store forventninger til tekstens sproglige niveau, og disse derfor er mere overbærende over for fejl. Problematikken med, at den samme brochure skal modtages to steder, viser sig også senere i form forskellige funktioner og brochurens sproglige indhold.

Men hvorfor har jeg så valgt to steder for modtagelsen? Som det fremgik af udtalelsen fra VisitDenmark er dette ikke unormalt. Langå kommune kan altså ved at vælge to steder for modtagelsen af samme brochure nå ud til et større antal modtagere. Derudover finder jeg det interessant at undersøge, om stedet for modtagelsen giver nogle kvalitetsmæssige problemer og dermed har betydning for kvalitetskriterierne. Dette vil vise sig sidst i analysen.

6.1.2.3 *Medium*

Medium er skriftligt i form af en turistbrochure. I teori afsnittet om turistbrochuren som genre beskrev jeg bl.a. turismens sprog samt turistbrochurens funktion ifølge Dann. Turistbrochuren kan som medium ses som en direkte reklame for en destination, der som appellative faktorer anvender mange positive adjektiver og et

såkaldt ”ekstremt” sprog i dens forsøg på at tilpasse sig forbrugernes behov og dermed tiltrække deres opmærksomhed. Afsenderen præsenteres ofte i dette medium via personlige pronominer som ”vi” og ”vores”, der gør brochuren mere personlig og udtalelserne og informationerne mere troværdige, fordi modtageren kan sætte en person bag udtalelsen.

Da der er tale om en instrumentel oversættelse, der skal fungere alene i målkulturen, har jeg også fundet det relevant forud for min analyse af oversættelsen og i forbindelse med min beskrivelse af medium, at undersøge, hvad en turistbrochure ifølge dansk og tysk lov skal indeholde.

I henhold til advokatfuldmægtig Christina B. Andersen, ansat ved Meldgaard Advokatfirma i Århus, er der ingen deciderede lovkrav til indholdet af danske turistbrochurer, andet end indholdet skal være sandt. Ifølge mine undersøgelser findes der kun regler og love for indholdet af tyske turistbrochurer, såfremt der er tale om rejsekataloger som det f.eks. fremgår af § 4 stk. 1. i BGB – Info V, hvilket jo ikke er tilfældet her. Grunden hertil er, at turistbrochuren i henhold til den tyske BGB ikke anses som det første skridt i indgåelsen af en kontrakt, men nærmere som opfordring til køb, hvorfor der ifølge mine undersøgelser umiddelbart ikke synes at være nogen love og regler for, hvilke informationer en turistbrochure skal indeholde.

”Erste Voraussetzung für das Zustandekommen eines Vertrages ist das Vorliegen eines Angebotes. Ein Angebot ist eine Erklärung, mit der dem anderen Vertragspartner der Abschluss eines Vertrages angetragen wird, § 145 BGB.(...) Zu beachten ist, dass Preislisten, Kataloge, Prospekte, Zeitungsanzeigen oder die Werbung im Internet kein Angebot im Rechtssinne sind. Sie sind nur eine Aufforderung an den Kunden, ein Angebot zum Abschluss eines Vertrages an den (...) Anbieter abzugeben.”. (bilag 6)

Valget af medium som turistbrochure i stedet for det i dag meget populære internet kan også ses i sammenhæng med, at de såkaldte ”offline-produkter” som f.eks. turistbrochurer i sidste ende har en større effekt som reklameprodukt end internettet har (bilag 7: 20).

6.1.3 Målgruppeprofil

I 2007 udgjorde tyske turister i Danmark en omsætning på 8,6 mia. kr., hvorfor man må mene, at Tyskland er en yderst interessant og relevant målgruppe for dansk turisme og dermed også for Langå kommune. VisitDenmark har forud for bl.a. deres kampagner udarbejdet en markedsprofil for Tyskland, der beskriver, hvad der kendetegner det tyske marked og i den forbindelse, hvilke oplevelser tyske turister søger i forbindelse med deres ferie i Danmark (bilag 5). Ud fra denne markedsprofil vil jeg belyse, hvilken målgruppe, der synes relevant for Langå kommune, samt hvad der kendetegner denne målgruppe, og dermed hvilke forventninger de har til indhold og udformning.

Ifølge markedsprofilen for Tyskland, er det, der bevæger tyske turister til at holde ferie i Danmark, primært naturen, de mange muligheder for aktiviteter og den venlige befolkning. Derudover betragtes Danmark også som en tryk og sikker destination (bilag 5: 3). For Langå Kommune er dette alle motivationer, som de kan trække på og betone i deres turistbrochure.

Men hvordan kan disse ”tyske turister” så nærmere beskrives? Det segment, der hyppigst repræsenterede tysk turisme i Danmark i 2008, var børnefamilier, der udgjorde 47,1 %, mens voksne 40+ uden børn udgjorde 44 % (bilag 7: 6). To målgrupper, der umiddelbart også synes at passe fint til Langå Kommune.

”Demografiske ændringer i Tyskland betyder imidlertid, at efterspørgslen efter ferieformer og oplevelser vil ændre sig de kommende år. Vores hidtidige hovedmålgruppe, børnefamilier, skrumper langsomt men sikkert ind. Det er også den, der har været hårdest ramt af den stagnation, der de seneste 10 år har præget den tyske økonomi. Vi oplever til gengæld en eksplosiv vækst i gruppen af folk over 45 år, de såkaldte empty nesters eller best-agers. Det er folk, der langt hen ad vejen stadigvæk har penge til at rejse, kan gøre det hele året, og som godt kan lide vort land. Indtil 2030 vil antallet af ældre i Tyskland mellem 50 - 65 år stige med 25 %. Det bliver fremtidens turister!” (bilag 8).

Jeg har fundet ovenstående vurdering fra VisitDenmark om den kommende tyske turist i Danmark interessant, da det ikke kun er den nuværende turist der er relevant, men det er for afsenderen også vigtigt at have in mente, hvem den kommende turist er. Målgruppen for turistbrochuren er altså stadig børnefamilierne, men i stigende antal også segmentet bestående af voksne over 45 år.

I forbindelse med målgruppen for tyske turistbrochurer har jeg kort undersøgt tyske turistbrochurer, paralleltekster, for derigennem at få en ide om, hvad disse normalt indeholder. Dette skal afsløre, hvilke forventninger tyske turister har til brochuren indhold og udformning. Min undersøgelse omfattede fire turistbrochurer fra Reichenbach (bilag 9), Borken (bilag 10), Wolfenbüttel (bilag 11) og Mülheim (bilag 12). Selvom fire turistbrochurer ikke kan siges at være udgangspunkt nok for en omfattede undersøgelse og beskrivelse af tyske turistbrochurer, mener jeg alligevel godt, de kan give mig et indtryk af, hvad man kan finde i disse brochurer samt målgruppens forventninger til informationsindholdet. Dette er også formålet med denne ”korte” undersøgelse. På baggrund heraf kan jeg konkludere, at alle brochurer har mere eller mindre samme indhold og struktur, hvorfor jeg ikke finder det nødvendigt at undersøge flere. Fælles for alle fire turistbrochurer er, at de indledes med en velkomsthilsen, i tre af tilfældene var det fra borgmesteren i den pågældende by eller egn og i det fjerde fra turistbureauet. Herefter følger en fortælling om byens eller egnens oprindelse og dens historie, inden de forskellige seværdigheder, attraktioner og aktiviteter byen har at tilbyde beskrives. Sidst, men ikke mindst finder man også oplysninger om åbningstider og kontaktinformationer. Disse informationer er repræsenteret i alle fire turistbrochurer, hvorfor man må forvente, at det også er disse informationer målgruppen vil søge og forvente at finde i turistbrochuren fra Langå.

6.1.4 Funktion

Formålet med turistbrochurer er såvel informativt som også appellativt. Dette gælder for både danske og tyske turistbrochurer, hvorfor målteksten skal have samme virkning på sine modtagere, som udgangsteksten har på sine modtagere.

Samtidig skal måltekstens funktion også ses ud fra, hvor målgruppen befinder sig, når de modtager teksten. Som jeg også kom ind på i forbindelse med stedet for dens modtagelse, er ideen fra Langås turistbureau, at teksten både skal være tilgængelig for turister, der allerede befinder sig i Langå, og for den, der henvender sig til udvalgte turistbureauer i Tyskland. Dette faktum har dog den betydning, at teksten har to forskellige primære funktioner, alt efter hvilken målgruppe den henvender sig til. Ser vi på de tyske turister, der allerede er i Langå, må måltekstens primære funktion være informativ. Grunden hertil er, at disse turister ikke skal ”tiltrækkes”, men derimod søger informationer om byen, dens aktiviteter og attraktioner. Samtidig kan man dog sige, at det for Langå kommune nu handler om, at få turisterne til at vælge deres seværdigheder og aktiviteter frem for andre, hvorfor teksten også stadig skal være appellativ. Ser vi derimod på målgruppen i Tyskland, må tekstens primære funktion være appellativ. Formålet med teksten er jo netop at tiltrække turisterne og få dem til at vælge Langå kommune frem for f.eks. København eller i givet fald et andet land, og derfor skal man i målteksten fremhæve Langå kommunes positive og dejlige sider ved hjælp af positive holdninger og følelser for området. Her er der altså tale om en decideret reklame for destinationen. Selvfølgelig er det også vigtigt at informere turisterne om attraktioner i Langå, men hovedformålet med denne information må samtidig også være appellativt, da det først og fremmest handler om at få turisterne til Langå.

6.2. Oversættelsesstrategi

Oversættelsesstrategien må på baggrund af oversættelsesopdraget være instrumentel.

Formålet med en instrumentel oversættelse er:

”(...) at fungere som et instrument/forbillede i en (ny) kommunikationssituation, hvor en kildesproglig afsender via målteksten kommunikerer med en målsproglig modtager under hensyntagen til dennes konventioner. Translatet skal kunne læses som enhver anden ikke-oversat tekst” (bilag 13).

Da turistbrochuren skal kunne fungere alene i målkulturen uden at modtagerne behøver at læse udgangsteksten eller overhovedet at have kendskab hertil, må

oversættelsesstrategien være instrumentel. Da der er tale om en tekst, der skal modtages af tyske turister og som samtidig ikke skal ligne en oversættelse skal der i teksten tages hensyn til tyske konventioner og dermed skal de sproglige faktorer svare til de formuleringer og ord som normalt anvendes i tyske turistbrochurer.

Endelig opererer man inden for oversættelsesteorien med oversættelsesstrategi på såvel lokalt som også globalt plan. På dette plan beskrives og forklares hvilken strategi, der skal anvendes for tekstens udformning og indhold. Et eksempel herpå er en dansk stævning, der skal oversættes til en tysk advokat. På globalt plan skal oversættelsen stadigvæk dokumentere dansk ret, altså være dokumentarisk, mens den på lokalt plan skal stemme overens med tyske konventioner, som de gængse formuleringer og begreber inden for tysk ret. Altså skal teksten på lokalt plan være instrumentel. I tilfældet med Langås turistbrochure er der dog tale om en oversættelsesstrategi, der på såvel lokalt som også på globalt plan er instrumentel, da oversættelsen skal fungere alene som ikke-oversat tekst. På lokalt plan skal der således anvendes tyske formuleringer og begreber og på globalt plan kan strukturen i givet fald ændres således, at den stemmer overens med andre tyske turistbrochurer.

6.3 Analyse af måltekst

I forbindelse med min skildring af fremgangsmåden for min måltekstanalyse belyste jeg, at målteksten skal betragtes i forhold til faktorerne situation, funktion og målgruppe, da jeg konkluderede, at disse er afgørende i vurderingen af oversættelseskvalitet. Men hvordan bestemmer man, om teksten lever op til hver af disse faktorer? Hertil vil jeg som udgangspunkt for min undersøgelse af særligt oversættelsens sproglige indhold benytte Reiss' fire kategorier, som hun opstillede i forbindelse med sin beskrivelse af den måltekstafhængige kritik. Derefter vil jeg vurdere oversættelsen ud fra dens funktion som turistbrochure. Hermed mener jeg, at jeg vil sammenligne oversættelsen med de kendetegn, der ifølge Dann, beskriver en turistbrochure og dennes sprog. Dette skal særligt hjælpe mig til at afgøre, om teksten opfylder sin funktion.

6.3.1 Analyse kategorier

Oversættelsens sproglige indhold er særlig vigtigt for modtagerne, da det er dem der skal læse og forstå teksten. Af den grund vil jeg starte med at betragte oversættelsen i relation til Reiss' fire kategorier leksik, grammatik, stilistik og mening eller forståelse. Derefter vil jeg tælle alle fejlene inden for de pågældende kategorier sammen samt derefter for overskuelighedens skyld at stille disse resultater op i et skema. Formålet hermed er, at det giver mig et overblik over, hvor hovedparten af fejlene ligger, og i sidste ende kan jeg på baggrund heraf opstille et kriteriekatalog for oversættelseskvaliteten i denne situation.

6.3.1.1 Leksik

I forbindelse med den første kategori "leksik" undersøger jeg, om måltekten indeholder de rette termini og begreber inden for målsproget. Et forkert ordvalg kan i visse tilfælde føre til en manglende forståelse af teksten, som jeg også i givet fald vil fremhæve i min analyse. Under kategorien leksik vil jeg derfor opføre de fejl, der enten er kendetegnet ved et forkert ordvalg eller ved manglende ord i teksten.

6.3.1.2 Grammatik

Under den anden kategori "grammatik" undersøger jeg de grammatiske strukturer, idet der er tale om en instrumentel oversættelse, og måltekten derfor skal afspejle målkulturens grammatik. Det har i løbet af min undersøgelse vist sig at være nødvendigt, at dele denne kategori op i underkategorier, som syntaks, kongruens, kommafejl og andet. Grunden til, jeg vælger at dele denne kategori op i underkategorier, er, at der er forskellige former for grammatiske fejl, og i den forbindelse kan man overveje, om man muligvis skal vægte disse fejl forskelligt i forbindelse med vurderingen af tekstens kvalitet.

6.3.1.3 Stilistik

Ifølge Reiss afspejler den tredje kategori "stilistik" oversætterens evne til at bruge målsproget i den pågældende situation og kontekst. Derfor vil jeg i den forbindelse

markere de steder i teksten, der ikke stemmer overens med den tyske målkultur og de tyske konventioner i netop denne situation.

6.3.1.4 Mening

Under den fjerde kategori ”mening”, vil jeg belyse de steder i teksten, som ikke giver mening, eller som kan misforstås, og i den forbindelse vil jeg særligt betone de steder i teksten, der ikke kun er uforståelige, men som faktisk kræver, at man som modtager også kan forstå udgangsteksten. Jeg vil derfor i løbet af min analyse af turistbrochuren markere de steder, hvor teksten ikke kun ikke giver mening, men hvor jeg er nødsaget til at betragte udgangsteksten for at forstå det pågældende ord eller den pågældende sætning. Disse steder markerer jeg med ”UT”. Her vil jeg gerne gøre opmærksom på, at de steder, hvor jeg trods alt ikke behøver læse udgangsteksten, er steder, hvor der typisk er tale om direkte oversættelser, og som jeg derfor udelukkende kan forstå, fordi jeg kan dansk. F. eks. formuleringen på side seks ”*brauchen Sie den Vernunft*”. I dette tilfælde er der tale om ord-for-ord oversættelse. I den forbindelse kan man spørge, om skellet mellem de to er vigtigt, da modtageren som tysker alligevel ikke ville kunne forstå hverken den ene eller den anden fejl. Men da jeg som dansker kun kan gisne om, den tyske modtagers evne til at forstå dansk lydende sætninger, vil jeg netop mene, der er forskel på de steder i teksten, som ikke engang jeg kan forstå, og de steder, hvor jeg grundet mit modersmål godt kan regne sammenhængen ud. Jeg synes, det er vigtigt at skelne mellem de steder, hvor de meningsforstyrrende fejl oftest skyldes fejl i form af ord-for-ord oversættelser eller andre stilistiske fejl, og de steder, hvor sætningerne bare er det rene volapyk. Såfremt der nemlig er en mulighed for, at tyske modtagere har mere kendskab til det danske sprog, end vi tror, særligt dem der bor i Nordtyskland, hvor teksten skal modtages, har dette nemlig indflydelse på oversættelsens kvalitet. Derfor fremhæver jeg de steder, hvor jeg skal bruge hjælp fra udgangsteksten.

6.3.1.5 Retskrivning

Til sidst vil jeg også supplere Reiss’ fire kategorier med en femte kategori nemlig ”retskrivningskategorien”, hvor jeg vil fremhæve de steder i teksten, hvor der er tale om stavefejl. Grunden til, jeg har valgt at tilføje denne kategori, er den, at jeg mener,

at man ikke skal udelade nogen fejl, bare fordi de synes mindre vigtige end andre. Selvfølgelig kan man tro, at stavefejl har mindre betydning for kvaliteten af en oversættelse end f.eks. leksikalske. Alligevel synes jeg dog, at de skal tælles med, da de i sidste ende også har indflydelse på den samlede kvalitet.

6.3.2 Eksempel på analyse

Jeg har valgt at fremstille en af analyserne for at give et indtryk af, hvilke fejl der er repræsenteret i teksterne, samt for at vise, at jeg i forbindelse med hver fejl har forsøgt at forklare, hvori fejlen består. Grundet opgavens omfang har jeg dog kun mulighed for at præsentere en af analyserne, og jeg har hertil valgt analysen af side tre, da det var den korteste, og dermed desværre den eneste jeg havde plads til. Analyserne af de resterende fem sider er udført på samme måde og er desuden vedlagt som bilag (bilag 14).

I løbet af min analyse er jeg ikke kommet med forbedringsforslag til alle fejlene, men har i nogle tilfælde blot gjort opmærksom på fejlen, og hvori den bestod. Grunden hertil er, at formålet med min analyse netop ikke er at vise min evne til at oversætte, men at undersøge de forskellige fejl og deres betydning for oversættelseskvaliteten for derigennem at kunne opstille nogle kriterier til sikring af kvaliteten i oversættelser.

6.3.2.1 Analyse af side 3

”Wir verhätscheln (1) unsere Gäste”

(1) Leksik: I denne sætning er der tale om brugen af et forkert ord, da ordet ”verhätscheln” på tysk ofte anses som et nedladende ord, der især anvendes i forbindelse med børn (Duden 2001: 1699).

”Die heutige (2) Touriste (3) will (4) under (5) die (6) Ferie (7) Tischgeräte (8 - UT) haben (9) - und können innerhalb billig (10 -UT) Abstand handeln (11).”

- (2) Gram: Den grammatiske fejl består i, at adjektivet ikke er bøjet korrekt i forhold til subjektet. Adjektivet anvendes som attribut, der skal bøjes svagt (Rossen 1998: 47).
- (3) Retskrivning: Turister staves på tysk i pluralis: ”Touristen”.
- (4) Leksik & gram.: Her er der såvel tale om et forkert ord som også forkert grammatik. Ordet ”wollen” ville man ikke finde i samme kontekst i en tysk tekst, da det i sammenhæng med det danske ord ”at ville” ses som en hensigt eller vilje (Rossen 1998: 93-94). I dette tilfælde er der tale om et ønske, hvorfor ordet ”möchten” er mere korrekt. Derudover er der på grammatisk plan tale om manglende kongruens, da subjektet er pluralis og verbet derfor også skal være pluralis.
- (5) Leksik og retskrivning: Her er der tale om et dansk ord, som oversætteren har glemt at oversætte. Det kan også være en stavefejl på tysk, fordi oversætteren troede, man kunne bruge præpositionen ”unter”.
- (6) Gram.: Den foranstående præposition, som burde have været ”während”, danner genitiv, hvorfor dette også er en kongruensfejl
- (7) Stilistik.: Man kan overveje om ikke begrebet ”Urlaub” ses hyppigere i denne sammenhæng end begrebet ”Ferien”.
- (8) Leksik & mening: Begrebet ”Tischgeräte” giver ingen mening, da det på ingen måde passer ind i denne kontekst. Derfor fører anvendelsen af det forkerte begreb både til forvirring og en manglende forståelse af sætningen. Jeg måtte vende tilbage til udgangsteksten for at kunne forstå meningen bag ordet. I henhold til udgangsteksten skal det danske ord service forstås som kundekontakt, og ikke kaffestel og tallerkner, som det tyske ord ”Tischgeräte” betyder.
- (9) Leksik & mening: Her er der igen anvendt et forkert ord, som nok skal ses i sammenhæng med begrebet ovenfor, og som derfor også bidrager til en uforståelig sætning. I Tyskland benyttes ”Service” eller ”Kundendienst” ofte sammen med verbet ”erleben” og ikke ”haben”.
- (10) Leksik: Jeg måtte igen tage udgangsteksten i brug for at forstå meningen. Ifølge udgangsteksten er der tale om at ”handle inden for rimelig afstand”. Det kan være en opslagsfejl, da rimelig kan hedde billig på tysk.
- (11) Leksik: I forbindelse med at handle i supermarkeder, som teksten her referer til, anvender man på tysk for det meste begrebet ”einkaufen”, da verbet ”handeln” ofte

ses i sammenhæng med en decideret handel mellem forretningsmænd, hvilket ikke er tilfældet her.

»Langå Handelsstandsforening« (11) umfatten (12) den (13) meisten Geschäfte des (14) Gemeinde, und wir bieten (15): WILKOMMEN (16) ZU (17) UNS!»

(11) Stilistik: For det første er der ingen tysker, der ville kunne forstå det danske begreb ”Langå Handelsstandsforening”, hvorfor det ville være bedre at finde et tysk begreb, som den tyske målgruppe kan forholde sig til. For det andet er der stadig tale om en instrumentel oversættelse, dvs. en tekst, der skal kunne fungere alene i målkulturen, og i dette tilfælde ville man ikke finde en tysk tekst, der uden en supplerende forklaring anvender et udenlandsk begreb.

(12) Leksik og gram: Der er såvel tale om en leksikalsk fejl i form af et forkert ord samt en grammatisk fejl i form af en kongruensfejl. Langå Handelsforening står i singularis, hvorfor det efterfølgende verbum også skal stå i singularis.

(13) Gram.: Da verbet ”umfassen” styrer akkusativ er artiklen bøjet forkert.

(14) Gram: Det er rigtig nok, at der skal anvendes genitiv, men da subjektet er femininum og ikke maskulinum, skal artiklen ikke være ”des”, men ”der”.

(15) Leksik: På tysk anvender man ikke verbet ”bieten” i forbindelse med en velkomsthilsen, men derimod formuleringen ”jmdn". willkommen heißen” (Duden 2001: 1815).

(16) Retskrivning: ”Willkommen” staves med to l’er og ikke med et.

(17) Gram: Præpositionen ”zu” anvendes ikke i denne forbindelse, men derimod er ”bei” mere almindelig.

”In Langå, die Geschäfte ist (18) (19) lebend (20), und tätig (21 - UT)- und wir haben eine grosse (22) und verschiedenartig (23) Auswahl von Geschäfte (24), mit gute (25) Angebote (26), - freundlich (27), personliche (28) und zuständige (29) Tischgerät (30 - UT) - und dann ist es niemall (31) weit zum annähernd (32 - UT).”

(18) Gram: Igen er der tale om en kongruensfejl, eftersom verbet står i singularis, og subjektet er pluralis.

- (19) Syntaks: Denne grammatisk fejl skal ses i sætningens syntaks, idet der er tale om en hovedsætning, og verbet derfor skal stå i hovedfeltet (Rossen 1998: 174)
- (20) Leksik: Der er anvendt et forkert ord, man skulle nok nærmere have brugt ordet ”lebhaft” i stedet for.
- (21) Leksik: Her måtte jeg trække på udgangsteksten for kunne forstå afsenders budskab. I den danske tekst står der, at forretningerne er ”aktive”, hvilket man også kunne have brugt i den tyske tekst.
- (22) Retskrivning: Stavefejlen er, at ”groß” på tysk staves med ß og ikke med to s’er.
- (23) Gram: Adjektivet er ikke blevet bøjet, hvilket er en fejl.
- (24) Gram: Igen er der tale om en kongruensfejl, eftersom substantiver i dativ pluralis ender på ”n”.
- (25) Gram.: ”mit” styrer dativ, hvorfor den grammatisk fejl også er en kongruensfejl.
- (26) Gram.: Som jeg også kom ind på ovenfor, styrer præpositionen ”mit” dativ, og da substantiver i pluralis dativ ender på ”n”, er dette igen en kongruensfejl.
- (27) Gram.: Da der foran adjektivet ikke står noget bestemmelsesord, skal det bøjes efter den stærke bøjning. Adjektivet er ikke bøjet, hvilket er en fejl.
- (28) Retskrivning og gram.: Adjektivet ”personliche” er stavet forkert, idet det staves ”persönliche”. Det er også bøjet forkert.
- (29) Gram.: Adjektivet ”zuständige” er bøjet forkert, da det skal bøjes efter den stærke bøjning.
- (30) Mening: Hvis det ikke var fordi jeg havde fundet samme fejl i sætning nummer to, havde jeg igen måtte ty til udgangsteksten for at kunne forstå meningen med sætningen. Det er stadig begrebet service, som oversætteren ikke formår at oversætte korrekt, hvorfor teksten bliver uforståelig for modtageren.
- (31) Leksik: Ordet aldrig er stavet forkert, da det ikke staves med to l’er, men derimod ”niemals”.
- (32) Mening: Desværre støder jeg igen på en sætning, der slet ingen mening giver, hvorfor jeg igen måtte læse udgangsteksten. Den manglende forståelse skyldes i første omgang ordet ”annährend”, idet ”weit zum annährend” ikke giver nogen mening på tysk. Ifølge udgangsteksten er budskabet her, at der ikke er langt til den nærmeste forretning, selvom det også udtrykkes noget vagt i udgangsteksten. Dette budskab kommer ikke frem hos modtageren, der derimod selv må prøve at finde en mening

med sætningen. Havde man i stedet skrevet noget i form af ”und Sie finden immer ein Geschäft ganz in Ihrer Nähe.”, var budskabet kommet frem.

”WILKOMMEN (33) ZUM (34) LANGÅ - HIER GESCHEHEN (35) ETWAS (36)”

(33) Retskrivning: ”willkommen” staves med to l’er og ikke med et.

(34) Leksik: Den valgte præposition er her forkert, idet man i denne instrumentelle oversættelse må bestræbe sig på at anvende de gænge tyske formuleringer, og den almindelige tyske velkomsthilsen lyder ”willkommen in xxx”.

(35) Gram: Da subjektet ”etwas” står i singularis og verbet ”geschehen” i pluralis, er der tale om en kongruensfejl.

(36) Stilistik: Den danske formulering ”her sker der noget”, der er oversat ordret til tysk, stemmer ikke overens med oversættelsesstrategien for en instrumentel oversættelse. Oversættelsen skal modtages i en tysk kultur, hvor man normalt ikke vil finde en sådan formulering. Teksten skal ligne en almindelig tekst fra en tysk turistbrochure, derfor må man som oversætter forsøge at finde en formulering, der har samme budskab og effekt på modtageren, som den danske. Et forslag kunne være ”Hier ist immer etwas los”.

6.3.3 Resultat af måltekstens analyse

	Side 1	Side 2	Side 3	Side 4	Side 5	Side 6
	122 ord	141 ord	78 ord	146 ord	232 ord	175 ord
Leksik	15	13	13	12	31	28
Grammatik i alt	30	29	21	15	63	36
- Kongruensfejl	17	22	15	4	31	25
- Stavefejl	7	1	4	1	11	1
- Syntaks	5	2	1	1	2	4
- andet	1	4	1	9	19	6
Stilistik	4	3	3	8	12	10
Mening/misforståelse	3	9	4	1	13	8
Hjælp fra UT	2	5	5	2	18	9
Retskrivning	15	12	6	10	19	14

6.3.3.1 Leksikalske fejl

På baggrund af ovenstående analyse af målteksten ville jeg umiddelbart mene, at hvis man som oversætter konsekvent forstod at anvende den korrekte leksik, ville det have meget stor betydning for modtagerens evne til at forstå en tekst.

”So alt sind diesen Tierkeulen, wie im Hollerup gefundet wird, und wie ist eine Enthüllung, das im langå lebend Geschöpfe, seit denn lebend hat” (bilag 14 – analyse af side 5: fejl 8-20)

Ovenstående eksempel viser tydeligt, at de leksikalske fejl i denne turistbrochure ofte resulterer i, at det ikke kun er meningen med det pågældende ord der går tabt, men faktisk meningen med hele sætningen. Dette skyldes bl.a., at der i de enkelte sætninger ofte ikke kun er tale om en enkelt leksikalsk fejl, men om mange. Da man tit anvender konteksten som hjælp til at udlede meningen af et ord, man ikke forstår, er det altså nødvendigt, at konteksten ikke er fyldt med en masse andre uforståelige ord, da dette smitter af på resten af sætningen.

Set i forhold til den situation teksten skal modtages i vidner et forkert ordvalg ikke kun om en oversat tekst, som ikke er formålet med en instrumentel oversættelse, men også om en tekst, der qua et forkert ordvalg bliver uforståelig for sine modtagere og dermed ikke kan fungere i den givne målkultur. Derfor vurderer jeg de leksikalske fejl til at være meget afgørende for kvaliteten af en oversættelse.

6.3.3.2 Grammatiske fejl

Som det fremgår af ovenstående skema skal hovedparten af fejlene i målteksten findes inden for den grammatiske kategori, og i dette tilfælde er der særligt tale om kongruensfejl. Kongruensfejlen kan betyde at man som modtager bliver i tvivl om, hvad der er subjekt i sætningen, hvis subjektet står i singularis, men verbet står i pluralis. Men hvor vigtige er grammatiske fejl? Man finder jo også grammatiske fejl i tyske tekster. Men når antallet af grammatiske fejl udgør 194 vil jeg alligevel mene, at fejlene ikke er til at overse. Men hvor stor betydning har de grammatiske fejl så netop i denne situation? De grammatiske fejl har i første omgang indflydelse på, om teksten

opfattes og modtages som tysk tekst. Denne tekst vidner om en tekstproducent, der ikke har kendskab til det tyske sprog og den tyske grammatik og derfor sandsynligvis ikke er tysk. Et eksempel herpå finder vi f.eks. i følgende sætning, der bl.a. indeholder seks kongruensfejl:

”Die Landschaft ist mit harmonie und schönheit ungeprägt – mit blumig Wiese und bewalde Abhänge um Gudenå, Nørreå, Granslev Å herum und andere blitzen Wallerläufe.” (bilag 14 – analyse af side 2: fejl 10-20)

Man vil som modtager konkludere, at teksten er en oversættelse. For det andet vil jeg mene, at afsender sender et meget uheldigt signal til sine eventuelle gæster, idet mange af de grammatiske fejl kunne have været udgået, og afsender derved kunne have signaliseret professionalisme og engagement. Teksten lugter langt væk af noget, der bare lige skulle oversættes, og noget man ikke gad lægge tid, kræfter og ikke mindst penge i. Dette er ikke ligefrem et godt tegn at sende til potentielle gæster, der måske vil opfatte det som en manglende interesse fra afsenders side.

Som det fremgår af ovenstående skema, har jeg også opgjort antallet af kommafejl. Jeg vil dog ikke komme nærmere ind på deres betydning for kvaliteten af turistbrochuren, da jeg vil mene, man også kan finde almindelige tyske tekster med kommafejl, ligesom man også ser mange danske tekster med kommafejl. Samtidig var der ikke tale om kommafejl, der forstyrrede læsningen af teksten. Jeg vil dog gerne pointere, at hvis man som afsender vil sende et positivt og professionelt signal til sine modtagere, så skal tegnsætningen også være i orden.

6.3.3.3 Stilistiske fejl

De stilistiske fejl i denne tekst er et tydeligt tegn på, at oversætterten ikke har kendskab til den tyske kultur og de konventioner, der gør sig gældende, når der kommunikeres med potentielle tyske kunder. Et meget tydeligt eksempel herpå, er oversætterens måde at tiltale modtageren på. Nemlig med ”du”. Alle med kendskab til den tyske kultur og tiltaleform ved, at man i tyske tekster tiltaler modtageren med det formelle ”Sie”. Derudover er det nogle steder i teksten tydeligt at se, at der er tale om

en ordret oversættelse fra dansk til tysk. Et eksempel herpå er formuleringen på side seks ”*brauchen Sie die Vernunft*” (bilag 14 – analyse af side 6: fejl 70-75). Man finder ingen tysk tekst med en tilsvarende formulering, hvilket betyder, at modtagerne for det første med det samme er klar over, at der ikke er tale om tysk tekst, og for det andet kan man komme ud for, at de ikke forstår, hvad afsender helt præcis mener med denne sætning. Eftersom teksten skal ligne og fungere alene som en tysk tekst i en tysk målkultur, må man sige, at dette er endnu et eksempel på, at teksten ikke kan fungere i den situation, jeg beskrev i forbindelse med oversættelsesstrategien.

Omfanget og tilstedeværelsen af stilistiske fejl har betydning for, om teksten formår at afspejle og passe ind i den tyske målkultur uden at bære præg af at være en oversættelse. Dette gør sig især gældende for den målgruppe, der skal modtage teksten i Tyskland, og som dermed forventer en tysk tekst. Men hvad betyder det egentlig for teksten, at modtagerne kan se, at de har at gøre med en oversættelse? Selvom der stadig er tale om en turistbrochure, der, som jeg kom ind på i forbindelse med Dann, godt kan være overdrevet positiv, hvis informationer man derfor skal tage med et gran salt, forventer man som turist stadig, at indholdet er korrekt, og at man får de rigtige oplysninger. Er man dog som turist klar over, at det er en oversættelse man har at gøre med, og i dette tilfælde tilmed en dårlig oversættelse, har man muligvis en tendens til at være en smule skeptisk over for indholdet. Hermed mener jeg, at modtagerne godt kan få den opfattelse, at det, der står i teksten, nok ikke er helt rigtigt, eller at de i hvert fald tvivler på det, idet fejlene vidner om, at oversætteren ikke kan formulere sig korrekt og derfor nemmere kan skrive noget forkert. Tekstens indhold mister dermed sin troværdighed. Dette kan i sidste ende betyde, at modtageren vælger en anden destination. For hvem vil som turist vælge en destination, når man ikke er helt sikker på, hvad den har at byde på? Derfor er det i denne situation vigtigt, at teksten ikke ligner en oversættelse, og derfor er stilistikken også af afgørende betydning for oversættelsens kvalitet.

Sidst, men ikke mindst vil jeg gerne betone, at de oversatte egennavne, jeg i analysen betegnede som stilistiske fejl, som f.eks. Gudenåen, selvfølgelig er afhængige af det sted, hvor modtageren befinder sig. I den tekst, der skal modtages i Danmark, søger modtagerne informationer om destinationen, hvorfor navne på byer, seværdigheder og

åer gerne må stå på dansk, da turisterne muligvis benytter brochuren som vejviser, og det derfor er en hjælp, hvis navnene i brochuren stemmer overens med navnene på skiltene. Modsat skal de samme egennavne ændres, som jeg også beskriver det i min analyse, når teksten modtages i Tyskland, da man er vant til, at udenlandske egennavne har fået et tysk navn, som f.eks. Gudenau. Ifølge en tysk brochure for Gudenåen, der er udgivet i Tyskland og til tyskere, benytter de nemlig ikke det danske begreb, men det tyske ”Gudenau” (bilag 15). Mine undersøgelser med hensyn til egnavnet Langå viste dog, at man også kan finde det danske navn i tyske tekster (bilag 16). Derfor har jeg i løbet af mine analyser ikke vurderet det som en fejl, når oversætteren bibeholder det danske navn.

6.3.3.4 *Meningsforstyrrende fejl*

I løbet af min analyse fandt jeg frem til, at der i forbindelse med de meningsforstyrrende fejl hovedsagelig er tale om enten mærkelige sætningskonstruktioner, om steder, hvor oversætteren ikke har formået at finde det rigtige ord eller om steder, hvor der faktisk mangler et ord eller to. Især hvis der er tale om, at der er flere uforståelige ord i træk, går meningen med sætningen hurtigt tabt. Et eksempel på en mærkelig sætningskonstruktion og et forkert ordvalg er følgende sætning:

”So alt sind diesen Tierkeulen, wie im Hollerup gefundet wird, und wie ist eine Enthüllung, das im Langå lebend Geschöpfe, seit denn lebend hat.” (bilag 14 - analyse af side 5: fejl 8-20)

Her må man i første omgang konkludere, at sætningens budskab på ingen måder når frem til modtagerne. Især den del af sætningen, som jeg har understreget bidrager til en manglende forståelse blandt modtagerne, hvilket skyldes den meget mærkelige sætningskonstruktion og i sidste ende igen den forkerte leksik. Derudover virker de syntaktiske fejl også meget forstyrrende på modtageren og kan i givet fald resultere i en manglende forståelse af teksten.

Som det fremgår af ovenstående skema er der i alt 41 steder i teksten, der er så uforståelige, at det er ikke engang muligt at udlede meningen heraf ved hjælp af konteksten. Her måtte jeg altså læse udgangsteksten. Der er altså tale om fejl, der fører til, at modtageren ikke forstår teksten og derfor må læse udgangsteksten. Dette er for det første egentlig slet ikke tanken bag en instrumentel oversættelse. For det andet er dette slet ikke muligt, da modtagerne selvsagt ikke kan forstå den danske tekst. I den forbindelse vil jeg gerne påpege, at det fra starten af ikke var min intention at læse udgangsteksten, før denne skulle analyseres, men jeg fandt det vigtigt at påpege de steder i teksten, der rent faktisk krævede hjælp fra udgangsteksten. Eftersom der var tale om en analyse af målteksten, som skulle være objektiv og uafhængig af udgangsteksten, kan man undre sig over, hvorfor jeg så alligevel i de pågældende fyrre tilfælde valgte at læse udgangsteksten og ikke bare bedømte det pågældende ord eller sætningen som uforståelig. Grunden hertil er, at jeg mener det ville have været for nemt bare at sige ”duer ikke, næste”. I stedet ville jeg vha. udgangsteksten forsøge at finde grunden til fejlen for derigennem bedre at kunne forklare, hvori fejlen bestod samt i nogle tilfælde komme med et forslag til forbedring. Således fandt jeg det acceptabelt at inddrage dele af udgangsteksten i min analyse af målteksten.

6.3.3.5 Retskrivningsfejl

Umiddelbart synes betydningen af stavfejl at være mindre end de ovenstående fire kategorier, men når antallet udgør 76, og de alle kunne være undgået ved blot at slå op i en ordbog, så giver det et noget sjusket billede af afsender.

6.3.4 Analyse af målteksten som turistbrochure

Idet der ikke er tale om en hvilken som helst tekst, men om en turistbrochure, der er kendetegnet ved et særligt sprog, har jeg fundet det relevant ikke kun at betragte teksten ud fra et rent lingvistisk synspunkt, hvor jeg har fokus på sproglige fejl og deres betydning, men også at undersøge teksten i dens funktion som turistbrochure.

Som jeg kom ind på i forbindelse af min beskrivelse af Dann, kan turistbrochuren betragtes som en reklame, hvis hovedformål er at præsentere en destination og få

potentielle turister til netop at vælge denne destination. Dette er også afsenders intention med denne oversættelse, nemlig at præsentere Langå for den tyske turist.

6.3.4.1 Positive virkemidler

Turismens sprog er især kendetegnet ved en meget hyppig brug af adjektiver og især positive adjektiver. Ser vi på målteksten, lægger vi også mærke til en jævnlig brug af adjektiver. I alt 89 hvoraf de 32 er positive. Især adjektivet ”schön” støder vi på flere gange i teksten. Det er dog ikke kun adjektiverne, der præger teksten, men også de positivt ladede substantiver, som ”Paradies”, ”Harmonie”, ”Schönheit” og ”Idylle” (bilag 1: 3) er med til at fremhæve de dejlige og pæne sider ved Langå. Jeg vil dog mene, at 32 positive adjektiver på seks sider ikke er overvældende meget for en genre, der er kendetegnet ved netop at have et ”ekstremt sprog”.

Derudover gør teksten også brug af andre metoder til at stille Langå i et lys, der skal gavne turismen. Hvis man ser bort fra de sproglige fejl, er nedenstående sætning med til at give turisterne et meget idyllisk billede af Langå.

”Die Natur hat mit liebe Augen an Langå Gemeinde geseht. Die Landschaft ist mit harmoni und schönheit ungeprägt - mit blumige Wiese und bewaldet Abhänge um Gudenå, Nørreå, Granslev Å herum und andere blitzen Wallerläufe.” (bilag 1: 3)

Tager vi samtidig med i overvejelserne, at målgruppen søger naturoplevelser, er dette en meget relevant side af Langå, som afsenderen har valgt at fremhæve. Faktisk er naturen en af de sider af Langå, som afsenderen hyppigst gør opmærksom på, særligt i forbindelse med Gudenåen.

6.3.4.2 Det personlige pronomen ”vi”

Det er dog ikke kun omfangsrige adjektiver, der kendetegner turismens sprog, men også brugen af det personlige pronomen ”vi”, ser man meget ofte i turistbrochurer. I alt 17 gange er det personlige pronomen ”wir” eller ”unser” blevet anvendt. Formålet hermed er ifølge Dann at skabe en kontakt til modtageren og derved at vedligeholde

kommunikationen mellem afsender og modtager. Dette gøres også ved i teksten at henvende sig direkte til modtageren, som det personlige pronomen ”Sie” indikerer.

En anden måde, hvorpå afsender kan give teksten et personligt præg, er ved at sætte navn og dermed en person bag informationerne. Som f.eks. på brochurens side 2 (bilag 1: 3-4), hvor borgmesteren informerer om Langå Kommune. Det gør informationerne mere troværdige, at den pågældende person faktisk har været der, og de derfor ikke bare er tomme udsagn.

6.3.4.3 Indhold og struktur

I forbindelse med min undersøgelse af indholdet i de fire tyske turistbrochurer (bilag 9-12) kom jeg frem til, at de alle indeholdte en velkomsthilsen, en præsentation af destinationen og dens aktiviteter samt en beskrivelse af destinationens historie. Dette er altså informationer, som modtageren forventer at få, når de læser målteksten. Af den grund skal oversættelsen indeholde samme informationer, hvilket den også gør her. Derfor vil jeg mene, at målteksten på dette område, godt kan vidne om en tysk turistbrochure.

Ser vi på strukturen i de tyske tekster, ser den ud som følger:

- 1) Velkomsthilsen
- 2) Destinationens historie
- 3) Seværdigheder og aktiviteter
- 4) Kontaktinformation

Måltekstens struktur er dog en anelse anderledes:

- 1) Velkomsthilsen fra turistudvalget
- 2) Velkomsthilsen fra borgmesteren
- 3) Beskrivelse af seværdigheder og udbuddet af aktiviteter, som f.eks. naturen og Gudenåen
- 4) Langå Kommunes historie
- 5) Gyldne råd

Selvom strukturen ikke er helt den samme, kan modtageren alligevel finde de informationer, som de også søger i tyske turistbrochurer, f.eks. en velkomsthilsen, seværdigheder, byens historie osv.

Kan vi nu på baggrund af ovenstående sige, at teksten opfylder sin funktion som turistbrochure? Selvom teksten indeholder positive adjektiver og har mere eller mindre samme opstilling som en tysk turistbrochure, synes det dog ikke at være tilstrækkeligt til, at teksten kan fungere som tysk turistbrochure. Det primære formål med teksten var at præsentere Langå kommune som turistdestination samt at fremstille denne fra dens bedste side for derved at kunne tiltrække turister. For at dette dog kan lade sig gøre, må modtageren først kunne forstå indholdet. En forudsætning for, at en tekst overhovedet kan fungere som turistbrochure, er at dens modtagere kan forstå den. Hvilket vi i forbindelse med analysen af de sproglige fejl kom frem til, at dette desværre ikke er tilfældet her.

6.3.5 Endelige bemærkninger til måltekstens analyse

Jeg konkluderer i nogle af mine delkonklusioner, at selvom teksten indeholder fejl i form af kongruensfejl, stavfejl og forkert ordbrug kan man alligevel godt forstå meningen bag sætningerne, selvom det nogle gange kræver en lille smule fantasi. Men hertil skal siges, at det selvfølgelig ikke er meningen, at modtagerne skal bruge deres fantasi for at forstå teksten. Som turist søger man informationer og forventer med en turistbrochure at finde de oplysninger om en destination, som man leder efter. Når man i den sammenhæng ikke bare kan læse en tekst uden at vride hjernen for bare at forstå en smule af indholdet, er dette på ingen måder optimalt i forhold til den situation, teksten skal modtages i.

Derudover kunne jeg i løbet af min analyse ikke lade være med at tænke, om den eneste grund til, jeg forstår store dele af teksten, er den, at jeg kan se den direkte oversættelse fra dansk? Og endnu værre, om det betyder, jeg kan have oversat steder, som en tysker ikke ville forstå, men som jeg forstår, fordi jeg kan tilbageoversætte ordet eller sætningen. Derfor ville det have været optimalt for undersøgelsen af oversættelsens kvalitet at få en udvalgt gruppe, der har samme kendetegn som den

faktiske målgruppe, til at læse teksten for at se, om de ville lægge mærke til de samme fejl og kvalitetskriterier som jeg. Grundet opgavens omfang har dette desværre ikke været muligt, men det har dog været med i mine overvejelser. Derudover kan man sige, at de steder, som ikke engang jeg forstod, men hvor jeg faktisk måtte tage udgangsteksten i brug, må karakteriseres som meget uforståelige for tiltænkte modtagere af turistbrochuren.

Endelig kan man på baggrund af ovenstående så overveje, om der er fejl, der er mere alvorlige end andre. I den forbindelse konkluderer jeg, at alle fejl fra Reiss' fire kategorier på deres egen måde har indflydelse på, hvordan teksten modtages og hvilket image afsender signaliserer til modtager. Min analyse af målteksten viste, at teksten indeholdt mange fejl, der afspejlede afsenders manglende forståelse for og kendskab til målsproget og -kulturen. Desuden kunne jeg også konkludere, at oversættelsen vidnede om manglende engagement og professionalisme hos afsender. Denne kendsgerning, som man vel sagtens kan kalde det, har ikke kun indflydelse på tekstens troværdighed, men også på destinationens image.

6.4 Analyse af udgangstekst

Selvom vi har at gøre med en instrumentel oversættelse, der skal kunne fungere alene og uafhængigt af udgangsteksten, har vi stadig at gøre med en oversættelse og derfor skal udgangsteksten også tages med i overvejelserne, når jeg vil bedømme kvaliteten af denne oversættelse.

”Neben der Funktionsgerechtigkeit als oberstes Ziel ist aber auch eine bestimmte Form der ”Anbindung” an den Ausgangstext gefordert. Qualität und Quantität der Anbindung entscheiden abhängig vom Translatskopos darüber, welche Elemente des Ausgangstextes-in-Situation bewahrt und welche verändert, d.h. bearbeitet werden können oder müssen” (Nord 2009: 31)

Formålet med min analyse af udgangsteksten er for det første ud fra Nords model til analyse af udgangsteksten at undersøge, hvilke tekstinterne og teksteksterne faktorer der gør sig gældende, for derefter at belyse, hvordan disse faktorer så på baggrund af

oversættelsesopdraget og -strategien skal overføres til målteksten. Da jeg i oversættelsesopdraget beskrev måltekstens faktorer udførligt, vil jeg i dette afsnit ikke komme nærmere ind på dem, men blot forklare, hvordan den enkelte faktor bedst overføres til målkulturen. Derudover vil jeg i min analyse af udgangsteksten undersøge om oversættelsen er fuldstændig, dvs. om der er afsnit der er glemt eller udeladt, i så fald, hvorfor? Oversættelse handler ifølge Nord nemlig også om loyalitet. I dette tilfælde især over for afsender. Vi kan i denne situation betragte loyalitet, som et spørgsmål om, hvorvidt oversættelsen er fuldstændig, og om den formår at gengive det, afsender ønsker at formidle med udgangsteksten. Selvfølgelig for så vidt angår den pågældende situation. I sidste ende vil jeg sammenholde mine resultater med min analyse af målteksten, for at se om de enkelte faktorer er blevet overført rigtigt.

6.4.1 Analyse af interne og eksterne faktorer

Nords model til analysen af udgangsteksten tager fat i de enkelte faktorer, der har indflydelse på udformningen og indholdet af en tekst. Formålet hermed er i denne opgave at kunne vurdere, hvilke faktorer, der skal overføres til målsproget og hvordan.

	Analyse af udgangstekst	Transfer	Måltekstprofil
	<i>a. Teksteksterne faktorer</i>		
Afsender			
Intention			
Modtager			
Medium			
Sted			
Tidspunkt			
Anledning			
Funktion			
	<i>B. Tekstinterne faktorer</i>		
Tema			

Indhold			
Præsuppositioner			
Opbygning			
Nonverbale elementer			
Leksik			
Syntaks			
Suprasegment			
	<i>C. Virkning</i>		
Virkning			

6.4.1.1 Teksteksterne faktorer

Afsender

Den synlige afsender er Langå kommune og særligt turistudvalget i Langå kommune. Dette konkluderer jeg ud fra formuleringen fra formanden for turistudvalget: ”*Det er med glæde og stolthed, vi påbegynder en tradition, som det er vort ønske og mening, skal leve længe. I år udgiver vi Langå kommunes første turistbrochure (...).*” (bilag 1: 1). Med formuleringen ”vi” menes altså turistudvalget.

Da afsenderen er den samme, og der også er en synlig afsender i de tyske turistbrochurer, skal afsender ligeledes være synlig i målteksten.

Intention

Formålet med brochuren er at inspirere modtagerne til at besøge Langå kommune og præsentere Langå som turistdestination. I dens egenskab som turistbrochure skal den også skabe og/ eller opretholde et positivt image for Langå kommune.

Formålet er det samme i målkulturen. I forbindelse med overførslen af indholdet fra den ene kultur til den anden skal der dog tages særligt hensyn til modtageren og målkulturens konventioner.

Modtager

Modtageren er danske turister, der søger en dejlig og afslappende ferie i naturen med muligheder for aktiviteter i form af gåture eller kanoture op ad Gudenåen. Som det også fremgår af brochuren henvender den sig især til ”naturelskere og lystfiskere”.

Da også den tyske målgruppe søger naturoplevelser, skal informationer herom også være til stede i den tyske tekst.

Derudover er det vigtigt at betone, at danske turister evt. allerede har et kendskab til Langå og Gudenåen, som man ikke kan forvente de tyske turister har. Her er der altså en forskel i viden og kendskab til Langå eller Gudenåen, som der skal kompenseres for i den tyske tekst. Det betyder, at der muligvis er steder, hvor oversætteren må tilføje forklaringer eller anden nødvendig information. Et eksempel kunne f.eks. være ikke kun at beskrive Langås historie, men også byen i dag, hvilke kunne være yderst relevant for de tyske modtagere, der ikke ved noget om Langå.

Medium

Medium er en turistbrochure på seks sider. Idet der er tale om en turistbrochure, er der ofte pga. billeder og andre nonverbale elementer nøje udregnet, hvor mange ord, der skal stå på hver side. Derfor er der begrænset plads til yderligere informationer.

Set i forhold til, at målteksten skal fungere som selvstændig tekst og ikke er afhængig af udgangsteksten, er det ikke nødvendigt, at den har samme omfang og udformning som udgangsteksten. Det har den fordel, at man i givet tilfælde godt kan efterkomme nogle af modtagernes ønsker og forventninger til informationsindholdet og derved tilføje informationer eller andre ændringer, såfremt det skulle være nødvendigt.

Sted

Stedet for modtagelsen er Danmark, hvilket betyder, at der skal tages hensyn til de danske konventioner, og at man som dansk destination i Danmark kan forudsætte en vis viden om Danmark hos modtagerne.

Ved oversættelsen af teksten skal man være opmærksom på, at målteknsten modtages to steder, som jeg beskrev i oversættelsesopdraget. Da de tyske turister i Danmark søger informationer om destinationen, må navne på byer, seværdigheder og åer gerne stå på dansk. Dermed kan turisterne nemlig bruge brochuren som vejviser, fordi navnene i brochuren stemmer overens med navnene på skiltene. For målgruppen i Tyskland skal egennavne ændres, da teksten skal passe ind i den tyske målkultur og konventionerne for beskrivelsen af udenlandske bynavne osv.

Tidspunkt

Da udgangsteksten er fra 1990, skal man være opmærksom på de steder, hvor teksten evt. kræver at blive ændret, så den passer til året for analysen, nemlig 2009.

”Det er med glæde og stolthed, vi påbegynder en tradition, som det er vort ønske og mening skal leve længe. - I år udgiver vi Langå kommunes første turistbrochure”(bilag 1: 1).

Verbet ”påbegynder” indikerer en start på noget, og eftersom det står i præsens, må det betyde, at traditionen påbegyndes i 1990. Dette skal selvsagt ændres i målteknsten, så modtagerne ikke tror den første brochure blev udgivet i 2009. Formuleringen ”i år” skal også ændres i målteknsten, da man som modtager ellers tror, den første turistbrochure blev udgivet det år, man læser teksten, der derfor faktisk kan være et hvilket som helst årstal. I oversættelsen skal man altså gøre opmærksom på årstallet 1990.

Desuden skal man i den forbindelse også undersøge, om informationerne i udgangsteksten stadig er gældende. F.eks. skriver afsender, at Gudenåen igen er ren (bilag 1: 3). Før man overfører dette udsagn til målteknsten, må man først undersøge forholdene i dag.

Anledning

Udgangsteksten er produceret i forbindelse med, at Langå kommune vil udgive deres første turistbrochure, som de desuden håber, vil blive en tradition.

Anledningen til målteksten skal findes i oversættelsesopdraget.

Funktion

Som turistbrochure består udgangstekstens tekstfunktion primært i at være informativ, fordi den har til formål at informere sine modtagere om destinationen. Da turistbrochuren dog kan betragtes som reklame for en destination, er funktionen også appellativ, idet den også skal tiltrække nye besøgende.

Der er tale om en instrumentel oversættelse, hvor udgangsteksten derfor blot leverer materialet til målteksten, som skal fungere alene i en ny kommunikationssituation (Nord 2009: 81). Af den grund skal udgangstekstens indhold tilpasses den enkelte situation og funktion. Dette betyder, at det optimale her ville være at producere to måltekster - én til hver af måltekstens to funktioner.

6.4.1.2 Tekstinterne faktorer

De tekstinterne faktorer er delt op i otte faktorer, ud fra hvilke jeg ligesom ved de tekststernerne faktorer vil undersøge udgangsteksten for efterfølgende at beskrive, hvordan den enkelte faktor skal overføres til målkulturen.

Tema

Udgangsteksten omhandler Langå, dens historie og seværdigheder. Ifølge Nord kan temaet findes ud fra isotopikæder (Nord 2009: 97), hvorfor jeg nedenfor har opstillet de mest dominerende isotopikæder i denne tekst samt anført eksempler på de ord i teksten, der hører til den pågældende kæde:

- 1) Langå kommune: Langå, Langå Kommune, borgmester, Gudenå, Nørreå, Granslev å, Langå Handelsstandsforening
- 2) Gudenå: Gudenå, vandløb, længste å, udspring, kanosejladser
- 3) Ferie: gæster, brochure, besøg, ferie, turistudvalg, den moderne turist
- 4) Natur: lystfiskere, naturelskere, landskaber, blomstersmykkede enge, skovklædte skrænter, vandløb, miljøet, Gudenå
- 5) Historie: 12. århundrede, fortiden, istid, anden verdenskrig, modstandsbevægelse, Langås historie, fund.

En tekst kan godt indeholde mere end en isotopikæde, hvis temaer kan angive informationshierarkiet i teksten eller supplere hinanden (Nord 2009: 97). At isotopikæden ”Langå kommune” er repræsenteret i hele teksten, er et tegn på, at dette er det primære tema i teksten. De andre fire er repræsenteret i mere eller mindre hver sit afsnit af teksten, hvorfor de må siges at være temaer, der supplerer hinanden.

Da også den tyske turistbrochure skal handle om Langå kommune, skal udgangstekstens tema overføres til målteksten. Dette er også de informationer, modtageren forventer at finde i teksten.

Indhold

Den del af udgangsteksten, som jeg beskæftiger mig med (bilag 1), indeholder informationer om anledningen til turistbrochures tilblivelse (side 1), naturen og aktiviteter i Langå (side 2), Langå Handelsstandsforening, (side 3), Gudenåen (side 4), Langå kommunes historie (side 5) samt regler, som gæsterne skal overholde, når de færdes i naturen (side 6).

I forhold til de tyske modtagere kan man diskutere, hvorvidt de behøver viden om brochures tilblivelse, og hvem turistudvalget gerne vil takke. Derudover kunne man godt forestille sig, at de modtagere, der befinder sig i Tyskland, og som søger informationer om destinationen Langå, gerne vil have flere oplysninger om f.eks. byen Langå samt dens geografiske placering, end udgangsteksten indeholder. Derfor vil jeg mene, der er afsnit af udgangsteksten, som skal udelades i målteksten, og at brochuren skal suppleres med flere informationer.

Præsuppositioner

Faktoren præsuppositioner beskriver de steder i teksten, hvor afsender forudsætter en viden hos modtager. Grundet opgavens omfang kan jeg kun komme ind på et par eksempler.

I udgangsteksten går afsender ud fra, at modtager kender til Langå Kommune samt forskellige byers geografiske placering i Jylland. Dette fremgår af, at der i teksten

nævnes adskillige danske bynavne, som f.eks. Tinneth, Hollerup, Silkeborg, Randers fjord, Ulstrup osv. uden forklaring eller deres geografiske placering. Heller ikke Gudenåen synes at skulle være modtageren ukendt, da heller ikke den forklares, første gang vi støder på egnavnet på brochuren side 2 (bilag 1: 2). Dette kompenseres der dog for på brochuren side fire (bilag 1: 5), hvor Gudenåen beskrives udførligt.

Derudover finder vi i udgangsteksten også præpositionen ”f.eks. er vores dejlige Gudenå blevet ren igen”. Ordet ”igen” antyder en viden hos modtageren om, at Gudenåen på et tidspunkt ikke var ren. En viden, man i hvert fald ikke kan forvente hos den tyske modtager, hvorfor denne sætning nok kræver en ekstra forklaring. Man kunne også bare vælge at udelade ordet ”igen”.

I forbindelse med afsenders opremsning af diverse småbyer i Jylland må man som oversætter tage med sine overvejelser, at nogle af de tyske modtagere evt. ikke kender Langå eller Danmark for den sags skyld. Det er derfor nødvendigt, at oversætteren tager højde for dette, når målteksten produceres. Selvom jeg i denne opgave udelukkende fokuserer på teksten i brochuren, vil jeg gerne gøre opmærksom på, at afsender som hjælp til de modtagere, der kun har lidt eller slet ingen kendskab til Langå kommune eller Jylland, kunne forsyne brochuren med et kort. Derudover skal oversætteren være opmærksom på, som jeg også nævner i forbindelse med den tekststykke faktor ”sted”, at stedet for modtagelsen afgør, om det danske navn skal bibeholdes eller ændres i målteksten.

Opbygning

Den del af udgangsteksten, som jeg beskæftiger mig med, er delt op i seks afsnit, fordelt på seks sider. Den nærmere opbygning ser ud, som følger:

1. Velkomsthilsen fra turistudvalget
2. Velkomsthilsen fra borgmesteren
3. Præsentation af Langå og dens natur
4. Præsentation af Gudenåen
5. Beskrivelse af Langå's historie
6. Gyldne råd i naturen

Da målteksten skal fungere alene i målkulturen og dermed ikke ligne en oversættelse, ville det være at foretrække, hvis måltekstens opbygning stemte overens med den i andre tyske turistbrochurer. Da opbygningen af en dansk og en tysk turistbrochure dog ikke adskiller sig væsentligt fra hinanden, og da modtagerne alligevel får de samme informationer, kan man godt argumentere for, at udgangstekstens opbygning overføres til målteksten.

Hvad angår modtagerne i Tyskland, ville jeg nok foreslå, at man udelader afsnit seks i målteksten, da afsenderen beskriver regler og forbud, og dette måske ikke er den bedste måde at tiltrække nye gæster på. Såfremt Langå dog vil signalisere, at de er naturvenlige og passer på naturen, vil jeg foreslå, de gør det på en anden måde. Ser vi dog på modtagerne, der allerede er Langå, er det i mere forståeligt, at de får en liste over, hvordan de skal forholde sig i naturen.

Nonverbale elementer

Jeg vil ikke komme nærmere ind på de nonverbale midler i teksten, da jeg i denne opgave udelukkende vil beskæftige mig med oversættelsen, og dermed det skriftlige.

Leksik

Selvom turistbrochuren er en fagtekst, er det ikke en særlig fagsproglig tekst. Grunden hertil skal findes i modtageren. Jeg nævnte tidligere i forbindelse med min beskrivelse af Dann og turismens sprog, at turistbrochuren er en brugstekst, der formidles til almindelige mennesker, hvorfor også sproget skal være nemt at forstå.

Afsender kan med ordvalget også fremkalde en særlig stemning hos modtageren. Sætningen ”*med blomstersmykkede enge og skovklædte skrænter omkring Gudenå, Nørreå, Granslev å og andre blinkende vandløb*” (bilag 1: 2) giver en idyllisk fremstilling af Langås natur, der også har indvirkning på modtagerens opfattelse af Langå. Da også modtagerne af den tyske tekst søger naturoplevelser og sætter pris på naturen, vil jeg mene, at man ligeledes i den tyske turistbrochure skal forsøge at fremkalde samme stemning hos modtagerne i målkulturen. Derfor skal dette element også overføres til målsproget.

Syntaks

Udgangstekstens syntaks er bestemt af den danske grammatik.

Mediet har indflydelse på tekstens syntaks. I en turistbrochure har afsender grundet andre nonverbale stilelementer afset begrænset plads til teksten, hvorfor man ofte finder korte og enkle sætninger i turistbrochurer. Syntaksen kan også skyldes modtagerne. Da turistbrochurer ofte har en meget bred målgruppe, skal sætningerne være korte, da disse er nemmere at forstå, og alle derfor har mulighed for at læse og forstå teksten. Dette betyder også, at brugen af passiver er begrænset, da tonen i teksten ellers ville blive for formel og upersonlig.

Det frem for alt vigtigt, at målteksten ikke dokumenterer den danske syntaks, men at den stemmer overens med den tyske, for at teksten kan fungere i målkulturen.

Suprasegmentale elementer

Med de suprasegmentale elementer mener Nord, de elementer i teksten, der ikke omhandler leksik og syntaks, som f.eks. kursiv, parenteser, skrifttype osv. (Nord 2009: 134).

I udgangsteksten er et af de tydeligste suprasegmentale elementer, de steder, hvor ord eller sætninger er skrevet med fed skrift. Vi møder denne i tre forskellige situationer. For det første har afsender brugt denne skrifttype i forbindelse med overskrifterne. Således markerer han begyndelsen af et nyt afsnit. For det andet er også navnene på formanden for turistudvalget og borgmesteren fremhævet vha. denne skrifttype. For det tredje er der også steder, der er fremhævet ikke kun ved fed skrift, men også ved udelukkende at skrive ordene med store bogstaver. I dette tilfælde er der tale om sætninger, som afsenderen gerne vil have springer modtageren i øjnene, og som dermed er det første, de ser.

Et andet suprasegmentalt element er den kursive skrift, der er anvendt på side seks i forbindelse med de gyldne regler. Dette indikerer et afsnit, hvis indhold adskiller sig fra resten af teksten. Dette er også tilfældet her, da afsender har opstillet nogle regler,

der ikke beskriver Langå som destination modsat de foregående fem sider. Afsender har markeret disse regler ved at anvende imperativ.

I målteksten er det ikke afgørende, om borgmesterens navn er fremhævet, bare teksten kan læses. Hvad angår de steder, hvor teksten er fremhævet, fordi der er tale om et nyt afsnit eller vigtige sætninger, mener jeg godt, man kan overføre samme skrifttype til målsproget. Desuden vil jeg heller ikke udelukke, at man i en tysk tekst ikke ville fremhæve de samme sætninger.

6.4.1.3 *Virkning*

Ifølge Nord er formålet med denne kategori at sammenholde de tekstinterne og teksteksterne faktorer med hinanden for at vurdere tekstens virkning på modtageren (Nord 2009: 146). Udgangstekstens interne og eksterne faktorer giver modtageren indtrykket af, at der er tale om en turistbrochure. Tekstens indhold, dens temaer og temarækker opfylder modtagerens forventning om informationer, mens afsenders positive måde at levere disse informationer på har en appellativ virkning på modtageren.

Ved at tage hensyn til målkulturen og dennes konventioner skal målteksten på samme måde have en tilsvarende virkning på måltekstens modtager.

6.4.2 Manglende overensstemmelse ml. udgangs- og måltekst

Ud fra min analyse af udgangsteksten vil jeg desuden gøre opmærksom på, at der er flere steder, hvor målteksten ikke stemmer overens med udgangsteksten.

Første eksempel finder vi i starten af brochuren:

”Jeg vil gerne rette tak til de personer, som aktivt har arbejdet for brochurens tilblivelse. En speciel tak skal lyde til annoncørerne, som gennem deres medvirken har forhøjet brochurens informationsværdi og samtidigt gjort dens udgivelse økonomisk mulig.” (bilag 1: 1).

Denne sætning er udeladt i den tyske version, da modtagerne kun forventer informationer om destinationen Langå, dens historie, aktiviteter osv. og derfor ikke behøver denne information for at træffe deres valg af destination. At sætningen er udeladt indikerer, at der er taget hensyn til den nye modtager.

Ser vi derudover på denne sætning i den danske tekst:

”Ingen ved, hvor gammelt navnet LANGÅ er, men det nævnes allerede år 1345 som LANGØY, dvs. ”den lange å”...”, (bilag 1: 6)

Den tyske version lyder:

”Keine ahnen, wie Alt die Name LANGÅ ist, aber im 1345 ist es nennend als LANGØY, es ist ”die Langø Insel”...”, (bilag 1: 7)

Sammenligner vi den danske med den tyske version er det tydeligt at se, at der er tale om en uoverensstemmelse mellem udgangstekst og måltekt, som jeg har fremhævet med en understregning. I forbindelse med en instrumentel oversættelse kommer man tit ud for uoverensstemmelser mellem udgangs- og måltekt, idet nogle begreber el. lign. kræver forklaringer eller andet for at passe ind i målkulturen. Men det er ikke tilfældet her. Formuleringen ”den lange å” tjener som en forklaring af, hvordan byen fik sit navn Langå. I den tyske tekst derimod er forklaringen blot, at øen hedder Langå. For det første kan man altså sige, at indholdet i den tyske sætning ikke kun afviger fra udgangstekstens indhold, men at den for det andet heller ikke tjener sit formål.

Derudover vidner de manglende overensstemmelser sidst i brochuren om, at oversætteren blot har søgt at finde de hurtigste og nemmeste løsninger, som f.eks.:

*”lær de mest elementære ”søfartsregler” og ”vis hensyn - i alle situationer”
”lehre Sie etwas von der See und was man aufpassen soll” (bilag 1: 7-8).*

Her er der igen tale om, at indholdet ikke er det samme i de to tekster. Søfartsreglerne handler bl.a. om sikkerhed til søs, hvorfor jeg vil mene ”at lære noget af søen” ikke på samme måde henviser til sikkerhed til søs. Man skal derimod hellere forsøge at finde

en ækvivalent i målkulturen, hvor meningen og funktionen af ordet er det samme. Derudover er betydningen af ”vis hensyn” og ”was man aufpassen soll” ikke den samme, idet den tyske version henviser til noget, som modtageren skal passe på og den danske beder modtageren tage hensyn. Her handler det altså heller ikke om, at oversætteren ved at ændre teksten hjælper modtageren, men nærmere om, at oversætterens ændring resulterer i, at afsenders budskab går tabt.

I det efterfølgende afsnit vil jeg nu sammenholde de resultater, som jeg i dette afsnit kom frem til.

7. Sammenholdelse af resultater

Jeg gjorde i forbindelse med beskrivelsen af mit metodevalg opmærksom på, at oversættelse ikke en lineær proces. Af den grund vil jeg i dette afsnit sammenholde resultaterne fra de tre analyser af hhv. oversættelsesopdrag, måltekst og udgangstekst for at undersøge, om resultaterne passer sammen. Formålet hermed er at vurdere de kvalitetskriterier, der gør sig gældende for denne oversættelse.

7.1 Kvalitetskriterier

Under afsnittet om kvalitetsbegrebet konkluderede jeg, at de primære kriterier for oversættelseskvaliteten var målgruppe, situation og funktion, hvorfor jeg vil dele denne sammenholdelse op i disse tre kriterier. Problemet ved at betragte resultater fra de tre analyser samlet er, at resultaterne heraf var forskellige. Analysen af oversættelsesopdraget viste, hvilke eksterne faktorer gjorde sig gældende i denne situation, og som der derfor skulle tages hensyn til i oversættelsen. Analysen af målteksten afslørede de sproglige fejl, hvor teksten ikke stemte overens med oversættelsesstrategien. Derudover viste analysen af udgangsteksten, hvordan dennes faktorer skulle overføres til målsproget. Grunden til, at jeg alligevel kan betragte de tre analyser samlet inden for de tre kvalitetskriterier, er, at analyserne er afhængige af hinanden og netop hænger sammen. Oversættelsesstrategien, der blev bestemt af oversættelsesopdraget, lagde grundstenene for min analyse af såvel mål – og udgangstekst, der kunne sammenlignes, fordi de begge blev bestemt af oversættelsesopdraget. Endelig fandt jeg det problematisk at skulle adskille de tre kvalitetskriterier og dele dem op i tre separate punkter, idet de egentlig hænger sammen. Når jeg alligevel har valgt at dele dem op, skyldes det, at de hver især fokuserer på noget forskelligt vedrørende kvaliteten af denne oversættelse, som jeg ved opdelingen netop kan fremhæve. Derfor vil jeg betragte resultaterne i forhold til de tre kvalitetskriterier: modtager, situation og funktion.

7.1.1 Modtager

Om målteksten når ud til sin målgruppe synes primært at skulle bestemmes ud fra oversættelsens sproglige indhold, da dette er afgørende for, om modtagerne forstår

teksten. Derudover skal teksten også betragtes ud fra, om den lever op til målgruppens forventninger til indholdet.

Som instrumentel oversættelse, skal teksten afspejle målkulturens konventioner og i dette tilfælde derfor også den tyske grammatik og det tyske ordforråd. I min analyse af udgangsteksten (se afsnit 6.4) konkluderer jeg derfor også, at det er vigtigt, målteksten udelukkende er præget af den tyske grammatik og ikke den danske. Dette viste sig i løbet af min analyse dog ikke at være opfyldt, da oversættelsen nærmere repræsenterede den danske syntaks og grammatik end den tyske. Problemet med den manglende tilstedeværelse af den tyske grammatik og leksik er, at en forudsætning for, at modtagerne overhovedet kan modtage teksten, er, at de forstår den, og som især de sproglige fejl viste, var der flere steder, hvor oversættelsen indeholdt mange og meget uforståelige afsnit og ord, hvilket betød, at den ikke kan modtages af sin målgruppe. Når teksten ikke kan modtages, er det et meget tydeligt bevis på, at teksten ikke passer til den pågældende målgruppe.

Derudover viste min analyse af udgangsteksten, at der i oversættelsen skal kompenseres for den manglende viden om Langå og Gudenåen blandt de tyske modtagere, f.eks. i form af flere informationer om selve byen samt dens geografiske placering. I målteksten er der dog ikke kompenseret for denne manglende viden. En grund hertil kunne være, at teksten som turistbrochure kun må bestå af et begrænset antal ord, og der derfor ikke kan tilføjes flere informationer i målteksten, end dem der er i udgangsteksten. Da jeg dog ud fra oversættelsesopdraget vurderede oversættelsen til at være instrumentel, betyder dette, at der gerne må ændres på tekststrukturen samt tilføjes oplysninger, såfremt det gavner modtageren. Oversættelsen kompenserer dog ikke for denne manglende viden, hvorfor jeg igen kan konkludere, at den ikke passer til modtagerne, deres viden og forventninger.

Endelig var afsenders måde at henvende sig direkte til modtageren på stilistisk forkert, idet der ofte blev anvendt ”du” i stedet for ”Sie”. Havde der været tale om en ung målgruppe, havde fejlen ikke været så graverende, men jeg karakteriserede netop målgruppen som voksne i alderen 40-45+, og disse er vant til at blive talt med den

høflige form "Sie". Derfor er dette også tegn på tekstens manglende overensstemmelse med målgruppen.

Jeg kan altså slutte, at teksten ikke møder sine modtagere. For det første fordi modtagerne ikke forstår den, og for det andet fordi tekstens indhold og sproglige udformning ikke stemmer overens med deres forventninger og viden, hvilket må resultere i, at de ikke modtager teksten

7.1.2 Situation

Oversættelsen stemmer overens med den givne situation, når den passer ind i den tyske målkultur og lever op til dennes konventioner. Derudover skal der i oversættelsen være taget hensyn til situationens eksterne faktorer, som fastlægges på basis af oversættelsesopdraget og – strategien.

Som det fremgik af min oversættelsesstrategi, bestemte jeg mig for at analysere målteksten i 2009, selvom udgangsteksten var fra 1990. Der var altså to forskellige tidspunkter for produktionen af udgangs- og måltekst, hvorfor der i løbet af oversættelsen også skulle tages hensyn til de eventuelle indikationer om årstal osv., der var i udgangsteksten. Ser vi f.eks. på formuleringen "*I år udgiver vi...*" (bilag 1: 1). Denne sætning skal ændres i målteksten, så modtageren er opmærksom på, at den første turistbrochure blev udgivet i 1990. Hvis dette ikke ændres, risikerer afsender, at modtageren tror, den første brochure udgives i det år, de læser teksten. Dette er ikke kun forvirrende, men betyder også, at informationen faktisk er forkert.

En anden ekstern faktor udover tidsfaktoren er stedet for modtagelsen. Det vurderede jeg til at være problematisk, idet det både var Danmark og Tyskland, hvilket var afgørende for modtagernes forventning til brochuren. I den sammenhæng vil jeg mene, at også kvaliteten afhænger af, hvor modtageren befinder sig, når han læser teksten. Havde vi haft at gøre med en tekst, der kun skulle modtages i Danmark af tyske turister, hvor teksten var tilgængelig på en campingplads i Langå, ville modtagerens forventning til teksten ikke have været særlig stor, idet man egentlig "forventer" en oversættelse. Vi kender det selv fra vores ture til udlandet, hvor vi heller ikke er i tvivl om, at vi har at gøre med en oversættelse, når vi ser en dansk

tekst f. eks. i form af et oversat spisekort eller andet. Vores forventning til tekstens sproglige korrekthed sættes altså ned, fordi vi netop ved, det er en oversættelse. Selvom vi tit møder dårlige oversættelser, når vi er på ferie, retfærdiggør det dog stadig ikke en oversættelse, der er så dårlig, at modtagerne ikke forstår den.

I dette tilfælde skal teksten også modtages Tyskland, hvor kravene og forventningerne til teksten og dens sproglige indhold er store. Netop fordi modtagerne ikke forventer en oversættelse. Som tysk modtager har man derfor en forestilling om, at den tekst, man henter på et tysk rejsebureau i Tyskland, er affattet korrekt, og at det er en almindelig tysk tekst. At den tekst, man så bliver mødt med, ikke kun er sproglig og stilistisk forkert samt uforståelig, men at den også stikker i øjnene om en oversættelse, tilmed en dårlig en af slagsen, kan let virke afskrækkende og i værste fald betyde, at man som turist vælger en anden destination. Især i dette tilfælde synes jeg også, det er såvel uheldigt som også kritisabelt, at teksten skal fungere som en turistbrochure, der bliver udgivet for første gang, og som skal vise destinationen fra dens bedste side ved at afspejle og oplyse om alle de positive og fantastiske sider ved Langå. Pga. de mange fejl er det dog ikke indholdet, der står i fokus, når man som modtager læser teksten, men fejlene. Således opfylder teksten ikke afsenders ønske med brochuren, og den passer hermed heller ikke ind situationen.

Et andet eksempel på, at målteksten ikke passer helt ind i den givne situation, er, at afsnittet om regler og forbud er repræsenteret i målteksten. Under analysen af udgangsteksten (se afsnit 6.4) foreslog jeg, at man, hvis teksten skulle modtages i Tyskland, kunne udelade afsnittet om regler i den tekst, hvor den primære funktion var appellativ. Således er modtagers første indtryk af afsender positivt. Oversættelsen indeholder dog dette afsnit, hvilket giver modtager et mindre heldigt billede af afsender, når han i den første kommunikationssituation bliver mødt med regler og forbud. Man kunne selvfølgelig diskutere, om en udeladelse af side 6 eller for den sags skyld en hvilken som helst anden side ikke kunne betegnes som en manglende loyalitet over for afsender. Selvfølgelig skal man som oversætter være loyal over for afsenderen og dermed også sin opdragsgiver, men man skal også være loyal over for modtageren og overveje, hvilke informationer denne har brug for i den pågældende situation. I denne situation ville der ikke kun have været taget af hensyn til

modtagerne, hvis side seks blev udeladt, men teksten ville dermed også passe bedre ind i den givne situation, hvor indholdet i turistbrochuren skal virke appellativt på modtagerne.

Selvom jeg altså kan konkludere, at stedet for modtagelsen er afgørende for modtagernes forventning til teksten, og derfor også for, hvor overbærende de er for fejl, synes jeg dog, man i dette tilfælde skal have in mente, at der er store dele af teksten, man ikke kan forstå, uanset om man så befinder sig i Danmark eller Tyskland. Teksten passer altså ikke ind i den givne situation og stemmer heller ikke overens med oversættelsesstrategien, hvor jeg vurderede teksten til at være en instrumentel oversættelse.

7.1.3 Funktion

I forbindelse med min undersøgelse af om teksten opfylder sin funktion, synes det relevant at betragte den i relation til, hvad formålet ifølge afsender var med oversættelsen. Derudover kan man sige, det heller ikke er uvigtigt, om oversættelsen lever op til og stemmer overens med kendetegnene for en turistbrochure.

Ifølge Nord er det en vellykket oversættelse, hvis teksten modtages, som den var intenderet af afsender, dvs. hvis tekstfunktionen realiserer intentionen bag oversættelsen. Tekstens primære funktion bedømte jeg til at være to forskellige, afhængigt af hvor teksten skulle modtages. Som følge deraf ville det ideelle have været at producere to måltekster, der hver især tager hensyn til de pågældende hovedfunktioner samt modtagernes viden og deres forskellige forventninger til teksten. På den måde kan man sikre, at teksten har den virkning på modtageren, som er afsenders intention. Af oversættelsesopdraget fremgår det også, at afsender ønsker en tekst, der som turistbrochure henvender sig til et tysk publikum i Langå og i Tyskland, og hvis funktion består i præsentere Langå som turistdestination og tiltrække gæster. Desuden skal teksten fungere i målkulturen og være uafhængig af udgangsteksten.

Analysen af målteksten, der tog udgangspunkt i Reiss' kategorier, viste, at teksten indeholder i alt 501 sproglige fejl, der er afgørende for, hvordan og om målgruppen modtager teksten. For det første virker antallet af fejl hverken appellativt eller informativt, som ellers var afsenders intention bag teksten. For det andet er indholdet og informationer ikke det centrale i denne oversættelse, men fejlene. Afsenders ønske om en tekst, der skulle trække nye gæster til Langå, opfyldes ikke, idet teksten ikke kan forstås, og de positive og vigtige informationer tilsidesættes pga. antallet af fejl. Jeg vil derfor konkludere, at oversættelsen ikke lever op til afsenders intention med teksten.

Kendetegnet for en tysk turistbrochure beskrev jeg i forhold til turismens sprog samt min undersøgelse af fire tyske turistbrochurer. I henhold hertil vurderede jeg oversættelsen til at indeholde de informationer, man som modtager af en oversættelse forventer, samt til at have mere eller mindre samme opbygning som en anden tysk turistbrochure. Derudover var også de sproglige kendetegn ved turistbrochurer opfyldt i form af positive adjektiver og substantiver samt den hyppige brug af de personlige pronominer "vi" og "jeg". Desværre er det ikke de positive oplevelser ved brochuren der er i fokus, da alle de opfyldte faktorer er ligegyldige, når modtageren ikke kan forstå teksten. Derfor vidner teksten om en oversættelse, der ikke lever op til sin funktion og derfor også ifølge såvel Reiss som Nord ikke er lykkedes.

7.2 Kvalitetskriterier i forhold til Reiss

Som jeg altså kan konkludere på baggrund af de tre analyser og sammenholdelsen heraf, passer resultaterne ikke sammen. Afgørende for oversættelsens kvalitet er dens evne til at leve op til kvalitetskriterierne: modtager, situation og funktion.

Resultaterne af såvel analyserne som også sammenholdelsen heraf er dog også med til at afsløre, ud fra hvilke kriterier jeg i denne situation kan karakterisere en oversættelse som god eller dårlig. I det følgende vil jeg kort opstille disse kriterier og deres betydning for kvaliteten af denne oversættelse.

For så vidt angår brochurens sproglige indhold kom jeg ud fra Reiss' fire kategorier samt en femte kategori, som jeg vurderede til også at være nødvendig at betragte i

denne situation - frem til de sproglige kriterier, der var med til at bestemme oversættelsens kvalitet.

7.2.1 Kvalitetskriteriet - Mening

Alfa og omega for en oversættelse er, at målgruppen kan modtage teksten, hvorfor den først og fremmest skal være forståelig. Hvis modtagerne ikke kan læse teksten og forstå dens indhold, kan teksten ikke opfylde sin funktion. Ifølge Nord er dette et tegn på en dårlig oversættelse, da dette er dens formål. Også Reiss mener, at kvaliteten af en oversættelse bestemmes ud fra dens evne til at opfylde skopos, hvorfor hun også ville karakterisere denne tekst som en dårlig oversættelse. Derudover betyder fejl i kategorien "mening" også, at teksten ikke kan fungere alene i målkulturen, og at modtageren skal kunne læse og forstå udgangsteksten. Dette er for det første ikke meningen med en oversættelse, for det andet er det selvsagt ikke muligt for en tysk modtager at læse en dansk tekst. Således slutter jeg, at den vigtigste faktor er kategorien mening og forståelse.

7.2.2 Kvalitetskriteriet - Leksik

En af de kategorier, der er afgørende for, om teksten kan afkodes, er kategorien leksik. Det viste sig flere gange, at de leksikalske fejl var skyld i, at flere sætninger og dermed store dele af teksten var uforståelige. Dette skyldes enten et forkert ord eller at der fulgte flere leksikalske fejl efter hinanden, og meningen af det enkelte dermed ikke kunne udledes af konteksten. Da de leksikalske fejl derfor har stor betydning for modtagerens evne til at forstå teksten, vurderer jeg denne fejl til at være den anden vigtigste faktor, som skal være på plads for at sikre oversættelseskvaliteten af denne tekst.

7.2.3 Kvalitetskriteriet - Grammatik

Da der er tale om en instrumentel oversættelse, skal teksten afspejle den tyske grammatik og syntaks. Denne kategori har særlig indflydelse på, om teksten opfattes og modtages som tysk tekst. Såfremt teksten, som denne, er fyldt med kongruens- og syntaksfejl vil modtager konkludere, at der her er tale om en oversættelse. Dette

stemmer ikke overens med min fastlagte oversættelsesstrategi. Et stort antal grammatiske fejl sender i denne situation et kedeligt signal til modtagerne, idet det kan minde om manglende engagement og professionalismisme hos afsender. I denne situation, hvor turistbrochuren fungerer som et image, er det meget vigtigt, at grammatikken korrekt, for at destinationen fremstår positiv og professionel. Derfor er dette kriterium det tredje vigtigste i denne situation.

7.2.4 Kvalitetskriteriet - Stilistik

Lige så vigtig synes kategorien stilistik at være. Tekstens evne til at afspejle og passe ind i den tyske målkultur uden at ligne en oversættelse afhænger af den stilistiske udformning. De stilistiske fejl i denne tekst vidner både om en manglende viden og et manglende kendskab til den tyske kultur og dennes konventioner samt om tekst, der er blevet oversat. Når man som destination skal tiltrække udenlandske gæster, sender man et positivt signal til modtagerne, når man viser kendskab til og interesse for gæsternes kultur. Derfor stiller jeg denne kategori på samme niveau som kategorien grammatik.

7.2.5 Kvalitetskriteriet - Retskrivning

Til sidst vurderer jeg kategorien retskrivning til at være den mindst betydningsfulde for oversættelsens kvalitet. Det skal dog ikke forstås på den måde, at denne kategori er ligegyldig. Om de forskellige substantiver er stavet med stort eller lille, har ikke betydning for, om modtagerne kan forstå teksten. Derfor mener jeg ikke, at denne kategori kan karakteriseres som den vigtigste. Da disse fejl dog kan undgås ved meget simple metoder, vidner en tekst med for mange stavefejl om en manglende interesse og et begrænset engagement fra afsenders side. Dette er et uheldigt signal at sende i en branche, hvor antallet og omfanget af destinationer er så stort, at der er rift om modtagerne. Her duer det ikke at miste modtagere, hvis det nemt kan undgås.

Som det fremgår af ovenstående opstilling og gennemgang af oversættelsen ud fra de forskellige kategorier, er det den enkelte situation, der bestemmer, hvor de forskellige kategorier placeres i kvalitetshierarkiet.

8. Konklusion

Formålet med dette speciale var at undersøge, ud fra hvilke og hvor mange kriterier man kunne karakterisere en oversættelse som god eller dårlig. Mit udgangspunkt hertil var en turistbrochure fra Langå kommune, der var blevet oversat fra dansk til tysk. På baggrund af mine analyser af såvel oversættelsesopdrag, måltekst og udgangstekst samt sammenholdelsen af deres resultater, kom jeg frem til, at oversættelseskvalitet, som først antaget, ikke er et absolut begreb.

Oversættelseskvalitet afhænger af og bestemmes ud fra forskellige faktorer, der hver især skal fastlægges i en given situation. Der er altså på forhånd ikke givet en definition på kvalitet. Således gør de resultater, jeg i dette speciale kom frem til, sig også kun gældende for turistbrochuren fra Langå kommune - og kun i den situation, som fremgik af oversættelsesopdraget, teksten skulle modtages i.

Resultatet af mine analyser viste, at kvaliteten af denne oversættelse primært skulle bestemmes ud fra måltekstens evne til stemme overens med tre dimensioner:

Målgruppe, situation og funktion. Af mine undersøgelser fremgik det, at oversættelsen ikke var konsistent inden for nogen af de tre dimensioner, hvorfor den vidnede om en dårlig oversættelse. Derudover skulle teksten betragtes i forhold til fem kategorier: leksik, grammatik, stilistik, mening og retskrivning. Oversættelsen viste sig at være meget mangelfuld og kritisabel i forbindelse med alle fem kategorier og særligt den vigtigste kategori ”mening”. Dette var endnu en grund til, at jeg kunne kategorisere teksten som en dårlig oversættelse. Jeg stillede desuden kategorierne hierarkisk op i forhold til deres betydning for kvaliteten af denne oversættelse.

Vigtigst var kategorien ”mening” efterfulgt af ”leksik”. jeg vurderede derefter såvel ”grammatik” som også ”stilistik” til at være lige vigtige, og til sidst fulgte kategorien retskrivning. Dette kvalitetshierarki gør sig kun gældende for denne oversættelse, da det er udarbejdet ud fra de faktorer, der beskriver den situation som turistbrochuren skal modtages i.

Derudover viste det sig at være afgørende for oversættelsens kvalitet, at den opfyldte alle kravene vedrørende modtager, situation og funktion, fordi teksten som turistbrochure ikke kun skal opfylde afsenders intention om at informere om Langå

for derved at tiltrække flere gæster, men den er også destinationens ansigt udadtil. I en verden med så mange muligheder og tilbud er det som destination vigtigt at have et godt image. Turismemarkedet er simpelthen for stort og dynamisk til, at man kan tillade sig at have et dårligt image.

Da teksten altså hverken stemmer overens med de tyske konventioner, det tyske sprog eller den tyske grammatik, og da man heller ikke ville finde en sådan tekst i en tysk turistbrochure, konkluderer jeg på baggrund af oversættelsesopdraget og -strategien og kvalitetshierarkiet, at der er tale om dårlig oversættelse.

I forbindelse med min analyse beskrev jeg problematikken ved at bruge to forskellige teoretikere til mit speciale. Jeg fandt det dog i løbet af og efter analyserne uproblematisk, at jeg valgte at bruge to teoretikere. Fremgangsmåderne viste sig flere steder at supplere hinanden, fordi jeg i min analyse af oversættelsesopdraget og målteksten kom ind på nogenlunde samme faktorer, som jeg gjorde i udgangsteksten. De steder, hvor de to teoretikere havde fokus på forskellige faktorer til analyserne, blev jeg opmærksom på andre fejl, som jeg evt. ikke ville være kommet frem til, hvis jeg havde brugt samme teoretiske fremgangsmåde i begge analyser. Samtidig viste det sig til sidst også at være muligt at sammenligne resultaterne på trods af de forskellige teoretiske udgangspunkter for analyserne. Derfor vurderer jeg denne fremgangsmåde som uproblematisk og endda succesfuld, da den gav mig mulighed for at betragte oversættelsen fra forskellige synsvinkler.

8.1 Kvalitet i henhold til de forskellige teoretikere

Som analyseredskaber brugte jeg Nords og Reiss' teorier, ud fra hvilke jeg efterfølgende kunne udarbejde kvalitetskriterierne i forhold til denne oversættelse. I forbindelse med netop kvalitet, har jeg til sidst fundet det interessant at betragte de kriterier, som jeg via af analysen kom frem til, i forhold til de kriterier, som også Stolze og Vollmar vurderer oversættelses kvalitet ud fra.

Stolze og Vollmar vurderer oversættelses kvalitet vha. fejlkategorier. Stolzes kategorier er stillet op efter betydning, men den rækkefølge, hun anvender, er lidt

anderledes end den, jeg kom frem til. Forskellen ligger bl.a. i, at Stolze karakteriserer grammatisk og syntaktisk fejl som ligeså kritiske som de uforståelige afsnit. I tilfældet med turistbrochuren, finder jeg det dog altafgørende, at modtageren kan forstå teksten, hvorfor jeg vurderer kategorien ”mening” til at være den vigtigste. Derudover stiller Stolze leksikalske fejl på samme niveau som retskrivningsfejl. Dette stemmer ikke overens med min situation, hvor de leksikalske fejl oftest er skyld i fejl i kategorien ”mening”, hvorfor de i mit hierarki står på andenpladsen. Jeg vil derfor mene, at Stolzes fejkategorier udelukkende kan bruges som pejlepunkt for, hvad man kan undersøge i en oversættelse. Betydningen og antallet af fejlpoint, som de enkelte kategorier giver, er dermed ikke givet på forhånd, som Stolze her betoner. Den oversatte turistbrochure fra Langå beviser, at hendes kriterier og deres betydning ikke kan være forudbestemte, og at de derfor heller ikke kan tilpasses enhver oversættelse. Dette underbygger blot min konklusion om, at oversættelseskvalitet skal ses i relation til den enkelte oversættelse.

Vollmars fejkategorier omfatter: kritiske, grove og lette fejl. Såfremt oversættelsen indeholder en kritisk fejl, som fører til manglende forståelse eller misforståelse, skal oversættelsen laves om. I dette tilfælde indeholdt teksten i alt 39 fejl inden for kategorien ”mening”, hvilket ifølge Vollmar ville resultere i 39 ”reworks”. På baggrund af min analyse kan jeg i den henseende give Vollmar ret i, at kritiske fejl klart er de fejl, der fører til en manglende forståelse af teksten. Dette er også tilfældet i denne situation. Derfor ville denne oversættelse også karakteriseres som dårlig i henhold til de fejlpoint, som Vollmar præsenterer.

8.2 Loyalitet

Oversættelseskvalitet kan også vurderes ud fra Nords loyalitetsbegreb. Ifølge Nord skal oversættereren stå til ansvar over for såvel opdragsgiver som også modtager og forfatter, der alle som resultat af kulturelle konventioner og normer har en forestilling om og forventninger til, hvordan oversættelsen skal se ud (Nord 1993:18).

Betragter vi denne tekst ud fra opdragsgiverens synspunkt, så var det afsenders intention at skabe en tekst, der skulle modtages af en tysk målgruppe, og som via

oplysninger og positiv reklame for destinationen skulle tiltrække og informere denne målgruppe. Da en tysk målgruppe ikke ville kunne forstå teksten og derfor heller ikke kan modtage den, og da der desuden ikke er tale om, at de sproglige elementer i teksten fungerer som en positiv reklame for destinationen, opnås afsenders hensigt med teksten ikke. Derfor kan man i forbindelse med denne tekst tale om en manglende loyalitet over for opdragsgiveren.

Modtagerens grund til at opsøge denne tekst, er dennes interesse for destinationen. Som følge deraf henvender modtageren sig enten hos den tyske rejseudbyder eller på turistkontoret i Langå for at få informationer, der enten skal fungere som inspiration til et feriemål eller til aktiviteter i Langå. Grundet omfanget af fejl i oversættelsen er det ikke informationerne, der står i centrum, og de mange fejl resulterer også i, at modtageren ikke kan læse teksten og forstå dens indhold. Modtagerens behov bliver altså ikke mødt, hvorfor oversættelsen heller ikke vidner om loyalitet over for modtageren.

Kvalitet er altså ikke givet på forhånd, når vi beskæftiger os med oversættelser. Derfor er der også flere måder at vurdere og bedømme en oversættelse på, da metoden ligesom kvaliteten afhænger af den pågældende oversættelse og den situation, den skal modtages i. Jeg vil således slutte af med følgende citat af den berømte lingvist Eugene Nida, der betoner, at kvalitet er et relativt begreb, og at kvaliteten af en oversættelse afhænger af forskellige faktorer, der alle skal tages med i betragtningen, inden man kan vurdere, om en oversættelse er god eller dårlig.

”One cannot, therefore state that a particular translation is good or bad without taking into consideration a myriad of factors, which in turn must be weighted in a number of different ways, with appreciably different answers. Hence there will always be a variety of answers to the question, ”is this a good translation”” (Nida 1964: 164).

Antal tegn 172.516

9. Litteraturliste

- Dann, Graham (1996): *"The language of tourism – A sociolinguistic perspective"*, CAB International.
- Gerzymisch-Arbogast, Heidrun/ Gile, Daniel/ House, Juliane/ Rothkegel, Annely 1999: *"Wege der Übersetzungs- und Dolmetschforschung"*, Gunter Narr Verlag, Tübingen
- Kastberg, Peter (2009): *"The many faces of communication quality"* i Language at Work, nr. 2 forår 2007.
- Klosa, Annette/ Kunkel-Razum, Kathrin/ Scholze-Stubenrecht, Werner/ Wermke, Matthias (2001): *"Duden – Deutsches Universalwörterbuch"* 4. neu bearbeitete und erweiterte Auflage, Dudenverlag, Mannheim
- Ladegaard-Stein, Anne Marie (2008): *"Analyse af tre oversættelser af "Le cri de la mouette med basis i skoposteorien"*, Cand.ling.merc. fransk, afsluttende semester 2008, Handelshøjskolen Århus
- Nida, E. (1964): *"Principles of Correspondence."* i Venuti, L. The Translation Studies Reader. London: Routledge.
- Nord, Christiane (1993): *"Einführung in das funktionale Übersetzen – Am Beispiel von Titeln und Überschriften"*, A. Francke Verlag Tübingen und Basel
- Nord, Christiane (2009): *Textanalyse und Übersetzen – Theoretische Grundlagen, Methode und didaktische Anwendung einer übersetzungsrelevanten Textanalyse"*, 4. überarbeitete Auflage, Julius Groos Verlag, Tübingen.
- Reiss, Katharina (1986): *"Möglichkeiten und Grenzen der Übersetzungskritik"*, 3. Auflage, Max Hueber Verlag, München.
- Rossen, A. (1998): *"Rossen – Tysk grammatik"*, 3. udgave, 2. oplag, Aschehoug Dansk Forlag A/S, København K
- Stolze, Radegundis (1999): *"Die Fachübersetzung – Eine Einführung"*, Günter Naar, Tübingen.

- Vollmar ,Gabriele (2001): ”*Damit die Qualität nicht in der Übersetzungsflut untergeht: Ein Modell für eine pragmatische Qualitätssicherung bei Übersetzungsprojekten*” i *Lebende Sprachen* 2001.

Bilag

- Bilag 1: www.rpiil.dk/langaa/ (13.08.2009)
- Bilag 2: www.musenblaetter.de/artikel.php?aid=1610 (29.07.2009)
- Bilag 3: www.musenblaetter.de/artikel.php?aid=1611 (29.07.2009)
- Bilag 4: www.videnomturisme.dk/card.lasso?findthis=34038 (13.08.2009)
- Bilag 5: www.visitdenmark.dk/danmark/da-dk/menu/danskturisme/tal/markedsprofiler/markedsprofil-tyskland/markedsprofil-tyskland.htm (13.08.2009)
- Bilag 6: www.akademie.de/fuehrung-organisation/abmahnung-haftung/kurse/it-vertraege-und-recht/vertraege-bgb/vertraege-im-bgb.html (13.08.2009)
- Bilag 7: www.visitdenmark.com/danmark/da-dk/menu/danskturisme/tal/markedsanalyser/analyser-2009/analyser-2009.htm (13.08.2009)
- Bilag 8: www.visitdenmark.com/danmark/da-dk/menu/danskturisme/markeder/tyskland/tyskland.htm (13.08.2009)
- Bilag 9: www.reichenbach-vogtland.de/index.asp?MenuID=128 (13.08.2009)
- Bilag 10: www.produkte24.com/cy/tourist-info-borken-3108/tourismusbroschuere-borken-15405/seite-1.html (13.08.2009)
- Bilag 11: www.wolfenbuettel-tourismus.de/download/reiseplaner_nacht.pdf (13.08.2009)
- Bilag 12: www.muelheim-ruhr.de/cms/muelheim_erleben.html (13.08.2009)
- Bilag 13: Slide 27 af Tina Paulsen Christensen fra Familien- og Prozessrecht (08.02.2007)
- Bilag 14: Analyser af måltekten side 1-6
- Bilag 15: <http://www.angeln-in-daenemark.de/ost/gruden-au.html> (13.08.2009)

- Bilag 16:

www.eurocottage.com/de/D%C3%A4nemark/Mittelj%C3%BCtland/Lang%C3%A5/ (13.08.2009)

